

Om jordfundne Pattedyr fra Danmark.

Af

Herluf Winge.

Med Tavle VII — XIII.

Af de mange Tusinder Pattedyr-Knogler, der ere fundne i dansk Jord, er der kun nogle enkelte, der stamme fra uforstyrrede Aflejringes fra Tertiærtiden, fra Aflejringes i Havet. Alt det øvrige stammer fra Istidens Aflejringes eller fra senere Tid. Fra Istidens Rullestens-Dannelse haves nogle faa Knogler, der have været stærke nok til selv at gjelde for Rullestene; det er Knogler af baade Landdyr og Havdyr, der have levet enten her eller andre Steder under Istiden eller i Tiden forud; Knoglerne kunne af Isen være bragte ret langvejsfra. Fra Aflejringes i Havet fra Tiden nærmest om selve Istiden er ogsaa noget bragt for Lyset. Fra Ferskvands-Dannelser, der vistnok ere aflejrede under en Afbrydelse af Istiden, stammer kun et Par Fund af en enkelt Art. Fra Aflejringes i Ferskvand fra Tiden nærmest efter Isens endelige Forsvinden haves adskillige Knogler af Landdyr, dog kun af enkelte Arter. Fra Tørvemoserne, hvis Dannelse er begyndt kort efter Istiden og oftest er fortsat til Nutiden, skriver sig den overvældende Mængde af de danske jordfundne Pattedyr-Knogler, der ikke ere aflejrede paa kunstig Maade, ved Menneskers Virksomhed. Nogle Knogler ere desuden samtidig med Tørvemosernes Dannelse aflejrede i Strandsand eller i Bakkesand, og da i Ræve-, Grævlinge- eller Ilder-Grave eller paa Bakernes Sider, som delvis Levninger efter Rovdyrenes eller Uglers og

Musevaagers Maaltider. Den rigeste Høst af jordfundne Knogler af vilde Pattedyr er dog gjort i den Ældre Stenalders Kjøkkenmøddinger, hvis Aflejring er begyndt mod Slutningen af den Tid, da Fyrren var fremherskende Skovtræ, vel 3—4000 Aar før Christi Fødsel, og er fortsat op i Egens Tid. Den Yngre Stenalders Affaldsdynger udgjøres mest af Knogler af Husdyr, af Svin, Faar og Oxe; men ogsaa de give deres Bidrag til Kundskab om Tidens vildt levende Pattedyr. Det samme gjelder Affaldsdynger fra Bronzealder, Jernalder, Middelalder og nyere Tid.

Den allervæsenligste Del af, hvad der er bragt tilhuse af jordfundne Pattedyr-Knogler i Landet, gjemmes i Zoologisk Museum i Kjøbenhavn.

Enkelte paafaldende Sager, som mosefundne Horn af Hjorte og Uroxxer, vare allerede tidligere havnede i forskellige Samlinger, Kongernes eller andres. Men ikke førend omkring Tyverne af 19de Hundrebaar begyndte man paa Indsamling med mere videnskabeligt Formaal. Det var J. H. Reinhardt, der søgte at grundlægge en Samling af vore jordfundne Pattedyr i det Kongelige Naturhistoriske Museum. Hvad han naaede at faa bragt tilveje, var dog kun lidt.

Større Fart tog Indsamlingen, da Iapetus Steenstrup i 1846 tog sig for at danne en Samling i Universitetets Zoologiske Museum til Oplysning om Landets forhistoriske Dyreverden. Han samlede selv, tildels i Tørvemoser og andre Steder, men særlig i Ældre Stenalders Kjøkkenmøddinger. Meget, især mosefundne Knogler, modtog han desuden fra andre; Opmærksomheden for de jordfundne Knogler var efterhaanden vakt omkring i Landet; Steenstrup havde gjort sit for at vække den. Fra mange Sider strømmede Fund ind til Museerne i Kjøbenhavn, og næsten alt havnede hos Steenstrup. Ved Sammenslutningen af det Kongelige Museum og Universitets-Museet i 1863 kom saa godt som hele Stoffet under Steenstrup's Styrelse; og han vedblev, selv efter at han, i 1885, havde fratraadt sit Embede, at forestaa denne Del af Museet indtil sin Død, i 1897; Indsamlingerne fortsatte han til det sidste. Fra en ringe Begyndelse var Samlingen da i Steenstrup's lange Levetid voxet op til at blive

stor og indholdsrig, oplysende i mange Retninger. Men til Forklaring af adskilligt i det følgende er det nødvendigt at sige, at Steenstrup efterlod Samlingen i Uorden. Mangelfuld eller helt manglende Bøgføring, mangelfuld eller manglende Mærkning af Fundene ere Skyld i, at Samlingen har mistet meget i Værd. Steenstrup har selv været trykket af Tilstanden og har tænkt paa at bedre den; som man ser af en Optegnelse fra 1889, tænkte han da paa en Ordning af de „gamle, i lange Aarrækker i Magasin gjemte Fund“; men den var „forbunden med mange Vanskeligheder“, og den blev ikke til noget. Ved Gjennemgang af en Del tilstedeværende Breve fra Indsendere af Fund og ved Hjælp af, hvad der ellers haves i Museet, der kunde tjene til Opklaring, ere nu adskillige Oplysninger reddede, der syntes tabte; men meget er og bliver tabt.

Dog ikke alt, hvad der er indsendt til Zoologisk Museum i Steenstrup's Levetid efter 1885, er kommet under hans Styrelse. Dette gjælder især de rige Indsamlinger, der skyldes Nationalmuseet under Sophus Müller's Ledelse. Det er mest Knogler fra Affaldsdynger eller Bopladser fra Ældre og Yngre Stenalder, fra Bronzealder og Jernalder. I Omfang overgaar Stoffet langt, hvad Museet ellers havde af lignende Slags, og ganske særlig udmærker det sig ved den Omsigt, hvormed det er indsamlet.

Endnu stadig staar Zoologisk Museum i Gjæld til Mænd rundt om i Landet, der af egen Drift indsende jordfundne Knogler eller give Underretning om dem.

Hvad der gjemmes af jordfundne danske Pattedyr-Knogler andre Steder end i Zoologisk Museum, er ikke ubetydeligt, men dog næsten udelukkende af de faa mest iøjnefaldende Arter: Vildsvin, Raadyr, Krondyr, Elsdyr, Rensdyr og Uroxe. Redskaber af Hjortetak eller tildannede af andre Knogler af vilde Dyr, mest stammende fra Stenalder, findes desuden i mange Samlinger i Landet, først og fremmest i Nationalmuseet.

En og anden lille Oplysning om jordfundne Pattedyr kan findes allerede i en Bog saa gammel som Erik Pontoppidan's Danske Atlas, 1763—67, hvor der, Bd. 1, S. 409, og Bd. 3, S. 503, siges

et Par Ord om mosefundne Horn af Krondyr og Uroxe, de sidste fra Hindsjavl og Vendsyssel.

En sikker Art-Bestemmelse af Fundene var dog J. H. Reinhardt den første til at give. I 1821—22 gav han en lille Meddelelse om mosefundne Elsdyr-Levninger fra Fyn, Sjælland og Bornholm, i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1821—22, S. 3. Han oplyste om Hovedskaller af Uroxe fra Tørvemoser ved Trøstrup og Rosenholm, samme Sted, 1833—34, S. 3—5. Og han meldte Fundet af et Rensdyr-Horn i Lermergel paa Bregentved, samme Sted, 1836—37, S. 7—8.

I Bidrag til Kundskab om de fossile Levninger af Forverdenens Dyr og Planter, som findes i Fyn, i Tidsskrift for Naturvidenskaberne, Bd. 5, 1828, S. 223—242, med Tavle, har Hofman Bang i et eget lille Afsnit omtalt og afbildet Levninger af Vandrotte og Grævling fundne i Mergel og Sand i Bakker ved Julskov og paa Skjellerup Mark; utvivlsomt stamme de fra gamle Grævlinge-Grave eller lignende og fra Ophobninger af Uglegylp og lignende paa Bakkernes Sider, skjønt Hofman Bang's Forklaring er en anden.

Iapetus Steenstrup's Geognostisk-geologisk Undersøgelse af Skovmoserne Vidnesdam og Lillemose i det nordlige Sjælland, ledsaget af sammenlignende Bemærkninger hentede fra Danmarks Skov-, Kjær- og Lyngmoser i Almindelighed, i Vidensk. Selsk. naturv. mathem. Afhandl., 9de Del, 1842, S. 17—120, indeholder kun lidt om mosefundne Pattedyr; Steenstrup nævner, S. 45 og 119, at han havde fundet Levninger af Uroxe, Elsdyr og Rensdyr. Men Afhandlingen har Værd med Hensyn til Opfattelsen af de Vilkaar, hvorunder Pattedyrene have levet her i Landet, medens Skovene vexlede fra Asp til Fyr, Eg og Bøg. Et Par Ord om en mosefundne Hovedskal af Bæver, fra Sjælland, i Amtlicher Bericht d. 24. Versamml. deutscher Naturf. in Kiel 1846, 1847, S. 148, var Steenstrup's næste Bidrag. I en Række Afhandlinger og smaa Meddelelser i Oversigterne over Videnskabernes Selskabs Forhandlinger for Aarene 1848—55, senere for største Delen samlede i Særtryk under den fælles Overskrift: Undersøgelser i geologisk-antiqvarisk

Retning af G. Forchhammer, J. Steenstrup og J. Worsaae, har Steenstrup givet Oplysninger om Pattedyr-Knogler, der fremkom ved Undersøgelsen af den Ældre Stenalders Kjøkkenmøddinger ved Havelse, Mejlgaard, Krabbesholm, Havnø, Restrup, Gudumlund, Visborg, Kattinge, Sølager, Haraldsborg og Fannerup; han nævner Knogler af følgende vilde Dyr: Pindsvin, Bæver, Vildkat, Los, Ræv, Skovmaar, Odder, Graasæl, Vildsvin, Raadyr, Krondyr, Uroxe, Marsvin(?); og om den Tilstand, hvori Knoglerne findes, og de Slutninger, som deraf kunne drages, oplyste han adskilligt. Som fundne i Dyngerne opføres desuden Knogler af Vandrotte og Markmus; men disse stamme vist fra en senere Tid. I de samme Afhandlinger nævner Steenstrup ogsaa en Del mosefundne Pattedyr: Bæver fra Thorslunde, Slagslunde, Mariedals Mose, Ordrup Mose, Brønsholm Sømose, Vangede og Fyn, Ulv fra Knapstrup, Graasæl fra Ordrup Mose (Findestedet dog ikke nævnet), Raadyr (uden Findested), Kæmpehjort fra Refsnæs (Findestedet ikke nævnet), Elsdyr fra Urlev (nævnet Vejle), Petersgaard, Havgaard (urigtig nævnet Assertrup) og Kastrup, Rensdyr fra Røgbølle Sø (nævnet Engestofte), Vørslev (nævnet Kallundborg), Bornholm, Gjørlev og Gjerlev (urigtig kaldet Gjerum), Bison fra Baldersbrønde, Uroxe fra Næsbyhoved, Kirke Helsing, Aagerup, Kulemile Mose og Knapstrup (Findestederne ere kun tildels nævnte, men andre Oplysninger gives, hvorefter det kan skjønnes, hvilke Fund der sigtes til). Levninger af Mammut fra Rullestens-Dannelsen ved Fristed og Sønder Omme ere desuden omtalte. I mange senere Afhandlinger har Steenstrup talt om Dyr-Levningerne fra Stenalderens Kjøkkenmøddinger, men saa godt som udelukkende paa Grundlag af de allerede nævnte Undersøgelser. I en Meddelelse i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1861, S. 165—166, der ellers handler om en mosefunden Bjørne-Hovedskal fra Skalkendrup, har han sagt, at Bjørne-Knogler vare fundne i „nogle af Jyllands Kjøkkenmøddinger“, hvorved der dog kun kan sigtes til Fundet i Afdalssdyngen ved Virksund. Og i 1862, i Et Blik paa Natur- og Oldforskningens Forstudier til Besvarelse af Spørgsmaalet om Menneskeslægtens tidligste Optræden i Europa, i Indbydelsesskrift til

Kjøbenhavns Universitets Aarsfest til Erindring om Kirkens Reformation, har han opført Ulv og Husmaar blandt de Arter, der ere fundne i vore Stenalders-Affaldsdynger, Husmaaren utvivlsomt dog kun ved en Fejltagelse. Om Knogler fundne i Moser eller i andre Aflejringer i dansk Jord er der derimod fremkommet flere nye Oplysninger, foruden den ovennævnte Meddelelse om en mosefunden Bjørn. En Afhandling om Kæmpe-Oxens og Bæverens Samtidighed med Urindvaanerne her i Landet, i Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. for 1851, S. 62—71, handler vel mest om de samme Fund, der ere omtalte i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl.; men et nyt Fund af Uroxe nævnes, fra Arresø (Findestedet dog ikke opgivet). En lille Meddelelse om et Skelet af Uroxe fundet i en Mose ved Store Damme fremkom i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1867, S. 93. Nærmere Underretning om dette Fund blev given i Afhandlingen Om Kæmpe-Oxens Samtidighed med Landets ældste Fyrreskove og om Flintskjærver, indvoxne i Dyreknokler som Minder om Stenalderens Forfølgelser af de vilde Dyr, i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1870, S. 105—114, Tavle III; i det første Stykke søger Steenstrup at vise, at Lejringsforholdene tyde paa, at Uroxen var død i Mosen i Fyrreskovens Tid, og at dens Mave- og Tarm-Indhold væsenlig udgjordes af Fyrrenaale; i det andet Stykke omtales en Underkjæbe af et Krondyr fra en Mose ved Flade paa Mors og et Ribben af et Krondyr fra en Mose ved Svenstrup, begge Knogler saarede af Flint-Vaaben, men lægte. I sin Afhandling Om de Mærker, som Knoklerne i Fuglenes ophulkede Foderboller bære af Opholdet i Fuglenes Mave, samt om disse Mærkers Betydning for Geologien og Archæologien, i Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. for 1872, S. 213—236, Tavle IV, omtales, S. 235—236, den „Knokkeljord“, der kan findes i gamle Ræve- og Grævlinge-Grave, og som mest udgjøres af Knogler af Frøer og Tudser, „mellem hvilke man ogsaa træffer ikke faa Knogler og Kranier af Markmus (*Hypudæus*) samt enkelte af Grævlinger (*Meles taxus*) og Ræve“; Steenstrup har undersøgt en saadan Knokkeljord „fra mange Bakker baade i Sjælland, Fyn og Jylland“. (Hvilke Fund her er sigtet til, vides ikke; ingen Findesteder opgives,

og Steenstrup synes ikke at have gjemt noget fra sine Fund; i den Del af vore Samlinger, som han varetog, forefandtes intet af denne Art Fund andet end nogle Prøver, som Hofman Bang længe forud havde indsendt, og Fundet fra Taarnmark, der først indkom i 1879 og 83.) Et Par Ord om Levninger af en Kaskelot fundne paa Læsø meddeltes i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1873, S. (13). Med et Par Ord nævnedes Fundet af en Kjæbe af Steppe-Egernet ved Nørre Lyngby, i samme Tidsskrift for 1879, S. (36). I en Afhandling om Nogle i Aaret 1879 til Universitetsmuseet indkomne Bidrag til Landets forhistoriske Fauna, i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1880, S. 132—146, Tavle IV, omhandles Hovedskallen af en stor Bjørn fra Kjædeby Mose, et Skelet af Vildsvin fra en Mose ved Aldersro med isiddende Flint-Fliser og et Skelet af Elsdyr fra en Mose ved Gudme, opstillet paa Broholm, med et ejendommeligt Hul i det ene Horn, muligvis Mærke af et Saar; ved Lejlighed nævnes ogsaa et Skelet af Uroxe fra en Mose ved Bønnelykke; og som en efterhaanden vunden Erkjendelse nævnes det, at Rensdyret i Danmark kun har levet i den kolde Tid nærmest efter Istiden, og at Elsdyret mest har været knyttet til Aspeskovens Tid, forud for Fyrreskovens. I Afhandlingen om Mammuthjæger-Stationen ved P'rdmost i det Østerrigske Kronland Mähren, i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1888, nævnes lejlighedsvis, S. 149, at der i dansk Jord var fremkommet mindst nogle og tyve spredte Fund af Mammut-Levninger, i Rullestens-Dannelsen, sikkert stammende fra Dyr, der vare døde før Istiden. Om de Hvalros-Tænder, der ere fundne paa Stranden ved Rubjerg Knude, og om de forskellige Tydninger, der kunde gives af deres Forekomst her, skrev Steenstrup nogle Ord i Historisk Tidsskrift, 6te Række, Bd. II, 1889, S. 96—97. — Smaa og spredte vare Steenstrup's Meddelelser om vore jordfundne Dyr, og dog har han i dem tilsammen lidt efter lidt naaet at skrive et godt Stykke af vor Dyreverdens Historie i Forhold til Landets, en vanskelig Opgave, paa hvis Løsning han øjensynlig har tænkt fra sine unge Aar.

P. Lorenzen gav en: Meddelelse om Fundet af et Uroxeskelet,

i Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. for 1853, S. 66—68, handlende om Skelettet fra en Mose ved Stokholthusene.

F. Sehested opfører i sit Værk: Fortidsminder og Oldsager fra Egnen om Broholm, 1878, S. 279—280, mosefundne Levninger af Bæver, Kæmpehjort (fra Hesselagergaard, gjemt i Zoologisk Museum), Eldsdyr, Rensdyr, Uroxe, og det siges, at Levninger af Vildsvin og Kron dyr ofte findes i Egnens Moser.

H. Winge gav i sin Del af en Afhandling om Dyrelevninger fra Ældre og Yngre Stenalderens Bopladser, i Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1888, Fortegnelser over Pattedyr-Knogler fundne ved Nationalmuseets Udgravninger i Kjøkkenmøddingerne ved Mejlgaard, Fannerup, Visborg Bjergbakke, Hadsund, Ørum Aa og Svendborg og i Rosborg Sø og Erholms Mose; 13 ikke tæmmede Arter nævnes, blandt dem tre, der ikke tidligere vare opførte fra Stenalderens Dynger: Egern, Ringsæl og Svartside. I en Afhandling Om nogle Pattedyr i Danmark, i Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. for 1899, S. 283—316, blev der givet en Række Meddelelser om mere eller mindre nye Fund af de fleste af vore jordfundne Pattedyr-Arter fra Affaldsdynger og andre Aflejringer; blandt andre nævnes Muldvarp, Spidsmus, Hare, Rødmus, Skovmus, Ilder, Spettet Sæl, Moskusoxe, Nordhval, Pukkelhval, Hvidnæse, Øresvin, Spækhugger, Hvidfisk og *Mesoplodon (Belemnophius) sp.*; de to sidste forelaa allerede bestemte af Steenstrup, og om enkelte af de andre var der givet foreløbige Meddelelser i Universitetets Aarbog eller andre Steder; at Hare og Eldsdyr vare fundne i Stenalderens-Affaldsdynger, skjønt meget faatallig, maatte noget ændre tidligere Opfattelser. I Værket „Affaldsdynger fra Stenalderen i Danmark“, 1900, gav han, i sin Del, en Oversigt over de Pattedyr-Levninger, der vare fremkomne ved Nationalmuseets nye Undersøgelser i Dyngerne ved Ertebølle, Aamølle, Faarevejle og Klintesø, fra Ældre Stenalder, og ved Ørum Aa, Aalborg og Lejre Aa, fra Yngre; 25 vilde Arter omtales, og Forholdet mellem Stenalderens Dyreverden og Nutidens i Danmark og tilgrænsende Lande søges udredet. (Om Stenalderens Husdyr, Hund, Svin, (Ged), Faar og Oxe, gives ogsaa Meddelelser; Spørgs-

maalene om deres Racer og om deres Afstamning søges klarede; nogle af de mest oplysende Levninger ere afbildede, Tavle X og XI.)

C. E. Aagaard har skrevet om: Rester af uddøde Elefanter i nordiske glaciæle Aflejninger, i Meddelelser fra Dansk geologisk Forening, Nr. 3, 1896, S. 17—22. De tidligere paa Tryk omtalte danske Mammut-Fund nævnes, ligeledes en Del af de hidtil ikke omtalte, der dengang gjemtes i Zoologisk Museum, og desuden Fund fra Faxe og Glænø. Et lille Tillæg hertil er givet af K. J. V. Steenstrup: Om Fund af Mammuthtænder, i samme Tidsskrift, Nr. 8, 1901, S. 61—62, blandt andet oplysende om Kindtænder fra Grenaa og Kolding.

I geologiske og archæologiske Arbejder kan der desuden hist og her findes et og andet indstrøet, der kan tjene til Oplysning om vore jordfundne Pattedyr. Noget af det vigtigste i denne Retning er, hvad Sophus Müller har skrevet om Rødskeer fra Stenalderen, tildannede af Horn af Elsdyr og Rensdyr, i Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1896, S. 304—316.

For ikke lidt af, hvad vore Samlinger indeholde af jordfundne vilde danske Pattedyr, er der altsaa gjort Rede; men en meget stor Del staar endnu tilbage som hidtil ikke nævnet. Det gjelder blandt andet dels en Række Fund, der ere indkomne til Zoologisk Museum i de senere Aar, mest fra Nationalmuseet, dels den langt overvejende Mængde af, hvad der blev bragt tilveje under Steenstrup's Styrelse af Museet. Om Udbyttet af Pattedyr-Knogler fra de første Aars Indsamlinger i den Ældre Stenalderes Kjøkkenmøddinger har Steenstrup vel givet Oplysninger; men hvad han skrev, var allerede dengang som oftest ufuldstændigt; der fremkom ikke samlede Fortegnelser over de Arter, der fandtes i de forskjellige Dynger; for flere Arters Vedkommende blev det ikke sagt, i hvilke Dynger de vare fundne; og om hans store Indsamlinger fra senere Aar er intet oplyst; det allermeste af hans Kjøkkenmødding-Stof efterlod han ubestemt. Og kun en saare ringe Del har Steenstrup omtalt af de Fund, som han modtog fra Moser og andre naturlige Aflejninger. For at give et samlet Overblik over, hvad der efterhaanden er bragt tilveje fra

dansk Jord, er i nærværende Afhandling sammenstillet en Fortegnelse over ikke alene det af Zoologisk Museums Indhold, der hidtil ikke har været nævnet, men saavidt muligt over alt, hvad der kjendes; saaledes er ogsaa medtaget, hvad der gjemmes i Mineralogisk Museum og i andre Samlinger, saavidt det har kunnet oplyses. Fra flere Samlinger rundt om i Landet, hvorom som oftest ingen nærmere Oplysninger foreligge, kunde utvivlsomt adskilligt mere tilføjes; men herpaa har der maattet gives Afkald. Heller ikke er her, undtagen i sjældnere Tilfælde, opført Oldsager tildannede af Knogler eller Hjortetak.

Over de Fund, der ikke ere Enkeltfund, og som derfor oftest flere Gange ville blive nævnte i Art-Fortegnelsen, forudskikkes en Oversigt. Husdyr, der ellers i denne Afhandling ikke nævnes, medtages her for Sammenhængens Skyld. (De talrige Fund, der kun indeholde Knogler af Husdyr, ere derimod ikke medtagne.) Fundene tilhøre Zoologisk Museum, naar ikke andet siges. Henvisning til Afhandlinger, hvori Fundene ere omtalte, gives, forsaavidt det ikke er sket allerede i det foregaaende.

Fund fra Tiden nærmest efter selve Istiden.

Allerød, ved Birkerød, omtrent $1\frac{3}{4}$ Mil S.Ø. for Hillerød. En Mergelgrav; Laget er „senglacialt“. Indsamlet af Cand. polyt. V. Milthers og Mag. sc. N. Hartz i 1897—1902. Gjemmes dels i Zoologisk, dels i Mineralogisk Museum. Fund og Findested ere omtalte af Hartz og Milthers i Meddelelser fra Dansk geologisk Forening, Nr. 8, 1901, S. 31—60, og i Danmarks geologiske Undersøgelse, 2den R., Nr. 11, 1902, S. 6—29.

Canis lupus.

Rangifer tarandus.

Alces machlis.

Fund fra Ældre Stenalder.

Kalø, inderst i Kalø Vig N.Ø. for Aarhus. Skaldyng. Indsamlet i 1860 af Vejinspektør Meyer og tilstillet Iap. Steenstrup.

<i>Canis lupus.</i>	<i>Sus scrofa ferus.</i>
<i>Martes sylvatica.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Meles taxus.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Lutra vulgaris.</i>	<i>Bos taurus urus (& domest.).</i>
<i>Phoca foetida.</i>	<i>Phocæna communis.</i>
<i>Phoca groenlandica.</i>	<i>Delphinapterus leucas.</i>
<i>Halichoerus grypus.</i>	<i>(Homo sapiens.)</i>
<i>(Equus caballus domest.)</i>	

Hobro, inderst ved Mariager Fjord. Skaldyngge, liggende tæt ved Byen. I 1898 af Frk. A. Zangenberg indsendt til Bestemmelse.

<i>(Equus caballus domest.)</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Sus scrofa ferus.</i>	<i>(Ovis aries?)</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	

Aamølle, paa Sydkysten af Mariager Fjord, N. Ø. for Mariager, S. for Hadsund. Skaldyngge. Indsamlet i 1893 af Nationalmuseet.

<i>Felis catus fera.</i>	<i>(Equus caballus domest.)</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Sus scrofa ferus.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis lupus.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Meles taxus.</i>	<i>(Ovis aries domest.)</i>
<i>Lutra vulgaris.</i>	<i>Bos taurus urus (& domest.).</i>
<i>Halichoerus grypus.</i>	<i>(Homo sapiens.)</i>

Hadsund, paa Nordkysten af Mariager Fjord. Skaldyngge. Indsamlet i 1851 af Steenstrup og i 1888 af A. P. Madsen for Nationalmuseet.

<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Sus scrofa ferus.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>

Visborg Bjergbakke, paa Nordkysten af Mariager Fjord, Ø. for Hadsund. Skaldyngge. Indsamlet i 1851 af Steenstrup og i 1888 af A. P. Madsen for Nationalmuseet.

<i>Felis catus fera.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Sus scrofa ferus.</i>	<i>(Bos taurus domest.)</i>

Havnø, paa Nordkysten af Mariager Fjord nær dens Munding. Skaldyngge. Indsamlet i 1888, 93 og 94 af Nationalmuseet.

<i>(Arvicola amphibius.)</i>	<i>(Equus caballus domest.)</i>
<i>(Mus sylvaticus.)</i>	<i>Sus scrofa ferus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Martes sylvatica.</i>	<i>(Ovis aries.)</i>
<i>Halichoerus grypus.</i>	<i>Bos taurus urus (♂ domest.).</i>

Krabbesholm, paa Limfjordens Sydkyst ved Skive. Skaldyng. Indsamlet dels i 1857 af Proprietær Dalsgaard og tilstillet Steenstrup, dels i 1860 og 61 ligeledes til Steenstrup, dels i 1889 af Museet i Randers.

<i>Felis catus fera.</i>	<i>(Equus caballus domest.)</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Sus scrofa ferus.</i>
<i>Martes sylvatica.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Meles taxus.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Lutra vulgaris.</i>	<i>Bos taurus urus (♂ domest.).</i>

Aasted, paa Limfjordens Sydkyst, ved Fur Sund, omtrent 3 Mil N. for Skive. Skaldyng. Indsamlet i 1898 af A. P. Madsen for Nationalmuseet.

<i>Felis catus fera.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>(Bos taurus domest.?)</i>
<i>Sus scrofa ferus.</i>	

Virksund, paa Limfjordens Sydkyst, omtrent 2 Mil Ø. N. Ø. for Skive. Skaldyng. Indsamlet dels af Kontrolør Andersen og i 1861 gennem Prof. Eschricht tilstillet Steenstrup, dels i 1865 af Steenstrup.

<i>(Arvicola amphibius.)</i>	<i>Sus scrofa ferus (♂ domest.).</i>
<i>Felis lynx.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Ursus arctus.</i>	<i>Bos taurus urus? (♂ domest.).</i>
<i>Phoca groenlandica.</i>	

Ertebølle, paa Limfjordens Sydkyst, omtrent 2 Mil S. for Løgstør. Skaldyng. Indsamlet i 1886 af Dr. W. Dreyer og i 1893—97 af Nationalmuseet.

<i>Erinaceus europæus.</i>	<i>Meles taxus.</i>
<i>Hypudæus glareola.</i>	<i>Lutra vulgaris.</i>
(<i>Arvicola amphibius.</i>)	<i>Phoca foetida.</i>
(<i>Mus sylvaticus.</i>)	<i>Halichoerus grypus.</i>
<i>Sciurus vulgaris.</i>	<i>Sus scrofa ferus.</i>
<i>Felis catus fera.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Felis lynx.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Alces machlis.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Bos taurus urus (& domest.).</i>
<i>Canis lupus.</i>	<i>Phocæna communis.</i>
<i>Martes sylvatica.</i>	<i>Orca gladiator.</i>
<i>Mustela putorius.</i>	(<i>Homo sapiens.</i>)

Hedegaard, ved Limfjordens Sydkyst, omtrent 1¹/₄ Mil S.S.V. for Nibe. Skaldyng. Indsamlet af Nationalmuseet i 1901.

<i>Cervus capreolus.</i>	(<i>Bos taurus domest.</i>)
<i>Cervus elaphus.</i>	

Restrup, ved Limfjordens Sydkyst, omtrent 1 Mil V.S.V. for Aalborg, paa en Holm i en Mose, tidligere en Bugt af Limfjorden. Skaldyng. Indsamlet i 1851 af Steenstrup.

Canis vulpes.

Blegkilde, paa Limfjordens Sydkyst ved Aalborg. Indsamlet i 1896 af Frk. A. Zangenberg.

<i>Halichoerus grypus.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Sus scrofa ferus.</i>	(<i>Homo sapiens.</i>)
<i>Cervus capreolus.</i>	

Gudumlund, ved en Vig af Lille Vildmose, S.Ø. for Aalborg, paa Sydsiden af Limfjordens østlige Munding, tidligere en Vig af Havet. Skaldyng. Indsamlet i 1851 og 54 af Steenstrup og i 1868, 69 og 73 af Hr. Fangel og tilstillet Steenstrup.

(<i>Arvicola amphibius.</i>)	<i>Halichoerus grypus.</i>
<i>Felis lynx.</i>	<i>Sus scrofa ferus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Martes sylvatica.</i>	<i>Bos taurus urus (& domest.).</i>
<i>Phoca groenlandica.</i>	(<i>Homo sapiens.</i>)

Vester Ulslev, S.Ø. for Maribo. Kjøkkenmødding aflejret paa en lille Holm i en Indsø, nu en Mose, Vestermose. Indsamlet i 1871 af Dr. Henry Petersen for Nationalmuseet og tilstillet Steenstrup. Findestedet er omtalt af K. Bahnsen i Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1892, S. 163—166.

<i>Castor fiber.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Martes sylvatica.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Sus scrofa ferus.</i>	

Skottemark, S.S.Ø. for Maribo. En Slags Affaldsdyng, dybt i en Tørvemose, fra ældste Stenalder. I 1902 modtaget fra Nationalmuseet.

<i>Cervus elaphus.</i>	<i>Alces machlis.</i>

Maglemose, ved Mullerup N.V. for Slagelse. Kjøkkenmødding aflejret i en Indsø, nu en Mose. Indsamlet i 1900 af Museums-assistent G. Sarauw for Nationalmuseet.

<i>Lepus europæus.</i>	<i>Meles taxus.</i>
<i>Castor fiber.</i>	<i>Sus scrofa ferus.</i>
<i>Sciurus vulgaris.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Felis catus fera.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Alces machlis.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Bos taurus urus (& domest.).</i>
<i>Ursus arctus.</i>	<i>(Homo sapiens.)</i>
<i>Martes sylvatica.</i>	

Gammel Kjøgegaard ved Kjøge. En Slags Affaldsdyng. I 1900 af Pastor F. L. Grundtvig indsendt til Bestemmelse. Findested og Fund omtalte af F. L. Grundtvig i Dansk Tidsskrift, 4de Bd., 1901, S. 633—642.

<i>Sus scrofa ferus.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	

Faarevejle, ved Vestkysten af den nu udtørrede Lammefjord, N.V. for Holbæk. Skaldyng. Indsamlet i 1896 og 97 af Nationalmuseet.

<i>(Arvicola amphibius.)</i>	<i>Felis catus fera.</i>
<i>Castor fiber.</i>	<i>Canis vulpes.</i>

<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Martes sylvatica.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Lutra vulgaris.</i>	<i>(Bos taurus domest.)</i>
<i>Sus scrofa ferus.</i>	<i>(Homo sapiens.)</i>

Klintesø, ved en nu tørlagt Vig fra Kattegat ved Grunden af Sjællands Odde N.V. for Nykjøbing. Skaldyngge. Indsamlet i 1898 af Nationalmuseet.

<i>(Arvicola amphibius.)</i>	<i>Halichoerus grypus.</i>
<i>Castor fiber.</i>	<i>(Equus caballus domest.)</i>
<i>Sciurus vulgaris.</i>	<i>Sus scrofa ferus.</i>
<i>Felis catus fera.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>(Ovis aries?)</i>
<i>Martes sylvatica.</i>	<i>Phocæna communis.</i>
<i>Lutra vulgaris.</i>	<i>(Homo sapiens.)</i>
<i>Phoca vitulina.</i>	

Hønsehals, ved Ourø Sund, Isefjord, N. for Holbæk. Skaldyngge. Indsamlet i 1891 af Nationalmuseet.

<i>Sus scrofa ferus.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	<i>(Homo sapiens.)</i>

Kattinge, ved Roskilde Fjord, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil N.V. for Roskilde. Skaldyngge. Indsamlet i 1851 af Steenstrup.

<i>Lutra vulgaris.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Sus scrofa ferus.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>

Jægerspris, paa Vestkysten af Roskilde Fjord N.V. for Frederikssund. Paa en Holm i Star-Engene. Skaldyngge. Indsamlet i 1857 af Kong Frederik VII og Worsaae og tilstillet Steenstrup. Findestedet er nævnet af Worsaae i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1861, S. 257.

<i>Felis catus fera.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>(Ovis aries domest.)</i>
<i>Halichoerus grypus.</i>	<i>(Bos taurus domest.)</i>
<i>Sus scrofa ferus (♂ domest.).</i>	<i>(Homo sapiens.)</i>

Haraldsborg, paa Østkysten af Roskilde Fjord, tæt N. for Roskilde. Indsamlet i 1852 af Steenstrup.

<i>Martes sylvatica.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Sus scrofa ferus.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>

Havelse, paa Østkysten af Roskilde Fjord, N. for Frederikssund. Skaldyng. Indsamlet i 1850, 51 og 74 af Steenstrup, noget ogsaa i 1855 af nuværende Prof. A. Feddersen.

<i>Erinaceus europæus.</i>	<i>Lutra vulgaris.</i>
(<i>Arvicola amphibius.</i>)	<i>Phoca groenlandica.</i>
(<i>Arvicola agrestis.</i>)	<i>Halichoerus grypus.</i>
<i>Castor fiber.</i>	(<i>Equus caballus domest.</i>)
<i>Sciurus vulgaris.</i>	<i>Sus scrofa ferus</i> (& <i>domest.</i>)
<i>Felis catus fera.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	(<i>Ovis aries?</i>)
<i>Martes sylvatica.</i>	(<i>Bos taurus domest.</i>)

Sølager, paa Nordkysten af Mundingen af Roskilde Fjord, S.V. for Frederiksværk. Skaldyng. Indsamlet i 1851, 52, 64, 65, 67, 69, 73, 76, 94 og 95 af Steenstrup og i 1901 af Nationalmuseet.

<i>Erinaceus europæus.</i>	<i>Lutra vulgaris.</i>
<i>Lepus europæus.</i>	<i>Phoca groenlandica.</i>
(<i>Arvicola amphibius.</i>)	<i>Halichoerus grypus.</i>
(<i>Arvicola agrestis.</i>)	<i>Sus scrofa ferus</i> (& <i>domest.</i>)
<i>Castor fiber.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Sciurus vulgaris.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Felis catus fera.</i>	(<i>Ovis aries domest.</i>)
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Bos taurus urus</i> (& <i>domest.</i>)
<i>Canis familiaris domest.</i>	(<i>Homo sapiens.</i>)
<i>Martes sylvatica.</i>	

Sejrø, i Kattegat N.V. for Sjælland. Skaldyng, brugt som Fyld om en Bronzealders-Grav, liggende paa Kils Aas. Indsamlet i 1896 af Nationalmuseet.

<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Halichoerus grypus.</i>
<i>Lutra vulgaris.</i>	(<i>Ovis aries?</i>)

Fund fra Yngre Stenalder.

Lindskov, ved Horsens Nørrestrand. En Slags Affaldsdyngge paa en Boplads. Indsamlet i 1899 af G. Sarauw for Nationalmuseet.

(*Equus caballus domest.*) *Bos taurus domest.*
Cervus elaphus. (*Homo sapiens.*)
Ovis aries?

Ørum Aa, ved Nordkysten af det tidligere Kolind Sund, V. for Grenaa, ved en Vig ved Fannerup. Kjøkkenmødding. Indsamlet i 1888, 89 og 91 af A. P. Madsen og Lærer R. C. Andersen for Nationalmuseet og Museet i Randers og i 1895 af Nationalmuseet.

(*Arvicola amphibius.*) *Phoca groenlandica.*
Sciurus vulgaris. *Halichoerus grypus.*
Felis catus fera. (*Equus caballus.*)
Canis vulpes. *Sus scrofa domest.*
Canis familiaris domest. *Cervus capreolus.*
Canis lupus. *Cervus elaphus.*
Ursus arctus. *Ovis aries domest.*
Martes sylvatica. *Bos taurus urus & domest.*
Meles taxus. (*Homo sapiens.*)
Lutra vulgaris.

Aalborg. Paa Signalbakken tæt Ø. for Byen. Kjøkkenmødding. Indsamlet i 1894 af Frk. A. Zangenberg og især i 1895 af Nationalmuseet.

Felis lynx. *Cervus capreolus.*
Canis familiaris domest. *Cervus elaphus.*
Halichoerus grypus. *Ovis aries domest.*
Sus scrofa ferus & domest. *Bos taurus domest.*

Svendborg. Ved Christiansminde tæt Ø. for Byen. Kjøkkenmødding. Indsamlet i 1880 af Dr. Henry Petersen for Nationalmuseet.

Lutra vulgaris. *Ovis aries?*
Sus scrofa domest.? *Bos taurus urus? & domest.*
Cervus capreolus.

Lindø, i Lindelse Nor, S. for Rudkjøbing. Kjøkkenmødding. I 1902 af Hr. J. Winther indsendt til Bestemmelse. Findstedet

er omtalt af K. Bahnson i Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1892, S. 174.

<i>Sciurus vulgaris.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	(<i>Homo sapiens.</i>)
<i>Cervus elaphus.</i>	

Munkholm, i Bramsnæs Vig S.Ø. for Holbæk. Kjøkkenmødding. Indsamlet i 1896 af Nationalmuseet.

(<i>Arvicola amphibius.</i>)	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Phoca groenlandica.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	

Lejre Aa, ved Kornerup ved en tidligere Vig fra Roskilde Fjord V. for Roskilde. Kjøkkenmødding. Indsamlet i 1897 af Nationalmuseet.

<i>Erinaceus europæus.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Lepus europæus.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	

Hesselø, i Kattedgat N. for Sjælland. Kjøkkenmødding. Indsamlet i 1899 af Nationalmuseet.

<i>Halichoerus grypus.</i>	<i>Sus scrofa domest.</i>
(<i>Equus caballus domest.</i>)	<i>Ovis aries domest.</i>

Frennemark ved Svaneke, Bornholm. En forstyrret Kjøkkenmødding, vistnok i sin Tid overskyttet af Havet, nu liggende hævet. Indsendt til Bestemmelse i 1902 og 1903 af Direktør J. A. Jørgensen for Museet i Rønne. Findestedet er omtalt af K. Rørdam i Danmarks geol. Undersøgelse, 2den R., Nr. 5, 1895.

<i>Martes sylvatica.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Phoca groenlandica.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Halichoerus grypus.</i>	<i>Phocæna communis.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	

Fund fra Bronzealder.

Haag, ved Thorsager N.Ø. for Aarhus. En Affaldsdyngge.
Indsamlet i 1895 af Nationalmuseet.

<i>Lepus europæus.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
(<i>Arvicola amphibius.</i>)	<i>Capra hircus domest.</i>
(<i>Arvicola agrestis.</i>)	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	

Fund fra Jernalder.

Eltang Vig, paa Nordsiden af Kolding Fjord N.Ø. for Kolding.
Kjøkkenmødding. Indsamlet i 1899 af G. Sarauw for Nationalmuseet.

<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Ovis aries?</i>
<i>Phoca foetida.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Equus caballus domest.</i>	(<i>Homo sapiens.</i>)
<i>Sus scrofa domest.</i>	

Vejleby, N.V. for Rødby. Kjøkkenmødding. Indsamlet i
1897—99 af Inspektør C. Neergaard for Nationalmuseet.

<i>Canis vulpes.</i>	<i>Capra hircus domest.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	(<i>Homo sapiens.</i>)
<i>Cervus capreolus.</i>	

Borrebjerg, paa Sejro. Kjøkkenmødding. Indsamlet i 1897
og 98 af C. Neergaard og Museumsassistent H. Kjær for National-
museet.

<i>Canis vulpes.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Phoca vitulina.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Halichoerus grypus.</i>	<i>Phocæna communis.</i>
<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Orca gladiator.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	(<i>Homo sapiens.</i>)
<i>Capra hircus domest.</i>	

Fund fra Middelalder eller nyere Tid.

Silkeborg. Affaldsdynger ved Silkeborg Slot, vistnok skrivende
sig fra 14de Hundredaar eller senere Tid. I 1889 tilstillet Steenstrup.

<i>Lepus europæus.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Capra hircus domest.</i>
<i>Eqvus caballus domest.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>

Thordrup, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil S.V. for Randers. Affaldsdynger ved Thordrup Slot, stammende fra Middelalder eller senere. I 1859 af Hr. Faith indsendt til Steenstrup.

<i>Eqvus caballus domest.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>

Anholt, i Kattegat. I en Slags Affaldsdyngede ved Nordbjerg. I 1895 modtaget fra Dr. K. J. V. Steenstrup. Fund og Findested ere omtalte af A. Jessen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 4, 1897, S. 41—42.

<i>Halichoerus grypus.</i>	<i>Ovis aries?</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Cervus elaphus.</i>	<i>Phocæna communis.</i>

Lysemose, V. for Maribo. En Slags Kjøkkenmødding i Voldgravene ved Levningerne af Lysemose Slot, vistnok stammende fra Tiden mellem 1320 og 1390. Indsamlet i 1858—59 af Proprietær Meincke, Maribo Ladegaard, og tilstillet Steenstrup.

<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis lupus?</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Eqvus caballus domest.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>

Vordingborg. Affaldsdynger ved Vordingborg Slot, stammende dels fra Middelalder, dels fra 16de—17de Hundredeaar eller senere. Indsamlet i 1889—91 af Dr. Henry Petersen for Nationalmuseet.

<i>Lepus europæus.</i>	<i>Canis lupus?</i>
<i>(Arvicola amphibius.)</i>	<i>Martes sylvatica.</i>
<i>Mus rattus.</i>	<i>Phoca vitulina?</i>
<i>Felis catus domest.</i>	<i>Eqvus caballus domest.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Sus scrofa domest.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>

<i>Cervus elaphus.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Capra hircus domest.</i>	(<i>Homo sapiens.</i>)
<i>Ovis aries domest.</i>	

Badstrup, omtrent 1½ Mil Ø.S.Ø. for Frederikssund. En Slags Affaldsdyngge ved en Ruin fra ældre Middelalder. I 1890 modtaget fra Dr. Henry Petersen.

<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	

Svaneke, Bornholm. Fundet i Hustomter fra 13de eller 14de Hundrebaar paa Kysten S. for Byen. Tilhørende Museet i Rønne. Af Direktør J. A. Jørgensen i 1903 indsendt til Bestemmelse.

<i>Halichoerus grypus.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>

Fund fra uvis Fortid.

Fra Tørvemoser og lignende Aflejninger.

Kolding Fjord. En Aflejring inderst i Kolding Fjord, stammende fra forskjellig Tid, men vistnok mest fra Stenalder. Dels i 1889 modtaget fra Nationalmuseet, dels i 1893, 95, 96, 97 og 98 indsendt til Bestemmelse og tildels som Gave fra Museet paa Koldinghus, gennem Kjøbmand I. O. Brandorff. Findestedet er omtalt af K. Bahnson i Aarb. f. nord Oldk. og Hist. for 1892, S. 169—172.

<i>Erinaceus europæus.</i>	<i>Phoca groenlandica.</i>
<i>Castor fiber.</i>	<i>Halichoerus grypus.</i>
<i>Felis catus fera.</i>	<i>Equus caballus domest.</i>
<i>Felis lynx.</i>	<i>Sus scrofa ferus & domest.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis lupus.</i>	<i>Alces machlis.</i>
<i>Ursus arctus.</i>	<i>Capra hircus domest.</i>
<i>Martes sylvatica.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Meles taxus.</i>	<i>Bos taurus urus & domest.</i>
<i>Lutra vulgaris.</i>	<i>Tursiops tursio.</i>
<i>Phoca foetida.</i>	<i>Homo sapiens.</i>

Toftum Mose, Ø.N.Ø. for Horsens. Dels i 1873 og 78 af Hr. Søltoft tilstillet Steenstrup, dels i 1889 modtaget fra Nationalmuseet.

<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	<i>Bos taurus urus.</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	<i>Homo sapiens.</i>
<i>Cervus elaphus.</i>	

Rosborg Sø, V. for Viborg. En Aflejring, mest fra Stenalderen, paa en tidligere vanddækket Holm. Indsamlet i 1872 af A. Feddersen, tilstillet Nationalmuseet. Findestedet er omtalt af K. Bahnson i Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1892, S. 177.

<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Sus scrofa, domest.?</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	

Sperring Sø, omtrent 1 Mil S.V. for Thisted. Opgravet fra Søbunden. I 1876 af Entreprenør S. Kiil indsendt til Steenstrup.

<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Capra hircus domest.</i>
<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Cervus elaphus.</i>	<i>Homo sapiens.</i>

Hirtsholm Havn, N.Ø. for Frederikshavn. Optaget fra Havbunden ved Uddybning af Havnen. I 1900 af Statsgeolog A. Jessen indsendt til Bestemmelse.

<i>Bos taurus domest.</i>	<i>Phocæna communis.</i>
<i>Tursiops tursio?</i>	<i>Orca gladiator.</i>

Aspedam, en Mose omtrent $\frac{3}{4}$ Mil N.Ø. for Svendborg. Af Seminarist S. K. Hansen i 1903 skaffet til Museet.

<i>Sus scrofa ferus.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	<i>Bos taurus urus & domest.</i>

Middelfart. Opmudret i Lille Belt over 50 Alen fra Land. Indsendt i 1903 af Ingeniør Vilh. Holst gennem Prof. N. V. Ussing.

<i>Felis catus domest.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Ovis aries?</i>
<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Sus scrofa ferus & domest.</i>	

Erholms Mose, henved 3 Mil V. for Odense. Afejring væsenligst stammende fra Yngre Stenalder. Indsamlet af Dr. W. Dreyer og, i 1888, af Direktør S. Müller for Nationalmuseet.

<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Lutra vulgaris.</i>	<i>Capra hircus domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	

Vimose, ved Allesø, omtrent 1 Mil N.N.V. for Odense. I Mosen er gjort et stort Fund af Oldsager fra Jernalderen. Dels indsamlet i 1858 af Steenstrup, dels i 1888 modtaget fra Nationalmuseet. Findestedet er omtalt af C. Engelhardt i: Vimose Fundet, 1869.

<i>Arvicola amphibius.</i>	<i>Sus scrofa, domest.?</i>
<i>Castor fiber.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Ovis aries?</i>
<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>

Hasmark Mose, omtrent 2 Mil N.N.Ø. for Odense. Dels af Prof. F. Schmidt, dels, i 1863, af Hr. Hofman Bang tilstillet Steenstrup.

<i>Canis familiaris.</i>	<i>Sus scrofa ferus.</i>
<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>

Rønlykke Mose ved Tryggelev, S. for Rudkjøbing. I 1900 af Hr. J. Winther indsendt til Nationalmuseet.

<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Homo sapiens.</i>
<i>Cervus elaphus.</i>	

Nysted Nor. Fundet ved Opmudring, sammen med Redskaber fra Ældre Stenalder. I 1898 modtaget fra Nationalmuseet.

<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Sus scrofa ferus.</i>	<i>Capra hircus domest.</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>

Kjøbenhavn. Fundet ved Udgravninger i Stranden ved Anlæget af Frihavnen, i 1893, af Lærer H. N. Rosenkjær, modtaget fra Nationalmuseet. Findestedet er omtalt af Rosenkjær i „Naturen og Mennesket“, 1893 og 96.

<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Sus scrofa ferus.</i>	<i>Ovis aries?</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>

Mariedals Mose ved Kjøbenhavn. Indsamlet i 1853 og 54 af Steenstrup.

<i>Castor fiber.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis lupus.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	<i>Homo sapiens.</i>

Vangede Brogaards Mose, ved Gjentofte Sø N. for Kjøbenhavn. Vistnok væsenligst en Aflejring fra Jernalderen. Indsamlet i Aarene 1848—63 af Steenstrup.

<i>Castor fiber.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Felis catus, domest.?</i>	<i>Capra hircus domest.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	<i>Homo sapiens.</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	

Ordrup Mose, med Delene Bernstorf Hovmarks Mose i Vest og Christiansholms Mose i Øst, langs Sydkanten af Dyrehaven N. for Kjøbenhavn, den østlige Del i Fortiden en Vig af Øresund. Indsamlet i 1853—66 af Steenstrup eller af andre for ham, lidt ogsaa i senere Aar indsamlet af H. Winge.

<i>Castor fiber.</i>	<i>Sus scrofa ferus & domest.</i>
<i>Felis catus, fera?</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Cervus dama domest.</i>
<i>Canis lupus.</i>	<i>Capra hircus domest.</i>
<i>Lutra vulgaris.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Halichoerus grypus.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Homo sapiens.</i>

Brønsholm Sømose, omtrent 1½ Mil Ø. S. Ø. for Hillerød. Indsamlet af Steenstrup i Aarene 1853—54.

<i>Castor fiber.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Sus scrofa ferus.</i>	<i>Cervus dama domest.</i>

Søborg Sø, omtrent 1½ Mil N.N.V. for Fredensborg. Fundet ved Udtørrings-Arbejder af Inspektør Feilberg. Mest modtaget gennem Dr. K. Rørdam i 1895. Findestedet er omtalt af V. Boye i: Fund af Gjenstande fra Oldtiden og Middelalderen i og ved Søborg Sø, 1882, og af K. Rørdam i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 2, 1892, S. 44 ff.

<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Alces machlis.</i>
<i>Equus caballus domest.</i>	<i>Capra hircus domest.</i>
<i>Sus scrofa domest.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Cervus capreolus.</i>	<i>Bos taurus urus & domest.</i>
<i>Cervus elaphus.</i>	

Fra Bakkesand og lignende Aflejringer.

Barsmark, N.Ø. for Aabenraa, Slesvig, ved Mundingen af Aabenraa Fjord. En Aflejring af Knogler af vilde og tamme Dyr, for en stor Del gnavede af Rovdyr, liggende 2—3 Alen under Jordens Overflade paa en lille Højderyg, der mod Vest falder brat 25 Meter, mod Øst løber fladt ud. Sikkert Levninger af Ræve- og Grævlinge-Bo. I 1894 indsendt af Hr. Julius T. Kier.

<i>Erinaceus europæus.</i>	<i>Sus scrofa domest.</i>
<i>Lepus europæus.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Felis catus, domest.?</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Ovis aries domest.</i>
<i>Meles taxus.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>
<i>Equus caballus domest.</i>	

Øxnebjerg, omtrent 2 Mil N.V. for Nyborg. En Aflejring væsenlig dannet af Knogler af Padder og Smaapattedyr indblandede i leret Sand, dækkende Bakkens Sider i et flere Fod tykt Lag og fyldende gamle Ræve- og Grævlinge-Grave. Indsamlet i 1894 af Cand. polyt. C. Ottesen, Statsgeolog Dr. V. Madsen og H. Winge. Fund og Findested ere omtalte af H. Winge i Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. for 1899, S. 299, og af V. Madsen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 9, 1902, S. 125—127.

<i>Talpa europæa.</i>	<i>Arvicola amphibius.</i>
<i>Sorex vulgaris.</i>	<i>Mus sylvaticus.</i>
<i>Vespertilio sp.</i>	<i>Mustela putorius.</i>
<i>Hypudæus glareola.</i>	

Hjarnebjerg, ved Humble, S. for Rudkjøbing. Fundet i Grus, vistnok især Fyld fra et gammelt Grævlinge-Bo, en Aflejring af lignende Art som den paa Øxnebjerg. I 1893 af Dr. V. Madsen indsendt til Bestemmelse for Mineralogisk Museum.

<i>Talpa europæa.</i>	<i>Mus sylvaticus.</i>
<i>Erinaceus europæus.</i>	<i>Felis catus fera.</i>
<i>Sorex vulgaris.</i>	<i>Meles taxus.</i>

Hjelm Mark, S. for Stege. Fundet i et Gravkammer fra Yngre Stenalder, udgravet af den „geologisk antikvariske Komite“ i 1853. Utvivlsomt mest Indhold af en gammel Ræve-Grav. Findestedet er omtalt af Worsaae i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1853, S. 95—106.

<i>Lepus europæus.</i>	<i>Equus caballus domest.</i>
<i>Arvicola amphibius.</i>	<i>Sus scrofa domest.</i>
<i>Sciurus vulgaris.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Capra hircus domest.</i>
<i>Canis familiaris domest.</i>	<i>Bos taurus domest.</i>

Taarnmark, omtrent 1½ Mil N. for Præstø. En Aflejring af lignende Slags som den paa Øxnebjerg. Indsamlet i 1879 og 83 af Gaardmand N. Hansen og tilstillet Steenstrup.

<i>Sorex vulgaris.</i>	<i>Mus sylvaticus.</i>
<i>Sorex pygmæus.</i>	<i>Sciurus vulgaris.</i>
<i>Hypudæus glareola.</i>	<i>Canis vulpes.</i>
<i>Arvicola amphibius.</i>	<i>Meles taxus.</i>
<i>Arvicola agrestis.</i>	<i>Sus scrofa, domest.?</i>

Det følgende er en Oversigt over, hvad der i det enkelte er fundet. Fundene tilhøre Zoologisk Museum, naar ikke andet siges. Henvisninger gives til Afhandlinger, hvori Fundene findes omtalte; dog henvises ikke til de Afhandlinger, der handle om Affaldsdynger, og som foran ere nævnte, heller ikke, for andre Funds Vedkommende, til Winge's ovennævnte Afhandling fra 1899, undtagen i enkelte Tilfælde.

1. *Talpa europæa*. Muldvarp.

Uvis Fortid.

Fyn. Øxnebjerg. Stykke af Underkjæbe, Ringhvirvel, Albueben, Laarben.

Langeland. Hjarnebjerg. Stykke af Ansigt, Albueben.

2. *Erinaceus europæus*. Pindsvin.

Jylland. Ældre Stenalder. Ertebølle. Stykke af en Underkjæbe. Uvis Fortid. Barsmark. Underkjæbe og Albueben. Kolding Fjord. Dele af en Hovedskal.

Langeland. Uvis Fortid. Hjarnebjerg. Øvre Ende af 3dje Mellemfodsben.

Sjælland. Ældre Stenalder. Havelse. En Overarm uden øvre Ende, et mangelfuldt Albueben, et Laarben uden Led-Ender. Sølager. Stykker af 2 Underkjæbe-Grene. Yngre Stenalder. Lejre Aa. Stykke af et Laarben. Bronzealder. Maglehøj ved Frederikssund. I en Grav. Nedlagt i en tæt lukket Bronze-Æske, hørende til Grav-Godset sammen med flere andre Mærkeligheder. Gjemmes i Nationalmuseet. De fleste Knogler af højre og venstre Fod af samme Dyr; højre Hælben sygt. Nævnet af Steenstrup, som tilhørende *Mustela erminea*, i Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1889, S. 321, i en Afhandling af V. Boye, der skildrer Fundet. Graven menes at have tilhørt en Kvinde, vist en læge- eller troldkyndig.

3. *Sorex vulgaris*. Spidsmus.

Uvis Fortid.

Fyn. Øxnebjerg. Et Stykke Nakkeben.

Langeland. Hjarnebjerg. Højre og venstre Underkjæbe-Gren.

Sjælland. Taarnmark. Adskillige Knogler, deriblandt et Stykke af Nakkeben, 17 Underkjæbe-Grene uden Tænder, 3 Ringhvirvler, 26 Overarme, flere Skulderblade, Albueben, Bækkenben, Laarben, Skinneben.

4. *Sorex pygmæus*. Dvergspidsmus.

Sjælland. Uvis Fortid. Taarnmark. 3 uens Underkjæbe-Grene, en af dem med Tænder, 2 uens Overarme, et Bækken, et Skinneben.

5. *Lepus europæus*. Hare.

Jylland. Bronzealder. Haag. Skulderblad af en Unge. Middelalder eller senere. Silkeborg. Et Laarben. Uvis Fortid. Barsmark. 2 Overarme, 2 Laarben, 2 Skinneben.

Møen. Uvis Fortid. Hjelm Mark. Flere Knogler.

Sjælland. Ældre Stenalder. Maglemose. Et 2det Mellemhaandsben. Sølager. Nedre Ende af et Underben, fundet dybt i Dyngen i 1901. Yngre Stenalder. Lejre Aa. Øvre Ende af et Spoleben, skrabet som Forarbejde til en Naal; Midtstykke af et Skinneben. Nyere Tid. Vordingborg. Adskillige Knogler.

Ingen af de fundne Knogler er saa ejendommelig, at det med afgjort Sikkerhed kan siges, at den har tilhørt *Lepus europæus* og ikke Sneharen, *Lepus variabilis*; men Sandsynligheden for den almindelige Hare er overvældende; Sneharen har i Nutiden kun enkelte Gange vist sig som Gjæst hos os og kjendes ikke ellers fra Landet.

6. *Hypudæus glareola*. Rødmus.

Jylland. Ældre Stenalder. Ertebølle. Et ætset Stykke af en Underkjæbe, fundet i Levninger af Hunde-Gjødning. I Dyngen er desuden fundet et vel bevaret Stykke af en Hovedskal, snarest fra uvis Fortid.

Fyn. Uvis Fortid. Øxnebjerg. Kjæber og andre Dele af flere.

Sjælland. Uvis Fortid. Taarnmark. Stykker af 5 Overkjæber, 11 Underkjæber og flere andre Knogler, tildels af meget unge Dyr.

7. *Arvicola amphibius*. Vandrotte.

Uvis Fortid.

Jylland. Haag. I en Affaldsdyng fra Bronzealder. Dele af 2 Hovedskaller, et Underben. Ørum Aa. I en Kjøkkenmødding

(*Arvicola amphibius*.)

fra Stenalder. Forreste Del af en Hovedskal, en Overarm. Mejlgaard. Ligeledes. Stykke af en Underkjæbe. Havnø. Ligeledes. Underkjæber og Tænder af mindst 4, 2 Overarme, et Laarben. Virksund. Ligeledes. Et Bækkenben. Ertebølle. Ligeledes. Forreste Del af en Hovedskal, 4 sammenhørende Fortænder og en løs Fortand. Gudumlund. Ligeledes. En Underkjæbe og Stykke af Tindingben.

Fyn. Langebjerg, ved Julskov, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil V.S.V. for Nyborg. I en Aflejring af lignende Art som den paa Øxnebjerg. Givet af Hr. Hofman Bang, der har omtalt Findestedet i Tidsskr. for Naturvidensk., 5te Bd., 1828. Stykke af en Overkjæbe og en øvre Fortand. Øxnebjerg. En Underkjæbe. Vimose. Stykke af en Hovedskal.

Møen. Hjelm Mark. Dele af mindst 3 Hovedskaller.

Sjælland. Vordingborg. En Hovedskal. Taarnmark. Stykke af Overkjæbe, Stykker af 6 Underkjæber, nogle løse Tænder, 2 Bækkenben, et Laarben, 3 Skinneben. Munkholm. I en Kjøkkenmødding fra Stenalder. Et Laarben. Faarevejle. Ligeledes. Et Laarben. Klintesø. Ligeledes. Stykke af Over- og Underkjæbe, en Overarm, 4 uens Laarben. Havelse. Ligeledes. En næsten hel Hovedskal, med Underkjæbe, 2 Laarben.

Fra en Ræve-Hule i en Yngre-Stenalders-Grav, men uden Oplysning om Findested, foreligger desuden, blandt Steenstrup's Efterladenskaber, en hel Hovedskal og andre Skelet-Dele af Vandrotte.

Alle de Vandrotte-Knogler, der ere fundne i Affaldsdynger, ere fundne i saa hel og sammenhængende Tilstand eller saa nær ved gravede Muse-Gange, at der er største Sandsynlighed for, at de skrive sig fra Dyr, der selv have gravet sig ind i Dyngerne efter deres Aflejring.

8. *Arvicola agrestis*. Markmus.

Uvis Fortid.

Jylland. Haag. I en Affaldsdyngge fra Bronzealder. Dele af 2 Hovedskaller, en Overarm.

Sjælland. Taarnmark. Et Par Stumper af Overkjæber, 6 Underkjæber, et Skinneben. Havelse. I en Stenalders-Kjøkkenmødding. Over- og Mellemkjæbe. Sølager. Ligeledes. 3 højre Underkjæber, en Overarm, et Laarben.

Markmusen har sikkert ligesom Vandrotten selv gravet sig ind i Affaldsdyngerne.

(I Meddelelser fra Dansk geol. Foren., Nr. 8, 1901, S. 55, og i Danmarks geol. Undersøgelse, 2den R., Nr. 11, 1902, S. 22 ff., opfører Hartz „*Myodes sp.*, Lemming?“ fra senglaciale Lag ved Allerød og flere Steder; Meddelelsen er derfra, i forstærket Form, gaaet over i flere Afhandlinger af andre. Opgivelsen er grundet paa smaa Gjødning-Klumper. Jeg har selv set Prøver af dem og tør sige, at de nok saa godt stemme med Gjødning af *Arvicola agrestis* som med Gjødning af Lemming (kun Gjødning af *Myodes torquatus*, ikke af *M. lemmus*, har foreligget til Sammenligning baade for Hartz og for mig; Gjødning af *Arvicola agrestis* kjendte Hartz ikke). Der er den største Sandsynlighed for, at baade *Myodes lemmus* og *M. torquatus* have levet i Danmark; men endnu er der ikke fundet det mindste, der kunde give Ret til at opføre nogen af dem herfra.)

9. *Mus rattus*. Husrotte.

Sjælland. Nyere Tid. Vordingborg. Et Laarben, et Skinneben. Kjøbenhavn. I en Slags Affaldsdyngge fra 18de Hundrebaar brugt som Fyld i en Sandgrav paa Byens Østerbro. Fundet af H. Winge i 1881. Stykke af det bageste af en Hovedskal.

10. *Mus sylvaticus*. Skovmus.

Uvis Fortid.

Jylland. Havnø. I en Stenalders-Kjøkkenmødding. En Overarm. Ertebølle. Ligeledes. 3 Laarben, de to sammenhørende.

Fyn. Øxnebjerg. Et Stykke Overkjæbe, Tindingben, flere Lemmeknogler.

Langeland. Hjarnebjerg. 2 venstre Underkjæber, et Tindingben, et Skinneben.

(*Mus sylvaticus*.)

Sjælland. Tjæreby, N.Ø. for Korsør. I en Yngre-Stenalder-Grav med Ræve-Bo. Modtaget fra Nationalmuseet i 1891. Stykke af en Hovedskal. Taarnmark. Skulderblad, Bækken, Laarben, Skinneben.

I Affaldsdyngerne har Skovmuseen sikkert selv gravet sig ind.

11. *Castor fiber*. Bæver.

Jylland. Uvis Fortid. Kolding Fjord. 2 højre Underkjæbe-Grene og en venstre, en Halshvirvel, et Skulderblad, nedre Ende af en Overarm, 3 højre Bækkenben og et venstre, et Laarben, et Skinneben. Holme Mose, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil N.Ø. for Æbeltoft. Modtaget fra Gaardmand P. Krag og Konsul Ørting i 1874. En hel Hovedskal. Bindslev, ved Uggerby Aa, omtrent 2 Mil N.Ø. for Hjørring. Givet af Lærer Andersen gennem Prof. Becher i 1858. En Underkjæbe-Gren.

Fyn. Uvis Fortid. Lundemose ved Brudager, omtrent 1 Mil N.Ø. for Svendborg. I 9 Alens Dybde. Gjemmes i Samlingen paa Broholm. En Hovedskal. Nævnet af Sehested i „Fortidsminder“, 1878, S. 280. Stevningen, en Mose omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil N.V. for Svendborg. I Lag med Levninger af baade Fyr og Eg. Grene og Pinde gnavede af Bævere. Fundne af N. Hartz og omtalte af ham hos V. Madsen i Danm. geol. Unders., 1ste R., Nr. 9, 1902, S. 117 og 119. Skjelskov Mose, $1\frac{3}{4}$ Mil V.S.V. for Odense. Givet af Pastor Müller i 1868. Hovedskal uden Underkjæbe. Vimose. Laarben og Skinneben. Fyn. Givet af Konferensraad Vedel Simonson til Elvedgaard, gennem Oldnordisk Museum, i 1855. En Fortand. Ikke paaviselig. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1855, S. 183 i Særtr. Fyn. Givet af Kjøbmand Limkilde i 1867. Hovedskal uden venstre Underkjæbe.

Lolland. Ældre Stenalder. Vester Ulslev. En Kindtand.

Møen. Uvis Fortid. I en Mose. Af Grev Danneskjold-Samsø sendt til Steenstrup. En Bæverstok.

Sjælland. Ældre Stenalder. Maglemose. Stykke af en Fortand, en Kindtand, et Nøgleben, 3 uens Overarme, et Spoleben,

3 uens Albueben, et Bækkenben, 2 uens Laarben, 3 uens Skinneben, et Hælben. Faarevejle. En nedre Fortand. Klintesø. Flere Knogler, deriblandt 5 uens Skinneben, af et gammelt Dyr og 4 Unger i forskjellig Alder. Havelse. Stykke af Over- og Underkjæbe, en nedre Fortand og Stykker af 2 øvre, Stykke af Skulderblad, en Overarm uden øvre Ende, øvre Ende af et Albueben, et Hofteben, Stykker af 2 uens Skinneben, et Rulleben, nedre Ende af et 4de Mellemfodsben af et voxent Dyr, et 5te Mellemfodsben af et ungt. Sølager. En Kindtand, Stykke af Hofteben, Stykker af 5 Laarben, 2 Stykker af Skinneben, et 4de Mellemfodsben. Uvis Fortid. Sønderup Præstegaards Mose, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil N. for Slagelse. Fundet i 1891. Af Dr. K. Rørdam givet til Mineralogisk Museum. En Hovedskal. Ollerup Mose, $\frac{3}{4}$ Mil N.N.Ø. for Slagelse. Givet af Gaardmand Jacobsen i 1880. En Hovedskal. Ørslev Mose ved Kragerupgaard, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil N. for Slagelse. Givet af Højskoleforstander A. Jørgensen i 1896. En Hovedskal. Aldersro, 1 Mil Ø.S.Ø. for Kallundborg. I en Mose. Givet af Propr. Lund i 1885. To sammenhørende Underkjæber. Raklev, $\frac{1}{4}$ Mil N.V. for Kallundborg. I en Mose. Givet af Cand. polyt. Freuchen i 1857. En Underkjæbe-Gren af en Unge. Aamose ved Vinskov, Frydendal, omtrent $2\frac{1}{2}$ Mil S.V. for Holbæk. Givet af Skovrider Bistrup i 1891. Hovedskal uden Nakke og uden Underkjæbe. Viby, omtrent $1\frac{1}{4}$ Mil S.S.V. for Roskilde. I en Mose. Indsendt i 1873. Giveren ikke nævnet. To sammenhørende Underkjæber. Brordrup, omtrent 1 Mil S. for Roskilde. I en Mose V. for Byen, nær Bunden, 5 Alen dybt. I Mineralogisk Museum. En Hovedskal. Thorslunde, $1\frac{1}{4}$ Mil Ø.S.Ø. for Roskilde. I en Mose. Givet af Pastor Jessen i 1847. De vigtigste Knogler af et Skelet. Hovedskallen nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1848, S. 7 i Særtr. Mariedals Mose. Bæverstokke. Nævnte af Steenstrup, samme Sted, 1855, S. 153 i Særtr. Vangede Brogaards Mose. En venstre Underkjæbe, et Tindingben og et Bækkenben, neppe sammenhørende. Vangede, N. for Kjøbenhavn. I en Mose nær foregaaende. Bæverstokke. Ikke

(*Castor fiber.*)

paaviselige. Nævnte af Steenstrup, samme Sted, 1855, S. 183 i Særtr. Ordrup Mose. Knogler af flere: a) en Underkjæbe af et ungt Dyr, b) Stykke af et Laarben, c) ved Hovmarken to sammenhørende Underkjæbe-Grene, ved Christiansholm d) begge Underkjæbe-Grene af en voksen og e) adskillige Knogler af Skelettet af et ungt Dyr; dette sidste nævnet af Steenstrup, samme Sted, 1855, S. 181 i Særtr. Præstens Mose mellem Fortunen og Lyngby, N. for Kjøbenhavn. Givet af Pharmaceut K. A. Larsen i 1862. En Hovedskal uden Underkjæbe. Bredmose ved Egebæksgaard ved Nærum, N. for Kjøbenhavn. I to Alens Dybde. Indsendt af Arbejdsmand J. Andersen i 1869. Det meste af et Skelet. Stavnsholte, N. for Furesø, henved 2 Mil S. S. Ø. for Hillerød. I en Mose. I Brev af 1867 omtaler Lærer H. Poulsen Bæverstokke herfra. Julemose i Luserød Oredrev, omtrent 1 Mil S. S. Ø. for Hillerød. Ogsaa herfra omtaler Lærer Poulsen Bæverstokke. Brønsholm Sømose. Et Laarben og Bæverstokke, disse nævnte af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1855, S. 182 i Særtr. Hillerød. I en Mose. Indsendt i 1865. Giveren ikke nævnet. En hel Hovedskal. Hillerød. I en Mose. Givet af Dampbrænderi-Ejer Marcussen i 1869. To sammenhørende Underkjæbe-Grene og et Laarben. Strødam Mose, N.V. for Hillerød. Givet af Hr. C. Weitzmann i 1894. En næsten fuldstændig Hovedskal. Maarum, 1¹/₄ Mil N. for Hillerød. I en Mose. Indsamlet af Forstraad Holten og Steenstrup i 1879. Bæverstokke. Slagslunde, 1¹/₂ Mil S. Ø. for Frederikssund. I en Mose. Indkommet i 1852. Giveren ikke nævnet. En øvre Kindtand og en Underkjæbe-Gren, denne sidste ikke paaviselig. Underkjæben nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1853, S. 114 i Særtr. Mørdrupgaards Mose, omtr. 1¹/₂ Mil Ø. S. Ø. for Frederikssund. Kjøbt af Joh. Jacobsen i 1888. En Hovedskal. Ikke paaviselig. Sjælland. Givet af Cand. theol. Zinck i 1867. Hovedskal uden højre Underkjæbe.

Bornholm. Uvis Fortid. Duebjerg i Klemens Kirke Sogn. I en Mose. Gjemmes i Bornholms Museum, efter Meddelelse fra Museumsdirektør J. A. Jørgensen i 1903. En Hovedskal.

15 Fund, de 14 helt uden Mærke, et utilstrækkelig mærket, haves i Museet, fra Steenstrup's Efterladenskaber; tre af dem ere maaske de ovenfor nævnte tre ikke paaviselige Fund; om de andre 12 mangler enhver Oplysning.

Alle de foreliggende Hovedskaller vise i Snudens Længde og i Næsebenets Udstrækning bagtil god Overensstemmelse med Artens sædvanlige europæiske Form, i Modsætning til den amerikanske, saaledes som den er beskrevet og afbildet af Brandt (Mém. de l'Acad. Imp. des Sc. de St. Pétersbourg, 6 sér., sc. nat., tom. VIII, 1855, p. 43—66, pl. I—III). Af Afvigelser mellem de enkelte Hovedskaller indbyrdes findes dog mange.

De mosefundne Bæver-Levninger synes alle at være fundne i Tørv; men næsten intet er oplyst om, i hvilke af Tørvens Lag de have ligget.

12. *Sciurus vulgaris*. Egern.

Jylland. Ældre Stenalder. Fannerup. Et Laarben. Mejlgaard. Et Skinneben. Ertebølle. En nedre Fortand, Stykker af 2 Overarme, et Bækken, et Laarben, 2 venstre Skinneben. Yngre Stenalder. Ørum Aa. Et Laarben.

Langeland. Yngre Stenalder. Lindø. Et Skinneben og et Mellemfodsben.

Møen. Uvis Fortid. Hjelm Mark. Et Laarben.

Sjælland. Ældre Stenalder. Maglemose. Øvre Ende af et Skinneben. Klintesø. Stykker af Laarben og Skinneben. Havelse. Midtstykke af en Overarm. Sølager. En Underkjæbegren, en Overarm. Bronzealder. Hvidegaard, Ø. for Lyngby N. for Kjøbenhavn. I en Grav. Nedlagt sammen med andet mærkeligt Grav-Gods i et sammensyet Læderhylster, der igjen laa i en Æske af Læder, omhyggelig lukket. Gjemmes i Nationalmuseet. Forreste Del af en Underkjæbe, med Fortand og forreste Kindtand, af en Unge; Fortanden er endnu uslidt. Stykket kunde se ud, som om det stammede fra Ugleglyp. Nævnet af Steenstrup i Annaler for nordisk Oldkyndighed og Historie, 1848, S. 344, i en

(*Sciurus vulgaris*.)

Afhandling af Herbst, der skildrer Fundet; Sagerne menes at have tilhørt en Læge eller Troldmand. Om Kjæben er fra Danmark, er ikke ganske sikkert; i Æske sammen med den laa en lille Middelhavs-Snegl. Uvis Fortid. Taarnmark. Øvre Ende af et Laarben.

13. *Spermophilus rufescens*. Steppe-Egern.

Jylland. „Steppe-Tiden“. Nørre Lyngby, paa Vestkysten S.V. for Hjørring. I en Ferskvands-Aflejring, hvilende paa Yoldialer, dækket af Flyvesand. Fundet af Steenstrup i 1877. En Underkjæbe-Gren. Nævnet af Steenstrup i Beretn. om Zool. Museums Virksomhed i 1878, Særtryk af Universitetets Aarbog, 1879, S. 14, og i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1879, S. (36); Stykket nærmere omtalt af Winge i Vidensk. Medd. for 1899, S. 295; Findestedet er omtalt af A. Jessen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 3, 1899, S. 236—241.

14. *Felis catus fera*. Vildkat.

Jylland. Ældre Stenalder. Fannerup. En Underkjæbe, Midtstykke af Overarm, 2 Spoleben, 2 Stykker af Bækkenben, 6 af Laarben, 5 af Skinneben, 2 Rulleben, et Hælben, 2 Mellemfodsben; flere af Knoglerne ere af unge Dyr. Mejlgaard. 2 Stykker af Overkjæbe, 3 uens Underkjæber, Stykke af Ringhvirvel, 9 Stykker af Overarme, 2 Spoleben, Stykker af 5 venstre Albueben og et højre, 3 Mellemhaandsben, 6 Stykker af Bækkenben, 2 Laarben, 9 Stykker af Skinneben, et Rulleben, et Hælben, 2 Mellemfodsben. Aamølle. Stykker af Underkjæbe, Overarm og Albueben. Visborg Bjergbakke. En Hjørnetand. Krabbesholm. Et næsten helt Albueben. Aasted. Et Mellemhaandsben af et ungt Dyr. Ertebølle. Mange Knogler, deriblandt 13 højre, 8 venstre Underkjæbe-Grene; 3 af de fundne Albueben ere tildannede til Prene. Yngre Stenalder. Ørum Aa. Stykke af et Skinneben. Uvis Fortid. Kolding Fjord. 2 Skinneben, unge.

Langeland. Uvis Fortid. Hjarnebjerg. En Overkjæbe.

Sjælland. Ældre Stenalder. Maglemose. Et Skulderblad, øvre Ende af Overarm, et Hofteben, nedre Ende af Laarben.

Faarevejle. Dele af 3 uens Underkjæber, en øvre Hjørnetand. Klintesø. Stykke af en Underkjæbe, 2 uens Skinneben, et Rulleben. Jægerspris. Et Laarben uden nedre Ende. Havelse. En øvre Hjørnetand, et Mellemfodsben. Sølager. En øvre Hjørnetand, en øvre Rovtand, Stykker af 2 højre Underkjæber og en venstre, 2 uens Spoleben, 2 uens 3dje Mellemhaandsben, et 4de Mellemhaandsben, 3 Stykker af Bækkener, Stykke af Skinneben, 2 uens Hælben, 2 uens 3dje Mellemfodsben; flere af Knoglerne ere af unge Dyr af forskjellig Alder. Uvis Fortid. Svenstrup, 2 Mil V.N.V. for Kjøge. I en Mose, „17 Tørv dybt“. Givet af Forpagter Hofman Bang i 1854. Hovedskal uden den bageste Del. Ordrup Mose, ved Hovmarken. Stykker af Bækken og Overarm, vist af Vildkat.

Desuden haves 3 umærkede Fund, fra Steenstrup's Efterladenskaber.

15. *Felis lynx*. Los.

Jylland. Ældre Stenalder. Mejlgaard. En øvre Hjørnetand, Stykker af 2 højre Albueben, 2det og 3dje Mellemfodsben. Virksund. Nedre Ende af en Overarm, et næstyderste Taaled. Ertebølle. Adskillige Knogler, deriblandt 3 venstre Bækkenben. Gudumlund. Et Albueben tildannet som Dolk. Yngre Stenalder. Aalborg. Stykke af Underkjæbe, Albueben og Skinneben. Uvis Fortid. Kolding Fjord. Stykke af Underkjæbe.

Sjælland. Bronzealder. Maglehøj ved Frederikssund. I en Grav. Nedlagt sammen med andre Sager i en tæt lukket Bronze-Æske hørende til Grav-Udstyret. Gjemmes i Nationalmuseet. Et Kloled, kunstig afskaaret og ved Grunden bærende Mærker af Slid. Bestemt af Steenstrup med Tvivl, Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1889, S. 321; det er noget vel lille; men Overensstemmelsen med Lossen er saa stor, at Tvivl neppe er mulig. Fundet er omtalt af V. Boye, nævnte Sted, S. 317—340.

16. *Canis vulpes*. Ræv.

Jylland. Ældre Stenalder. Fannerup. Adskillige Knogler. Mejlgaard. En Underkjæbe, 2 nedre Ender af venstre Skinneben,

(*Canis vulpes.*)

et Mellemfodsben. Aamølle. Nogle faa Knogler. Havnø. Flere Knogler. Aasted. Kindbue og Albueben. Ertebølle. Knogler i Mængde, blandt andet 18 højre og 17 venstre Underkjæber. Restrup. Stykke af en Underkjæbe. Gudumlund. Adskillige Stykker af en Hovedskal, Stykke af Pandeben, Dele af 3 Underkæbe-Grene, flere løse Tænder, Stykker af Skulderblad, Overarm, Spoleben og Bækken, et helt Laarben og øvre og nedre Ende. Yngre Stenalder. Ørum Aa. 2 Mellemhaandsben. Middelalder eller senere. Silkeborg. En Underkæbe-Gren. Uvis Fortid. Barsmark. 2 Halshvirvler, 2 Overarme, 2 Spoleben, et Mellemhaandsben, et Laarben, 2 Skinneben, 2 Mellemfodsben af to voxne Ræve, 2 Underkæbe-Grene af en Unge. Kolding Fjord. Et Bækkenben, et Laarben, et Skinneben. Favrholt Mose, omtrent 1 Mil V.S.V. for Sæby. Givet af Hr. Maiborg i 1873. Bageste Del af en Hovedskal.

Fyn. Uvis Fortid. Middelfart. Opmudret i Lille Belt. Bageste Del af en Hjernekasse. Røjle Klint, N.Ø. for Strib. Utvivlsomt Indhold af en sammenstyrtet Ræve-Grav. I 1893 af Dr. V. Madsen indsendt til Bestemmelse for Mineralogisk Museum. Dele af Skeletterne af 2 Ræve-Unger. Samme Sted fandtes nogle faa Knogler af Fiske, af *Mus decumanus* og *Ovis aries pull.* Vandrottens Tilstedeværelse tyder paa, at Fundet er fra forholdsvis sen Tid.

Lolland. Jernalder. Vejleby. Stykker af 2 Overarme og et Skinneben.

Møen. Uvis Fortid. Hjelm Mark. Adskillige Knogler, deriblandt Hovedskaller af 2 voxne og en Unge.

Sjælland. Ældre Stenalder. Maglemose. Et Skulderblad, nedre Ende af en Overarm, Stykke af Spoleben, 2 uens Skinneben, et 3dje Mellemfodsben. Faarevejle. En Hjørnetand, Stykke af Skulderblad. Klintesø. Flere Knogler, deriblandt Stykker af 4 uens Underkæber. Jægerspris. En Overarm. Havelse. Stykker af 3 Underkæber, Stykke af Over- og Mellemkæbe, en øvre Hjørnetand, øvre Ende af et Laarben. Sølager. Stykke af Kindbue, nedre Ender af 2 Skulderblade, en Overarm, 2 Spoleben,

2 uens Albueben, et Bækkenben, et Laarbenshoved, Stykke af Skinneben, 4 vist sammenhørende højre Mellemfodsben, 2 Taaled. **Yngre Stenalder.** Lejre Aa. En nedre Rovtand. **Middelalder.** Vordingborg. Et Skinneben. Uvis Fortid. Tjæreby, N.Ø. for Korsør. I en Yngre-Stenalder-Grav. Modtaget fra Nationalmuseet i 1891. Adskillige Lemmeknogler af en voxen Ræv og en Underkjæbe-Gren af en Unge. Taarnmark. Øvre Ende af 3dje Mellemfodsben. Ordrup Mose, ved Hovmarken og ved Christiansholm. Væsentlige Dele af mindst 4 Skeletter.

Sejrø. Jernalder. Borrebjerg. Øvre Ende af et Spoleben. Om det hører til Jernalder-Fundet, er ikke ganske afgjort.

Flere Levninger af Ræve haves desuden fra forskellige Stenalder- og Bronzealder-Grave, hvor der en eller anden Gang har været indrettet Ræve-Bo. Findestederne ere ikke nærmere oplyste.

17. *Canis lupus.* Ulv.

Jylland. Ældre Stenalder. Mejlgaard. Stykker af en Underkjæbe. Aamølle. Stykker af Overkjæbe, Tindingben og Underkjæbe, en øvre Hjørnetand, et Rulleben, nogle Stykker af Mellemfodsben, nogle Taaled. Ertebølle. Adskillige Knogler, deriblandt Stykker af mindst 4 højre Underkjæber og en venstre. **Yngre Stenalder.** Ørum Aa. En Overkjæbe. Uvis Fortid. Kolding Fjord. Højre og venstre Overkjæbe (den ene med en $m3$), nedre Ende af Overarm, Stykke af Albueben, et Mellemhaandsben, et Mellemfodsben. Hørmested, omtrent 2 Mil Ø. for Hjørring. I en Mose. Givet af Toldinsp. H. Petersen i 1846. 2 næsten hele Hovedskaller.

Lolland. Middelalder. Lysemose. Et Bækkenben, af Størrelse som hos de største Ulve, men Arten maaske ikke helt sikkert kjendelig fra Hund.

Sjælland. Istiden nærmest. Allerød. To sammenhørende Underkjæbe-Grene. Nævnte af Hartz og Milthers i Danmarks geol. Undersøgelse, 2den R., Nr. 11, 1902, S. 22. **Nyere Tid.** Vordingborg. Bækkenhvirvler og et Laarben, af Størrelse som hos Ulve,

(*Canis lupus.*)

men maaske neppe til at skjelne fra Knogler af de største Racer af tamme Hunde. Uvis Fortid. Kulsø ved Vordingborg. I Gaardmand J. Nielsen's Mose. Givet af Lærer L. P. Poulsen, gennem Mag. sc. A. C. Johansen, i 1900. En øvre Hjørnetand. Knabstrup, omtrent 1½ Mil S.V. for Holbæk. I en Mose. Givet af Cand. Vaupell og Assessor Lunn i 1852. Hovedskal og adskillige andre Knogler af et Skelet. Nævnet af Steenstrup i Overs.Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1853, S. 114 i Særtr. Mariedals Mose. Et Skinneben og et 4de Mellemfodsben. Ordrup Mose ved Christiansholm. Adskillige Knogler af et Skelet.

18. *Ursus arctus.* Bjørn.

Jylland. Ældre Stenalder. Virksund. Højre Mellemkjæbe uden Tænder, Stykke af venstre Overkjæbe med de tre bageste Kindtænder, de tre bageste Kindtænder af højre Overkjæbe, højre Tindingben, 2 Mellemaandsben. Yngre Stenalder. Ørum Aa. Stykke af en øvre Hjørnetand, nedre Ende af en Overarm. Jernalder. Voerbjerg Banke, i Underup Sogn, omtrent 2 Mil N.V. for Horsens. Fra en Urne med brændte Knogler i en Gravhøj. Tilhørende Nationalmuseet. Et Kloled. Det har sikkert siddet i en Bjørne-Hud, der sammen med Liget er bragt paa Baalet. Nævnet af H. Winge i Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1900, S. 167 og 170. Bjørne-Kloled ere fundne i et Par andre Urner med brændte Knogler fra Jernalders-Grave i Danmark; men nærmere Oplysning om Findestederne mangler. Uvis Fortid. Kolding Fjord. Stykke af et Albueben, et 5te Mellemaandsben. Almind Mose, omtrent 1 Mil N. for Kolding. Givet til Mineralogisk Museum af Student E. Bay i 1891. En Underkjæbe. Viborg. Fundet ved Gravning af Grunden til Sagfører Neckelmann's Gaard. I 1857 af Landsoverrets-Sagfører Morville indsendt til Steenstrup. En øvre Hjørnetand med indridsede Streger i Roden. Jøbjerg Mose, omtrent 1½ Mil N. for Skive. Givet af Proprietær Schou i 1894. En Hovedskal uden Underkjæbe. Hørmested, omtrent 2 Mil Ø. for Hjørring. I en Mose. Givet af Toldinsp. H. Petersen i 1846. En Underkjæbe-Gren, næsten uden Tænder.

Fyn. Uvis Fortid. Skalkendrup, omtrent 1 Mil N.V. for Nyborg. I en Mose. Givet af Lærer J. M. Torup i 1860. En Hovedskal. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1861, S. 165, og for 1880, S. 133; ved en Fejl er Steenstrup her kommen til at opgive Findestedet som „Nakkendrup“.

Langeland. Uvis Fortid. Kjædeby Mose, omtrent en Mil S. for Rudkjøbing. Givet af Overlærer Lassen i 1879. Hovedskal uden Underkjæbe. Omtalt af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1880, S. 134.

Møen. Uvis Fortid. Kams Mose ved Sømark, Ø. for Stege. I 1891 indsendt til Museet, noget ogsaa opgravet af Steenstrup. Væsenlige Dele af et helt Skelet.

Sjælland. Ældre Stenalder. Maglemose. En Underkjæbe-Gren, to øvre Ender af Albueben, øvre Ende af et 2det Mellemaandsben, 2 Kloled, alt af voxne; af unge Dyr desuden en øvre forreste Knudetand, et Pandeben, nedre Ende af Overarm, et Albueben.

Desuden haves i Museet en mosefunden nedre Hjørnetand, fra Steenstrup's Efterladenskaber, hvorom ingen Oplysning kan gives.

(Som jordfunden i Danmark opførte Steenstrup, i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1848, S. 26 i Særtr., en Fortand af en stor Bjørn, som var indsendt til Museet af Oberstlieut. Sommer; dens Findested kjendtes ikke; Hr. Sommer havde faaet den sammen med Oldsager fra Sjælland. Tandens findes endnu i Museet. Det er saa godt som vist, at den ikke er funden i Danmark; dens gule Farve og øvrige Ydre tyde paa, at den stammer fra et Hule-Fund.)

Af vore jordfundne Bjørne ere nogle af sædvanlig Størrelse, omtrent som Nutidens Bjørne fra Skandinavien, dog forholdsvis store; andre ere meget større, men naa dog ikke Hulebjørnen i Størrelse og slutte sig i Hovedskallens Form nær til Nutidens. Til Sammenligning hidsættes følgende Længdemaal af bageste øvre Kindtand hos Bjørne fra nogle af de ovennævnte Fund; Maalet giver et ret godt Udtryk for Dyrets Størrelse; hos Bjørnen fra Jebjerg Mose er Kronens Længde $35\frac{1}{3}$ Millim., hos den fra Virksund 38, fra Kams Mose 39, Skalkendrup 40, Kjædeby Mose 43.

19. *Martes sylvatica*. Skovmaar.

Jylland. Ældre Stenalder. Fannerup. Stykker af Underkjæbe og Bækken. Mejlgaard. Stykke af Underkjæbe, Stykker af 2 venstre Bækkenben, 2 Laarben, 2 højre og 3 venstre Skinneben. Havnø. Stykker af Albueben, Bækken og Laarben. Krabbesholm. Stykke af en Underkjæbe. Ertebølle. Mange Knogler, deriblandt 7 højre, 6 venstre Overarme. Gudumlund. Stykke af Underkjæbe, et Albueben, et Laarben, et helt Skinneben og Stykke af et andet, uens. Yngre Stenalder. Ørum Aa. En Underkjæbe. Uvis Fortid. Kolding Fjord. En Hovedskal uden Underkjæbe, en Lendehvirvel, 2 højre og 2 venstre Overarme, et Albueben, et Bækkenben, 2 uens Laarben, et Skinneben.

Lolland. Ældre Stenalder. Vester Ulslev. Stykke af Underkjæbe, øvre Ende af en Overarm, øvre Ende af et Laarben, nedre Ende af et Skinneben.

Sjælland. Ældre Stenalder. Maglemose. En Overkjæbe, 2 højre Underkjæber, Stykke af Hjernekasse, en Ringhvirvel, 2 uens Overarme, 3 uens Albueben, 2 uens Bækkenben, 5 højre og 5 venstre Skinneben. Faarevejle. Stykke af en Underkjæbe, en øvre Hjørnetand, ikke sammenhørende. Klintesø. Flere Knogler, deriblandt Stykker af 3 uens Overarme. Haraldsborg. En Underkjæbe. Havelse. Stykker af 4 Underkjæber, en øvre Rovtand, nogle Stykker af en Hjernekasse, 6 Halshvirvler, en Overarm, et Bækkenben, øvre Ende af Laarben, øvre Ende af Skinneben, 4 vist sammenhørende Mellemfodsben. Sølager. Stykke af et Nakkeben, 2 venstre Overkjæber, 5 højre, 6 venstre Underkjæber, nogle løse Tænder, 2 Halshvirvler, 3 Ryghvirvler, Bækkenhvirvler, nedre Ende af et Skulderblad, en hel Overarm og 5 Stykker, Stykker af 3 Spoleben, 5 Albueben og 7 Bækkenben, 6 Stykker af Laarben, et helt Skinneben og 9 Stykker, nedre Ende af Lægben, 3 Hælben. Nyere Tid. Vordingborg. 3 Knogler.

Bornholm. Yngre Stenalder. Frennemark. Stykke af en Underkjæbe. Paa Bornholm kjendes Skovmaaren, saavidt vides, ikke i Nutiden.

En mosefunden Overarm haves desuden, fra Steenstrup's Efterladenskaber; men Oplysningerne om den ere utilstrækkelige.

20. *Mustela putorius*. Ilder.

Jylland. Ældre Stenalder. Ertebølle. Levninger af mindst 5 Ildere.

Fyn. Uvis Fortid. Ørnebjerg. En Brysthvirvel, bageste Ende af et Albueben, et Laarben. Arten findes neppe mere paa Fyn.

21. *Mustela vulgaris*. Brud.

Sjælland. Bronzealder. Maglehøj ved Frederikssund. I en Grav. Nedlagt i en tæt lukket Bronze-Æske hørende til Grav-Udstyret. Gjemmes i Nationalmuseet. 2 sammenhørende Underkjæbe-Grene, begge manglende den bageste Del, et venstre Skulderblad og øvre Halvdel af venstre Overarm, alt vist af en Hun, at dømme efter den ringe Størrelse; det manglende af Underkjæben har været afbrækket i Oldtiden; Bruddene ere glattede ved Slid. Omtalt af Steenstrup, som tilhørende *Mustela erminea*, i Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1889, S. 321, i en Afhandling af V. Boye, der skildrer Fundet. (Andre dér opførte „Væsel-Knogler“ ere af Pindsvin.)

22. *Meles taxus*. Grævling.

Jylland. Ældre Stenalder. Fannerup. Stykke af Underkjæbe, Skinneben uden øvre Ende. Mejlgaard. Stykker af mindst 4 højre Underkjæber, Stykke af Albueben. Aamølle. Flere Knogler, deriblandt Stykker af 3 uens Underkjæber. Krabbesholm. Stykke af Underkjæbe, 4de Mellemfodsben. Ertebølle. Adskillige Knogler, deriblandt Stykker af 4 uens Overkjæber. Yngre Stenalder. Ørum Aa. Et 3dje Mellemfodsben. Uvis Fortid. Barsmark. En Underkjæbe-Gren, to venstre Overarme, et Mellemaandsben og et Bækkenben af voxne, 3 Underkjæbe-Grene af to Unger. Kolding Fjord. En Hovedskal og en Underkjæbe-Gren.

Fyn. Uvis Fortid. Langebjerg ved Julskov, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil V.S.V. for Nyborg. I en Mergelgrube i en Banke, vist Indhold af en gammel Grævlinge-Grav. Givet af Hr. Hofman Bang,

(*Meles taxus.*)

der har omtalt Findestedet og en Del af Fundet i 1828. En Underkjæbe-Gren (afbildet af Hofman Bang), en Hovedskal uden Underkjæbe, funden i 1834, og højre Overarm og Albueben. Højbjerg, paa Skjellerup Mark, omtrent 1 Mil N.V. for Nyborg. Omtrent 2 Alen dybt i Jorden under et Lag af Grus. Givet af Hofman Bang, der i 1828 har omtalt Findestedet, men ikke dette Fund, en Aflejring af lignende Slags som den paa Øxnebjerg. Den bageste Del af en Hjernekasse og nogle Stykker af Ansigtet, ogsaa Stykker af begge Underkjæber.

Langeland. Uvis Fortid. Hjarnebjerg. Hovedskal, Ribben, Bækken og Laarben.

Sjælland. Ældre Stenalder. Maglemose. Et Ansigt, Stykke af Overkjæbe, Stykke af Hjernekasse, 4 uens Underkjæber, en Overarm, 2 Spoleben, et Albueben. Uvis Fortid. Taarnmark. En Underkjæbe.

Nogle jordfundne Lemmeknogler, uden Oplysning om Findested, haves desuden, fra Steenstrup's Tid.

23. *Lutra vulgaris.* Odder.

Jylland. Ældre Stenalder. Fannerup. Stykker af 2 sammenhørende Underkjæbe-Grene, en nedre Hjørnetand, Stykker af 2 uens Albueben, 2 Laarben, 3 Skinneben, et Hælben. Mejlgaard. Stykke af Underkjæbe, 3 Overarme, Stykker af et Albueben og 2 Skinneben. Aamølle. Stykke af Underkjæbe, øvre Ende af Albueben, et 4de Mellemaandsben. Krabbesholm. Nedre Ende af et Spoleben, øvre Ende af Albueben, et Hælben. Ertebølle. Adskillige Knogler, deriblandt 9 uens Spoleben. Yngre Stenalder. Ørum Aa. Stykke af Skinneben. Uvis Fortid. Kolding Fjord. Underkjæbe, Albueben og Skinneben.

Fyn. Yngre Stenalder. Svendborg. En Underkjæbe. Uvis Fortid. Erholms Mose. Et Laarben.

Sjælland. Ældre Stenalder. Faarevejle. Stykke af en Underkjæbe. Klintesø. Flere Knogler, deriblandt Stykker af 4 uens Underkjæber. Kattinge. Stykke af et Laarben. Havelse.

En Underkjæbe, Stykker af 2 uens Overarme, 2 uens Spoleben, et Albueben. Sølager. Stykker af 4 Underkjæber, Stykker af Hjerne-kasse, 7 Hvirvler, Dele af mindst 3 Overarme, 3 Spoleben, 4 Albueben, et Scapholunatum, 4 Mellemhaandsben, Bækken, 4 Stykker af Laarben, Skinneben, Lægben, Rulleben, Hælben, Cuneiforme III, Cuboideum, 5 Mellemfodsbæn, 9 Finger- og Taaled. Uvis Fortid. Ordrup Mose. Ved Hovmarken en Hovedskal uden Underkjæbe, ved Christiansholm en Overam.

Sejrø. Ældre Stenalder. Øvre Ende af et Laarben.

24. *Trichechus rosmarus*. Hvalros.

Istid.

Jylland. Rubjerg Knude, paa Vestkysten V. for Hjørring. Fundet paa Stranden, vistnok udskyldet af Istids-Dannelserne paa Stedet. 5 øvre Hjørnetænder af anselig Størrelse. En af dem er i 1863 skjænket af senere Justitsraad A. G. Juel, en synes at være modtagen gennem Oldnordisk Museum, 3 ere fundne i 1867, 73 og 74 og indsendte af Hr. C. Høyer. Omtalte af Steenstrup i Historisk Tidsskrift, 6te R., Bd. II, 1889, S. 96—97. Andre øvre Hjørnetænder fra samme Sted haves i Mineralogisk Museum, ogsaa af ganske unge Dyr. Om Findestedet er oplyst af A. Jessen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 3, 1899, S. 102.

Sjælland. Svanemøllen ved Kjøbenhavn. I et gruset Sandlag, omtrent 7 Alen under Overfladen. Omtalt i et Haandskrift af Dr. Beck. En Del af en Hovedskal med den ene Hugtand. Findes vist ikke mere. Nævnet af H. Winge i Vidensk. Medd. for 1899, S. 300.

25. *Phocidarum species e primitivis*. En Sæl.

Jylland. Tertiær. Skjærum Mølle ved Vemb, 2 Mil V. for Holstebro. I miocænt Glimmerler. Af Fabrikant Villemoes, gennem Museumsassistent J. P. J. Ravn, givet til Mineralogisk Museum. Havdes til Eftersyn i 1900. Nedre Ende af en venstre Overarm, vel bevaret, af Farve sort. Den har tilhørt en Sæl, der var mere oprindelig end Nutidens Phocider; Overarmens Midtstykke er forholdsvis mere lige og langstrakt, og Furen mellem Ledrullerne

(*Phocidarum species e primitivis.*)

paa nedre Ledflade er mere aaben; Knoglen i det hele er mindre stærkt sammentrængt. Med *Otaria* viser den ingen nærmere Overensstemmelse. En Art-Bestemmelse er med de tilstedeværende Midler ikke mulig; maaske vil Knoglen engang vise sig at have tilhørt en eller anden af de mange Sæl-Arter, der kjendes fra Belgiens tertiære Aflejringer (se især Van Beneden, Description des ossements fossiles des environs d'Anvers, part. I, Pinnipèdes, Annales du Musée Royal d'Hist. Nat. de Belgique, tom. I, 1877, med Atlas); nogen Lighed viser den med *Platyphoca vulgaris*; men den er dog langt fra at være af samme Art; noget ganske tilsvarende findes ikke afbildet. Findestedet er omtalt af Ravn i Meddelelser fra Dansk geol. Forening, Nr. 4, 1897, S. 14.

Et Par andre endnu mere ubestemmelige Sæl-Knogler ere fundne i vore tertiære Aflejringer.

26. *Phoca foetida*. Ringsæl.

Jylland. Istid. Lønstrup Klint, V. for Hjørring. I forstyrret Yoldia-Ler. Fundet af Dr. K. J. V. Steenstrup. Havdes til Bestemmelse for Mineralogisk Museum i 1891. Et 1ste Mellemhaandsben, noget rullet. Nævnet af H. Winge i Vidensk. Medd. for 1899, S. 301. Findestedet er omtalt af Dr. Steenstrup i Danmarks geol. Undersøgelse, 3dje R., Nr. 1, 1896, S. 49, og af A. Jessen, samme Tidsskr., 1ste R., Nr. 3, 1899, S. 102. Ældre Stenalder. Mejlgaard. Et Tindingben. Ertebølle. Stykke af en Underkæbe og vist Stykke af et 1ste Mellemfodsben. Jernalder. Eltang Vig. En næsten hel Underkæbe. Uvis Fortid. Kolding Fjord. Et Bækken, saa godt som sikkert af denne Art.

Sjælland. Istid. Egegaard, N. for Lyngby, N. for København. I en Grusgrav. Givet af Stud. mag. E. Tryde i 1874. En Overarm, lidt rullet og poleret. Nævnet af H. Winge i Vidensk. Medd. for 1899, S. 301.

27. *Phoca vitulina*. Spettet Sæl.

Sjælland. Ældre Stenalder. Klintesø. En Halshvirvel, 2 1ste Led af Tommelfinger, af gammel og ung, nedre Ende af

Iste Mellemfodsben, 1ste Led af Tommeltaa. **Nyere Tid.** Vordingborg. En Ryghvirvel, vist af denne Art.

Sejrø. Jernalder. Borrebjerg. Stykke af Overkjæbe, en Overarm, Cuboideum, et 1ste Mellemfodsben, et Taaled; desuden et Par Knogler af yngre Dyr, vist af samme Art.

28. *Phoca groenlandica.* Svartside.

Jylland. Ældre Stenalder. Mejlgaard. Bageste Ende af en Underkjæbe af et yngre Dyr, Stykke af Pande af voxen. Et Kindben, vist af samme Art. Virksund. Et helt Laarben. Gudumlund. Et helt Tindingben, Stykke af et Pandeben. **Yngre Stenalder.** Ørum Aa. Et Tindingben. Uvis Fortid. Kolding Fjord. 2 højre Underkjæber, af yngre og ældre, 2 venstre Tindingben, et Stykke Bækken, et Skinneben.

Sjælland. Ældre Stenalder. Havelse. Et Tindingben. Sølager. En Overarm, næsten fuldstændig, et 1ste Mellemfodsben. **Yngre Stenalder.** Munkholm. Stykke af Tindingben.

Bornholm. Yngre Stenalder. Frennemark. Stykke af en Underkjæbe med to bageste Tandgruber, bageste Ende af en Underkjæbe og Stykke af et Tindingben.

Svartsidens Tilstedeværelse i danske Farvande i den milde Stenalder har hidtil været ret uforklarlig; man maatte snarest tænke sig, at Arten endnu ikke havde glemt sine Vaner fra Istiden og endnu jevnlig paa Strejftog kom hertil. I Vinteren 1902—3 er der nu sket noget, der i hvert Fald giver en Tilknytning til Stenalderens Forhold: Svartsiden vandrede fra Ishavet i Mængde ned langs Norges Kyst; den kom ogsaa til Færøerne og har ret sikkert naaet Danmark, at slutte efter en Iagttagelse fra Limfjorden, meddelt af A. Feddersen i Dansk Fiskeritidende, 1903, S. 90.

29. *Halichoerus grypus.* Graasæl.

Jylland. Ældre Stenalder. Fannerup. Stykke af Overkjæbe, 2 Stykker af Underkjæber, flere løse Tænder, Stykker af 2 Halshvirvler, Stykke af Skulderblad, et Fingerled, Stykke af Bækken. Mejlgaard. Adskillige Knogler, deriblandt omkring 20 Tindingben.

(*Halichoerus grypus.*)

Aamølle. Flere Knogler, deriblandt 2 uens Overarme. Havnø. Flere Knogler, deriblandt 3 venstre Tindingben. Ertebølle. Adskillige Knogler, Stykker af mindst 7 uens Underkjæber. Blegkilde. Nogle Tænder. Gudumlund. Stykke af Overkjæbe, 2 Underkjæber, flere Tænder, Stykke af Nakkeben, 6 vist uens Tindingben, Stykker af Ringhvirvel og Taphvirvel, Stykker af 3 Overarme, et Spoleben, Bækken, Skinneben, 1ste Mellemfodsben. Yngre Stenalder. Ørum Aa. Flere Knogler, deriblandt 3 uens Tindingben. Aalborg. Stykke af Bækken. Uvis Fortid. Kolding Fjord. Stykke af Nakke og Tinding, Stykker af Spoleben, Skinneben og Lægben.

Anholt. Middelalder? 3 Tindingben, et 1ste Mellemfodsben.

Sjælland. Ældre Stenalder. Klintesø. Flere Knogler, deriblandt Stykker af 4 uens Overarme. Jægerspris. En Underkjæbe, en Tand, Stykker af 7 Overarme, et Albueben, Bækken, Laarben. Havelse. Stykke af en Underkjæbe. Sølager. Adskillige Knogler, deriblandt 6 højre og 7 venstre Tindingben. Uvis Fortid. Ordrup Mose. Ved Christiansholm, 5 Alen dybt, næsten ved Bunden. Et Albueben. Andre Steder i Mosen. 2 venstre Laarben, det ene fundet 4 Alen dybt, og et Skinneben. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1848, S. 8 i Særtr.

Sejrø. Ældre Stenalder. Flere Knogler og Tænder af mindst 2. Jernalder. Borrebjerg. Et 4de Mellemhaandsben.

Hesselø. Yngre Stenalder. Knogler i stor Mængde, blandt andet 311 løse Hjørnetænder.

Bornholm. Yngre Stenalder. Frennemark. Stykke af Underkjæbe, Stykke af Taphvirvel. Middelalder. Svaneke. En Ringhvirvel.

Hvorledes Graasælen har mistet det Herredømme i vore Farvande, som den øjensynlig har haft i Stenalderen, medens den Spættede Sæl, der dengang syntes sjelden, nu er den raadende, er omtalt i „Affaldsdynger“, 1900, S. 182.

30. *Elephas primigenius*. Mammut.

Rullestens-Dannelsen.

Jylland. Fristed, omtrent $\frac{1}{4}$ Mil V. for Haderslev, Slesvig. I en Mergelgrav, 7 Alen under Overfladen. Givet af Overlæge Petit og Adjunkt Theilmann i 1850. Brudstykke af en øvre Kindtand, vist en m 2, med Dele af 9 Plader; den bredeste Plade er 80 Millim. bred. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1851, S. 33. Foel, henved 2 Mil Ø. for Ribe, i Slesvig. I Mergel. Givet af Hr. J. Schmidt i 1874. Et meget mangelfuldt Stykke af en Kindtand med Dele af 6 Plader; bredeste Plade omtrent 72 Millim. Stenvad Mølle, omtrent 1 Mil V.N.V. for Kolding. I en Grusgrav. Havdes til Bestemmelse for Museumsassistent Ravn, Mineralogisk Museum, i 1900. Bageste Del af en af de mellemste, store, øvre Kindtænder, indeholdende 7 Plader, af hvilke den forreste er den bredeste, 75 Millim. bred. Nævnet af K. J. V. Steenstrup i Meddelelser fra Dansk geol. Forening, Nr. 8, 1901, S. 61. Vejle. I en Mergelgrav. Givet af Pharmaceut Larsen i 1863. Bageste Del af en øvre bageste Kindtand, omfattende 15 Plader, af hvilke den bredeste er 90 Millim.; Stykkets Længde er 164. Jelling, omtrent 1 Mil N.V. for Vejle. I en Mergelgrav. Indsendt af Adjunkt Erslev i 1861. Stykke af nedre Ende af et Laarben. Det forefandtes uden Mærke blandt Steenstrup's Efterladenskaber, men kan neppe være andet end det Laarben, der er nævnet i Museets Dagbog under 26de August 1861. Sønder Omme, omtrent 3 Mil S.Ø. for Tarm. I en Mergelgrav 6 Alen dybt. Givet af Pastor Böttiger og Overlæge Kildal i 1850. Stykke af et Hofteben. Omtalt af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1851, S. 32. Sæding, omtrent $2\frac{1}{2}$ Mil S.Ø. for Ringkjøbing. I en Mergelgrav. Givet af nuværende Prof. Feddersen i 1873. Brudstykke af en Kindtand med Dele af 8 Plader, af hvilke den bredeste er 55 Millim. Nissum Fjord, omtrent 2 Mil S.V. for Lemvig. Opfisket ved Fjordbredden, udfør Bøvling Sogns Enge, af P. Ch. Krogshede i 1856 og indsendt til Museet; Oplysninger ere meddelte af konst. By- og Herredsfoged W. Buch og af Baron Rosenkrantz. En Fortand, 32

(*Elephas primigenius.*)

Tommer lang, maalt i lige Linie. Balle Mark, $1\frac{1}{2}$ Mil S. S. V. for Grenaa. Ved et Kalkbrud, omtrent 20 Alen under Jordens Overflade. Indsendt til Museet af Proprietær Buhl i Hoed i 1886. En Kindtand. Fundet er omtalt i „Jyllandsposten“ og „Nationaltidende“ for 20de og 23de November 1886, og Beretningen er gjengiven af K. J. V. Steenstrup i Meddelelser fra Dansk geol. Forening, Nr. 8, 1901, S. 61; men i Museets og Iap. Steenstrup's Brevskaber er det ikke lykkedes at finde noget derom, og Tandens kan ikke paavises i Museet. Her forelaa dog, i Steenstrup's Efterladenskaber, en umærket øvre Mammut-Kindtand, der vejer 2 Pund, saaledes som det opgives om Tandens fra Balle Mark; maaske er det da den søgte. Det er en næsten hel, uslidt Tand, vist *m* 1, med 12 Plader og „Hæle“; Kronens Længde er 134 Millim., den bredeste Plade 69. Guldager Hede, 2 Mil N. V. for Hobro. Fundet blandt Stene paa Marken, i 1896. Indsendt af Husmand J. Pedersen, gennem Distrikts-Dyrlæge H. Jensen. Et meget mangelfuldt Stykke af en nedre Kindtand med Dele af 8 Plader; største Brede er 58 Millim. Nævnet af H. Winge i Vidensk. Medd. for 1899, S. 304. En lignende Tand skulde være funden i Egnen for nogle Aar siden. Lønstrup, $1\frac{1}{2}$ Mil V. for Hjørring. Udskyllet af Ler, fundet paa Stranden ved de samme store Stene, hvor tidligere flere Hvalros-Tænder ere komne for Dagen. Indkommet til Museet i 1887; fra hvem modtaget, er ikke oplyst. En nedre *m* 1, vistnok, rullet, men ellers hel; den indeholder 14 Plader og Hæl; Kronen er 135 Millim. lang, dens største Brede 60. Den forefandtes umærket, blandt Steenstrup's Efterladenskaber, men maa være den, der er omtalt i Museets Dagbog under 26de December 1887.

Fyn. Sydvestlige Fyn. Paa Stranden mellem Rullestene. Givet af Adjunkt Strøm i 1863. Et lille Brudstykke af bageste Del af vistnok bageste øvre Kindtand, med 9 Plader, den forreste 65 Millim. bred. Østrupgaard, 1 Mil N. for Faaborg. I en Grusgrav i en høj Banke i de „fynske Alper“, 4—5 Alen under Jordens Overflade; Bankens Gjennemsnit viser øverst 4 Fod Ler. derunder 5—6 Fod Sandmergel, $1\frac{1}{2}$ Fod rent hvidt Sand, en

Rullestens-Revle paa omtrent 2 Fod og derunder, saa langt som Graven er dyb, skarpt Grus med enkelte smaa og større Rullestene. Givet i 1885 af Forpagter G. Ammentorp, Hvedholm, der ogsaa har givet Oplysningerne om Fundforholdet. Et Stykke af en stor Fortand. (Fundet er ikke gjort ved Hvedholm, som Aagaard har sagt, i Meddelelser fra Dansk geol. Forening, Nr. 3, 1896, S. 19, forledet af en urigtig Paaskrift.) Rønninge, $1\frac{1}{2}$ Mil N.V. for Nyborg. I en Mergelgrav, 3—4 Alen dybt. Givet af Etatsraad Thomsen i 1852. Stykke af en Fortand af et ungt Dyr. Aasum, $\frac{1}{2}$ Mil Ø. for Odense. I en Grusgrav. Givet af Apotheker Lotze i 1869. En hel øvre Kindtand, vist $m2$, med 13 Plader og Hæl, Kronen 163 Millim. lang, bredeste Plade 79 bred.

Sjælland. Glænø, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil S.Ø. for Skjelskør. Opfisket i Stranden i 1893. Havdes til Bestemmelse for Cand. polyt. Aagaard. Bageste Del af en nedre bageste Kindtand, omfattende 11 Plader; største Brede er 90 Millim. Omtalt af Aagaard i Meddelelser fra Dansk geol. Forening, Nr. 3, 1896, S. 19. Næstved. I en Grusgrav. Givet af Sagfører Thomsen i 1869. Stykke af en Fortand af et ungt Dyr. Faxø, omtrent 2 Mil N.N.Ø. for Præstø. Fundet af en Arbejder i Kalkbruddet, vistnok i Moræne-Ler. Af Tandlæge Lindhardt skjænket til Mineralogisk Museum. En Kindtand. Nævnet af Aagaard, ovennævnte Sted. Gisselfeld, omtrent 2 Mil N.Ø. for Næstved. I en Grusgrav, 10 Alen dybt. Givet af Kong Frederik VII i 1857. En lille Stump af en af de større nedre Kindtænder, stærkt nedslidt, med 7 Plader, den bredeste 68 Millim. Slagelse. I en Grusgrav ved Herrestræde, 4—5 Alen dybt; fundet af Arbejdsmænd mellem afharpede Stene i 1902. Oplysninger om Fundet modtoges fra Veterinær-Elev Buhl, gennem Mineralogisk Museum, og fra Redaktionssekretær J. V. Christensen. En øvre Kindtand, vist $m1$, med 13 Plader; Kronens Længde er omtrent 125 Millim., den bredeste Plade er 67 bred. Greve, $1\frac{1}{2}$ Mil S.Ø. for Roskilde. I en Grusgrav. Givet af Godsejer Bech i 1901. En nedre Kindtand, vist $dp4$, ikke ganske hel, med 12 Plader, omtrent 100 Millim. lang; den bredeste Plade er 56 bred.

(*Elephas primigenius.*)

Taastrup Valby, $1\frac{3}{4}$ Mil Ø. for Roskilde. I en Grusgrav paa Gaardejer Jens Mortensen's Mark, nær Vallensbæk Mose, 2—3 Alen dybt. Andre Oplysninger om Fundet mangle. En øvre bageste Kindtand, manglende noget af forreste Ende, med 21 Plader; Stykkets Længde er 249 Millim.; den bredeste Plade er 82 bred. Hornbæk, $1\frac{1}{2}$ Mil N.V. for Helsingør. Paa Stranden $\frac{1}{2}$ Fjerdingsvej Ø. for Byen. Givet af Hr. Kro-Ejer Petersen i 1860. Brudstykke af en nedre bageste Kindtand med 12 Plader, næsten uslidte; den bredeste Plade er 74 Millim. bred.

Desuden foreligger, fra Steenstrup's Efterladenskaber, en Krop af en bageste Halshvirvel, umærket. Det er ikke lykkedes at skaffe nogen Oplysning om den.

I 1888 opgav Steenstrup, i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1888, S. 149, at der dengang kjendtes mindst nogle og tyve Fund af Mammut-Levninger fra Danmark. Hvis dette Tal er rigtigt, maa Steenstrup have haft Kundskab om andre Fund end dem, der forelaa i Museet; her kan der dengang ikke have været mere end højst 18 Fund, eller 19, hvis et Fund fra Holsten medregnes.

Ingen af de foreliggende Kindtænder lader mindste Tvivl tilbage om Art-Bestemmelsen; der er ingen af dem, der kunde mistænkes for at have tilhørt enten *Elephas antiquus* eller *E. meridionalis*, de Arter, der ellers nærmest kunde ventes. (Oplysninger om disse Arter ere især at finde hos Leith Adams, Monogr. on the British fossil Elephants, Palæontographical Society, 1877—81, og hos Pohlig, Dentition und Kranologie des Elephas antiquus Falc., Nova Acta k. Leop. Carol. Deutschen Akad. d. Naturforscher, Bd. LIII, 1888, og LVII, 1891.) Tandens fra Greve er den eneste, der ikke er ganske som sædvanlig; dens Emaile-Kamme ere lidt mere krusede og lidt mere opstaaende end ellers, med en lille Tilnærmelse til Forholdet hos *E. antiquus* og *E. indicus*. Da alle Kindtænderne klart nok ere af Mammut, ere de andre danske jordfundne Elefant-Levninger henførte til samme Art.

Alle de nævnte Stykker ere at regne for Rullestene. Hvorfra de stamme, kan ikke siges. Mammuten har levet i det mindste baade Øst, Syd og Vest for Danmark.

31. *Sus scrofa ferus*. Vildsvin.

Jylland. Ældre Stenalder. Kolind. Nogle Mellemlaandsben. Koed. Øvre Hjørnetand, Skulderblad. Fannerup. Adskillige Knogler af gamle og unge. Mejlgaard. Knogler i Mængde. Hobro. Stykker af Overarm, Spoleben og Albueben. Aamølle. Mange Knogler af gamle og unge, blandt andet Dele af 6 uens Skulderblade. Hadsund. Flere Knogler. Havnø. Mange Knogler. Krabbesholm. Adskillige Knogler af mindst omkring 10. Aasted. Adskilligt. Virksund. Adskillige Knogler af gamle og unge. Ertebølle. Knogler i stor Mængde, deriblandt Halse af 19 højre og 27 venstre Skulderblade. Blegkilde. Stykker af Hælben og Mellemlod. Gudumlund. Flere Knogler, blandt dem 4 uens Albueben. Yngre Stenalder. Aalborg. 2 Stykker af uens Overansigter, Stykke af Underkjæbe. (I samme Dyngte findes Knogler af tamme Svin i meget stor Mængde.) Uvis Fortid. Kolding Fjord. Knogler i Mængde, af Hanner og Hunner, unge og gamle, deriblandt mindst omkring 20 Hagestykker af Underkjæber og mindst 50 Skulderblade. Fuglekjær, en Mose ved Stenderup, 1 Mil S. for Horsens. Givet af Kunstmaler Therkildsen i 1880. Hovedskal af Han, uden Underkjæbe. Spettrup, omtrent 1 Mil S.S.V. for Horsens. I en Mose. Givet af Overlærer Egeberg-Jensen i 1891. Hovedskal af Han, uden Underkjæbe. Tvingstrup, 1 Mil N.Ø. for Horsens. I en Fordybning i Jorden indrammet af Egepæle, fyldt med Ler med Ferskvands-Muslinger. Udgravet af Hr. Sigvald Müller. Modtaget fra Nationalmuseet i 1894. Et stort Albueben. I samme Fordybning var fundet et Bronze-Sværd og adskillige Knogler af Husdyr, især af Oxer, desuden af Hest, tamt Svin, Faar og Høns. Vildsvine-Knoglen var i Tilstand forskjellig fra de andre Knogler. Hastrupgaard Mose, omtrent 5 Mil V.N.V. for Horsens. Giveren ikke nævnet. Indsendt i 1879. Hovedskal af Han. Hastrup Mose, 1 Mil N. for Randers. I tørvblandet Kildekalk. Givet af Lærer Dystrup i Gassum i 1872. Hovedskal af Han. Mejlby, omtrent 2 Mil N.N.V. for Hobro. I en Mose. Givet af Apotheker N. Hansen i 1892. Hovedskal af Han. Flade Sø, omtrent 1/2 Mil

(*Sus scrofa.*)

V. for Vestervig. Giverens Navn ikke oplyst. Indsendt i 1869. En øvre Hjørnetand af en Han og Stykke af et Skulderblad, begge Dele farvede af Okker. Flade, paa Mors, omtrent $1\frac{1}{4}$ Mil N. for Nykjøbing. I en Mose. Givet af Prof. Ibsen i 1853. Hovedskal og adskillige andre Dele af et Skelet af Han. Mose mellem Børglum og Løkken, omtrent 2 Mil S.V. for Hjørring. Givet af Hr. Meyer i 1855. Et Rulleben. Hørmested, omtrent 2 Mil Ø. for Hjørring. I en Mose. Givet af Toldinsp. H. Petersen i 1846. Hovedskal af Han, Underkjæbe af en Unge, et Skulderblad.

Fyn. Uvis Fortid. Aspedam. En Ringhvirvel. Broholm, $1\frac{1}{2}$ Mil N.Ø. for Svendborg. I Egnen findes ofte Levninger af Vildsvin, meddeler F. Sehested i „Fortidsminder og Oldsager fra Egnen om Broholm“, 1878, S. 280. Vigerslev, $1\frac{3}{4}$ Mil N.V. for Odense. I en Mose. Givet af Konferensraad Vedel Simonsen, gennem Oldnordisk Museum, i 1858. To nedre Hjørnetænder af Han. Hasmark Mose. Stykke af Underkjæbe af Han med bageste Kindtand, en nedre Hjørnetand af Han. Middelfart. Opudret i Lille Belt. En Kindtand. Harndrup, $1\frac{1}{2}$ Mil S.S.V. for Bogense. I en Mose. Givet af Vedel Simonsen i 1858. Nedre Hjørnetand af Han. Hindevad, $1\frac{1}{2}$ Mil S. for Bogense. I en Mose. Indsamlet af Statsgeolog Dr. V. Madsen for Mineralogisk Museum i 1893. To nedre Hjørnetænder.

Langeland. Uvis Fortid. Nørre Longelse, $\frac{3}{4}$ Mil S.S.Ø. for Rudkjøbing. I en Mose, 3 Alen dybt, under Tørven. Givet af Hr. Haugaard i 1866. Hovedskal af Han, uden Underkjæbe. Tranekjær, $1\frac{1}{2}$ Mil N.Ø. for Rudkjøbing. I en Mose. Indsendt af Hr. M. Sørensen i 1867. Hovedskal af Hun. Langeland. I en Mose. Givet af Hr. Friis i 1880. Hovedskal af Han og adskillige andre Dele af Skelettet.

Lolland. Ældre Stenalder. Vester Ulslev. Knogler i Mængde, blandt andet 17 Underkjæbe-Grene med bageste Kindtand, 27 løse nedre bageste Kindtænder, 2 Underkjæber med bageste Mælkekindtand, mindst 40 øvre bageste Kindtænder, løse eller i

Kjæbestykker, mindst 30 Skulderblade. Uvis Fortid. Nysted Nor. Hjernekasse og Underkjæbe.

Møen. Uvis Fortid. Frønderup Mark, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil S.S.V. for Stege. I en Mose. Givet af Amtsforvalter Reinsholm i 1868. Stykke af Underkjæbe af Han.

Sjælland. Ældre Stenalder. Maglemose. Knogler i Mængde, af Hanner og Hunner, gamle og unge, blandt andet 10 uens Overkjæber med bageste Kindtand, 14 Underkjæber med Mælketænder, mindst 25 mere hele nedre Hjørnetænder af Orner og nogle faa af Hunner, 15 højre og 19 venstre Skulderblade. Aldersro, 1 Mil Ø.S.Ø. for Kallundborg. I en Mose ved Gaarden. Givet af Proprietær C. F. Lund i 1879. Hovedskal og adskillige andre Dele af Skelettet af Han. Dyret har været saaret i Stenalderen, men ikke dræbt; Flint-Skjærver i Panden og i det højre Albue-Led ere tilstede, delvis omvoxede af Ben. Omtalt af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl., 1880, S. 136, Pl. IV. Gammel Kjøgegaard. En Hals af et Skulderblad. Faarevejle. Adskillige Knogler, deriblandt 8 højre Skulderblad-Halse. Klintesø. Mange Knogler, blandt andet 2 højre, 6 venstre Hælben. Hønsenhals. Stykke af Mellemfod. Kattinge. Stykke af Overkjæbe, en Ringhvirvel. Jægerspris. Adskillige Knogler. Haraldsborg. En nedre Fortand. Havelse. Mange Knogler af Hanner og Hunner, unge og gamle. Sølager. Mange Knogler. Uvis Fortid. Freerslev Mose, $2\frac{1}{2}$ Mil N.Ø. for Næstved. Givet af Forvalter Boethe i 1857. Hovedskal af Han, uden Underkjæbe. Grønsø Mose i Idagaard Skov, S. for Slagelse. Kjøbt af Skovfoged Rasmussen i 1900. Hovedskal af Han. I hver Overkjæbe findes 5 Forkindtænder. Kværkeby Mose, $\frac{3}{4}$ Mil Ø.N.Ø. for Ringsted. Givet af Hr. Olsen i 1855. To nedre Hjørnetænder af Han. Aggersvold, $2\frac{1}{4}$ Mil V.S.V. for Holbæk. I en Mose ved Gaarden. Givet af Forpagter Hofman Bang i 1848. Forreste Ender af 2 Underkjæber af Hunner. Vognserup Mose, $1\frac{1}{2}$ Mil V. for Holbæk. 5 Fod dybt i Tørv. Skaffet ved Gaardejer J. P. Petersen i 1899. Hovedskal af Han. Tranemose, $\frac{1}{2}$ Mil N. for Kallundborg. Givet af senere Prof.

(*Sus scrofa.*)

C. F. Lütken i 1851. Et Skinneben. Alleshave, 1¹/₄ Mil N.Ø. for Kallundborg. I en Mose. Indsendt af Husmand Chr. Hansen i 1889. Hovedskal af Han, uden Underkjæbe. Hakkemose, 1¹/₂ Mil Ø.N.Ø. for Roskilde. Givet af Læge Hecquet i 1879. Hovedskal af Han. Kjøbenhavn, Frihavnen. En Hjørnetand, 2 Kindtænder og et Mellemlhaandsben. Ordrup Mose. Indsamlet af Steenstrup i 1867. Mange Knogler af et Skelet af yngre Han. Samme Sted, ved Christiansholm. Givet af Grev Danneskjold-Samsø i 1880. Hovedskal af Han. Samme Sted, i Strandsandet under Tørven i Mosens østlige Munding ved Øresund. Indsamlet af H. Winge i 1902. Stykke af Pande. Brønsholm Sømose. Underkjæbe af Han. Store Lyngby Mose, omtrent 1 Mil S.Ø. for Frederiksværk. I 5—6 Alens Dybde. Givet af Hr. Koefoed, gennem Nationalmuseet, i 1892. Hovedskal af Han, uden Underkjæbe.

Bornholm. Uvis Fortid. Nygaard's Mose, Øster Lars Kirkes Sogn, N.V. for Svaneke. Indsendt af Hr. O. Stephensen, ved Amtmand Holten, i 1882. Hovedskal af Hun. Klemens Kirkes Sogn, Ø. for Hasle. I en Mose tilhørende Parcellist Thor Westh. Indsendt ved Amtmand Holten i 1880. Underkjæbe af voxen Han og Underkjæbe af en Unge, 2 øvre Hjørnetænder af Han og flere vistnok tilhørende Lemmeknogler. Mose i samme Sogn. Modtaget fra Nationalmuseet i 1896. En Del Hvirvler, Ribben og Lemmeknogler. Bornholm. I en Mose. Givet af Prof. Forchhammer i 1849. Hovedskal af Han og nogle vistnok tilhørende Lemmeknogler.

I Museets Dagbøger nævnes nogle faa andre Fund af Vildsvin fra ældre Tid; de paagjeldende Levninger have ikke kunnet findes, og de ere derfor ikke nævnte her; det har nemlig vist sig, at der tidligere ikke altid har været rigtig skjelnet mellem vilde og tamme Svin. — I Museet foreligger endnu 7 Fund, der ere umærkede eller utilstrækkelig mærkede.

Skjønt Danmark ligger nær ved Nordgrænsen for Vildsvinets Udbredelse, har det her i Landet kunnet trives udmærket; derom vidner den Størrelse, som det har kunnet naa. Nogle Maal til Oplysning i denne Retning ere meddelte i „Affaldsdynger“, 1900.

De mosefundne Vildsvine-Levninger stamme vist alle fra Tørven, ikke fra underliggende Lag.

32. *Cervus capreolus*. Raadyr.

Jylland. Ældre Stenalder. Fannerup. Adskillige Knogler. Mejlgaard. Mange. Hobro. Et Rulleben, 2 Hælben, en Mellemfod. Aamølle. Adskillige Knogler, deriblandt 7 nedre Ender af venstre Overarme. Hadsund. Rulleben og Mellemfod. Visborg Bjergbakke. Flere Knogler. Havnø. Adskillige Knogler. Krabbesholm. Ligeledes. Aasted. Skulderblad, Mellemfod, Taaled. Virksund. Nogle faa Knogler, deriblandt en afkastet Tak og Stykker af 2 venstre Underkæber. Ertebølle. Knogler i stor Mængde, blandt dem 33 højre, 24 venstre nedre Ender af Overarme; mange af Knoglerne ere tildannede til Redskaber, som i mange andre af Ældre Stenalderes Dynger. Hedegaard. Et Stykke Pande med Rosenstok. Blegkilde. Stykke af Mellemfod. Gudumlund. Adskillige Knogler, deriblandt 3 uens Pandeben med Horn og et afkastet Horn. Yngre Stenalder. Ørum Aa. Nogle faa Knogler. Aalborg. Øvre Ende af en Mellemfod. Middelalder eller nyere Tid. Silkeborg. Adskillige Knogler og Takker, deriblandt 18 Underkæbe-Grene med bageste Kindtand (ingen med Mælketænder). Thordrup. Nogle faa Knogler. Uvis Fortid. Barsmark. Stykke af Skinneben af voxen, Underkæbe af en Unge. Kolding Fjord. Adskillige Knogler, deriblandt 2 Pander med Horn, 7 Skulderblade. Møgelkjær, 1 Mil S.Ø. for Horsens. 3 Alen dybt i et Kalklag paa Gaardens Mark, afsat paa Skraaningen af en Bakke, vist af et Kildevæld. Givet af Forpagter A. Raun i 1903. Et Stykke af Pande med Horn og et afkastet Horn. Toftum Mose. En Underkæbe. Aarhus Mark. Fundet ved Pløjning. Givet af Adjunkt Erslev i 1863. Et Horn, med Snitmærker. Gudena. Fundet i Sømergel. Givet af Kammerjunker Drechsel i 1868. En Hovedskal af Han. Ikke paaviselig. Rosborg Sø. En Underkæbe-Gren. Hørmested, 2 Mil Ø. for Hjørring. I en Mose. Givet af Toldinsp. H. Petersen i 1846. Pande med Horn. Villerup,

(*Cervus capreolus.*)

$\frac{3}{4}$ Mil V. for Hjørring. I en Mose. Giveren ikke nævnet. Stykke af Pande med Horn. Lønstrup, $1\frac{1}{2}$ Mil V.N.V. for Hjørring. I en Mose nær Stranden. Indsendt af Hr. Høyer i 1874. To Horn. Ikke paaviselige.

Samsø. Uvis Fortid. Agerup Mose, omtrent $\frac{1}{2}$ Mil N. for Tranebjerg. Givet til Mineralogisk Museum af Student Eberlin. Pande med Horn.

Fyn. Yngre Stenalder. Svendborg. Stykke af Spoleben. Uvis Fortid. Aspedam. 2 uens afkastede Horn og et Horn paa Stykke af Pande. Fra en Mose i Nærheden 2 afkastede Horn. Langeskov Huse, omtrent $1\frac{3}{4}$ Mil N.V. for Nyborg. I en Mose. At et Horn er fundet her, er nævnet af V. Madsen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 9, 1902, S. 123. Erholms Mose. 2 Pandeben med Horn. Vissenbjerg, 2 Mil V. for Odense. I en Mose. Givet af Konferensraad Vedel Simonsen, gennem Oldnordisk Museum, i 1858. Et afkastet Horn. Serup Mose, $1\frac{1}{2}$ Mil N.N.V. for Odense. Fra samme i 1858. Et Horn. Ikke paaviseligt.

Langeland. Uvis Fortid. Mellem Store Baagø og Lille Baagø, S. for Rudkjøbing. I Tørv under Cardium-Sand i en Tørvegrav. Indsamlet af Dr. V. Madsen i 1899 for Mineralogisk Museum. Et afkastet Horn. Snøde, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil N. for Tranekjær. I en Mose paa Østerstranden. Givet af Kjøbm. Winther til Dr. V. Madsen for Mineralogisk Museum i 1901. Et afkastet Horn.

Lolland. Ældre Stenalder. Vester Ulslev. Mange Knogler, blandt andet 20 Skulderblade, 22 nedre Ender af Overarme. Jernalder. Vejleby. En Pande med Horn og 5 løse Horn, mindst de 4 naturlig afkastede; Stykker af 2 Underkjæber, Stykker af et Mellemaands- og 3 Mellemfodsben. Middelalder. Lysemose. En Underkjæbe, en Mellemaand, en Mellemfod. Uvis Fortid. Nysted Nor. 2 Hjerne kasser af Hanner, 2 Stykker af Horn, et Skulderblad, 2 Skinneben.

Møen. Uvis Fortid. Hjelm Mark. Adskillige Knogler.

Sjælland. Ældre Stenalder. Maglemose. Mange Knogler af Hanner og Hunner, unge og gamle, deriblandt 5 hele Pander

med Horn, 9 enkelte Pandeben med Horn, et afkastet Horn og flere Brudstykker, 8 højre, 13 venstre Skulderblade. Gammel Kjøgegaard. Stykke af Pandeben med Horn, Stykker af forreste og bageste Del af Underkjæbe, nedre Ende af et Skulderblad, nedre Ende af Overarm, 2 Stykker af Mellemhaandsben, nedre Ende af Skinneben, Stykke af Mellemfod. Faarevejle. Mange Knogler, deriblandt nedre Ender af 10 højre og 4 venstre Overarme. Klintesø. Knogler i Mængde, blandt dem 14 højre og 14 venstre Hælben. Hønsehals. Adskillige Knogler. Kattinge. Nedre Ende af en Overarm. Jægerspris. Adskilligt. Haraldsborg. Nogle faa Knogler. Havelse. Knogler i Mængde, deriblandt 8 højre, 11 venstre Hælben. Sølager. Knogler i stor Mængde, deriblandt 28 Hælben. Yngre Stenalder. Lejre Aa. En øvre Kindtand. Middelalder og nyere Tid. Vordingborg. Adskillige. Badstrup. En Mellemfod. Uvis Fortid. Svenstrup Mose, 2 Mil V.N.V. for Kjøge. Givet af Forpagter Hofman Bang i 1854. Adskillige Knogler af et Skelet af Han. Mullerup, omtrent 2 Mil N.V. for Slagelse. I Tørv. Givet af Lærer M. J. Mathiassen i 1902. To nedre Ender af højre Laarben, Midtstykke af Mellemfod. Aggersvold, $2\frac{1}{4}$ Mil V.S.V. for Holbæk. I en Mose. Givet af Forpagter Hofman Bang i 1848. Et afkastet Horn. Raklev, $\frac{1}{4}$ Mil N.V. for Kallundborg. I en Mose. Indsamlet af Cand. polyt. Freuchen og af senere Prof. C. F. Lütken i 1851. Skelet-Dele. Ikke paaviselige. Kjøbenhavn, Frihavnen. Stykke af Horn og Stykke af Mellemfod. Mariedals Mose. Et afkastet Horn, Stykke af Spoleben og Bækken. Brønshøj Mose, N.V. for Kjøbenhavn. Givet af Cand. polyt. Puggaard i 1849. Et Skinneben. Vangede Brogaard's Mose. Et afkastet Horn, en Underkjæbe, en Mellemfod og Stykke af Overarm. Ordrup Mose, baade ved Hovmarken og ved Christiansholm. Indsamlet af Steenstrup i 1847—68. Mange Knogler, Pander med Horn og afkastede Horn. Samme Mose. I Strandsand under Tørv i Mosens Munding ved Øresund. Indsamlet af H. Winge i 1902. Stykke af et Horn. Oremose ved Mølleaa ved Farum omtrent $2\frac{1}{2}$ Mil N.V. for Kjøbenhavn. Givet af Stats-

(*Cervus capreolus.*)

geolog Dr. K. Rørdam i 1897. Pande med Horn. Vexø Mose ved Værebros Aa, S.Ø. for Frederikssund. Fra samme. Pande med Horn. Holmen ved Hjørland Ø.S.Ø. for Frederikssund. I Tørv. Fra samme. Pande med Horn. Langesø Mose ved Uggeløse Ø. for Frederikssund. Fundet 3 Alen nede i Tørv. Fra samme. Afkastet Horn. Holmene, en Mose S. for Hillerød. 4 Fod dybt. Fra samme. Afkastet Horn. Mose S. for Prøvelyst, $\frac{3}{4}$ Mil Ø.S.Ø. for Hillerød. Fra samme. To afkastede Horn. Søborg S. To Horn paa Rosenstok og et afkastet Horn.

Bornholm. Yngre Stenalder. Frennemark. Stykke af nedre Ende af Mellemfod.

Mindst 15 umærkede eller mangelfuldt mærkede Fund foreligge, blandt Steenstrups Efterladenskaber.

Steenstrup opgive, i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1848, S. 8 i Særtr., at Levninger af Raadyret stamme „ikke blot fra Tørvlagene selv, men fra Mergelen og Leret under disse“. Hvilke Fund der sigtes til med de sidste Ord, har ikke været til at oplyse; de mosefundne Levninger synes ellers udelukkende at skrive sig fra Tørven eller fra Dannelser, der ere aflejrede samtidig med Tørven.

33. *Cervus elaphus.* Krondyr. (Tavle VII.)

Jylland. Ældre Stenalder. Kolding Fjord. Givet af Hr. Warming i 1862. 4 Stykker af Horn, afskaarne i Stenalderen. Samme Sted. Fra Nationalmuseet og Museet paa Koldinghus i 1889—99. Knogler, Horn og Stykker af Horn i Mængde, blandt andet mindst 20 Skulderblade; mange af Hornene ere tildannede til Redskaber eller have Snitmærker fra Stenalderen. Samme Sted, vist hørende til samme Fund, opmudret i Kolding Havn. Givet af senere Prof. Johnstrup i 1850. Et afkastet Horn. Aarhus. Op- mudret i Havnen. Givet af Justitsraad Müller og Premierlieut. Braem, gennem Mineralogisk Museum, i 1859 og 61. Horn, tildannede til Øxer. Ikke paaviselige. Kalø. En Del Stykker af Horn. Kolind. Stykke af Horn. Koed. Stykke af Horn. Fannerup. Adskillige Knogler og Stykker af Horn. Mejlgaard.

Knogler og Horn i Mængde. Fladbro, $\frac{3}{4}$ Mil S.V. for Randers. Fundet i Fjordmergel. Givet af Postrevisor Klee i 1849, senere af Steenstrup givet til Oldnordisk Museum. 4 Stykker Hjortetak, afskaarne eller tildannede i Stenalderen. Nævnte af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1851, S. 51 i Særtr. Hobro. Stykker af en Øxe af Hjortetak, et Hælben, 3 Stykker af Mellemfodsben. Aamølle. Knogler og Horn i Mængde. Hadsund. Stykker af Skinneben, Rulleben, Mellemfod. Visborg Bjergbakke. Mange Knogler. Havnø. Flere Knogler. Harboøre, N.V. for Lemvig. Indsendt af Kontrolør Masorsky i 1876. Et Stykke Hjortetak tildannet i Stenalderen. Ikke forefundet. Krabbesholm. Adskillige Knogler og andet. Aasted. Nogle Stykker af Horn og enkelte andre Knoglestykker. Virksund. Adskillige Tænder, Stykker af Horn og Knogler, deriblandt mindst 4 uens Spoleben. Ertebølle. Knogler og andet i Mængde, deriblandt 3 Pandeben med paasiddende Horn, 34 Rod-Ender af naturlig afkastede Horn foruden en Dynge afskaarne Grene og Brudstykker af Takker, 14 højre, 5 venstre Hælben. Hedegaard. En øvre Kindtand, Stykke af afkastet Horn og flere Stykker af Lemmeknogler. Blegkilde. Flere Stykker af Horn. Flade paa Mors, omtrent $1\frac{1}{4}$ Mil N. for Nykjøbing. I en Mose, der ligger i den Lavning, der gaar fra Skarum til Thisted Bredning, og som tidligere har været et Sund, der har skilt Nordspidsen af Mors fra Øens øvrige Del. Liggende paa Klægbund med Muslingskaller, dækket af Tørv. Indsendt af Lærer J. Henrichsen, gennem By- og Herredsfoged Jespersen, til Konferensraad Thomsen i 1854. Gjemmes i Nationalmuseet. En Underkjæbe og nogle faa andre Knogler. Kjæben er saaret i Stenalderen af et Flint-Redskab, hvoraf en Splint er tilbage, omvoxt af Knoglen. Omtalt af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1870, S. 111, Tavle III. **Yngre Stenalder.** Lindskov. To øvre Kindtænder, nedre Ende af et Skinneben. Ørum Aa. Flere Knogler og andet. Aalborg. Flere Knogler. **Bronzealder.** Haag. Flere Stykker af Horn, de fleste med Snitmærker. **Middelalder og nyere Tid.** Silkeborg. Adskillige Knogler og

(*Cervus elaphus.*)

Horn, blandt andet 13 Underkjæbe-Grene med bageste Kindtand og én med bageste Mælkekindtand, 13 Mellemhaandsben, 10 Mellemfodsben. Thordrup. Nogle faa Knogler. Uvis Fortid. Blans N.Ø. for Graasten, S.Ø. for Aabenraa, Slesvig. Givet af Apotheker Henningsen i 1855. Stykke af et Horn. Ikke paaviseligt. Gaardby, Tinglev Sogn, S. V. for Aabenraa. I en Mose. Givet af samme i 1853. Hovedskal af Han med svære Horn og nogle tilhørende Hvirvler og Ribben. Barsmark. Et Taaled. Højrup Mark, 1 $\frac{1}{4}$ Mil V.S.V. for Fredericia. I en Tørvemose med Kildekalk. Givet af Hr. Jens Sørensen, ved Højskolebestyrer Rosendahl, i 1872. 3 Knogler. Ikke paaviselige. Hessellund Teglværk, N.Ø. for Horsens. Fra Cardium-Lag i „Sundet“. Indsamlet af Statsgeolog Dr. V. Madsen for Mineralogisk Museum i 1900. Stykke af et Horn paa Rosenstok. Toftum Mose. Et Skulderblad. Rask, 2 Mil V.N.V. for Horsens. I Tørv. Givet af senere Prof. Johnstrup i 1850. Et Horn. Ikke paaviseligt. Holme Mose, $\frac{3}{4}$ Mil N.Ø. for Æbeltoft. Givet af Konsul Ørting i 1874. Hjernekasse og lidt af Overkjæbe af Hun. Bølling Sø, 1 $\frac{1}{4}$ Mil V. for Silkeborg. Fundet i Bunden af den udtørrede Sø. Givet eller tilvejebragt af Forpagter R. Christiani i 1902, Udgravningen tildels overværet af Prof. Jungersen. 4 Pander med Horn og mere eller mindre af de tilhørende Skeletter foruden nogle andre Skelet-Dele. Findestedet er omtalt af Christiani, i „Dansk Jagttidende“ for Februar og Maj 1899, og af G. Lichtenberg, samme Sted April 1899, der fremsætter den vistnok rigtige Mening, at Søen har været en Kirkegaard for Hjorte. Søen har altid været ganske flad, neppe et Par Alen dyb. I den dyndede Bund ligge Hjorte-Skeletter spredte i stor Mængde. Skeletternes Knogler ligge kun tildels i naturlig Stilling; oftest ere de strøede uden Orden over et større Omraade. Mange af Knoglerne bære Mærker af Rovdyr-Gnav; men Snitmærker ere ikke paaviste. Det kunde se ud, som om den flade Sø havde været et Tilflugtsted for syge og døende Hjorte, hvis Lig havde tjent Rovdyr til Føde. Alling Sø, omtrent 2 $\frac{3}{4}$ Mil S.Ø. for Viborg. Indsendt til Steenstrup, men nærmere Oplysninger ikke

fundne. Et Skinneben, ungt. Hinge Sø. $2\frac{3}{4}$ Mil S.S.Ø. for Viborg. Opmudret fra Søbunden. Givet af Pastor Lange, gennem Dr. Wesenberg-Lund, i 1900. Stykke af en Pande med Horn, Stykke af et afkastet Horn og en afbrudt Tak. Rosborg Sø. En Del Knogler af mindst 3 Hjorte. Hastrup Mose, 1 Mil N. for Randers. I tørveblandet Kildekalk. Givet af Lærer Dystrup i 1872. Et afkastet Horn. Ikke paaviseligt. Skar Odde, paa Sydkysten af Mariager Fjord, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil N.Ø. for Mariager. I hævet Strandsand med lukkede Østers-Skaller. Indsamlet af Prof. N. V. Ussing i 1896. Gjemmes i Mineralogisk Museum. Øvre Halvdel af et Laarben. Porsmosekjær ved Dybe, omtrent 1 Mil S.V. for Lemvig. Indsendt af Proprietær Lind i 1883. Hovedskal af Han med store Horn, tilhørende Hvirvelrad og Skulderblad. Borregaard, $1\frac{3}{4}$ Mil S. for Løgstør. Givet af Herredsfuldmægtig Grooss, gennem Herredsfoged Rosenørn, i 1895. Et afkastet Horn. Refs, 1 Mil S.Ø. for Vestervig. „Fra Unio-crassus-Laget“, efter Paaskrift af Steenstrup, 1887. Højre og venstre Rulleben. Hassing Mose, omtrent $1\frac{1}{4}$ Mil N.Ø. for Vestervig. I Brev af 1884 meddelte Lærer R. J. Rose, at en større Mængde Kron dyr-Knogler vare fundne her; om noget blev indsendt, er ikke oplyst. Harring Mose, $1\frac{3}{4}$ Mil S.S.V. for Thisted. I Brev af 1884 meldte Hr. M. C. Yde om en Hovedskal opfisket i Mosen i en Dybde af 12 Alen. Samme Sted. Kjøbt af Hr. J. C. Poulsen i 1902. Et noget ufuldstændigt Skelet af Han. Engkjær ved Stagstrup, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil S.S.V. for Thisted. I Tørv. Givet af Hr. M. C. Yde i 1882. 4 Horn. Ikke paaviselige. Hundborg, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil V.S.V. for Thisted. I en Mose. Kjøbt af Hr. Chr. M. Jensen i 1900. To afkastede Horn. Sperring Sø. En Underkjæbe, et Hælben. Sundby Kirke paa Mors, $1\frac{3}{4}$ Mil N.V. for Nykjøbing. I et Kjær N. for Kirken, ikke en Alen under Overfladen. Givet af Hr. A. H. Schade i 1883. Pande med Horn. Gullerup Mose paa Mors, $1\frac{3}{4}$ Mil N.N.V. for Nykjøbing. Paa Mosens Bund under omtrent 3 Alen Tørv. Kjøbt af Husmand M. Bisgaard, ved Lærer M. Christensen, i 1901. Et næsten fuldstændigt Skelet af Han. Vodskov Kjær,

(*Cervus elaphus.*)

omtrent 1 Mil N.Ø. for Nørre Sundby paa Limfjordens Nordkyst. I Tørv. Fundet af H. Winge i 1902. Stykke af en Kindtand. Børglum, omtrent 2 Mil S.V. for Hjørring. I en Mose. Givet af Vejinspektør Meyer i 1851. En Mellemfod. Ikke paaviselig. Rubjerg Kjær, omtrent $1\frac{3}{4}$ Mil V.S.V. for Hjørring. Indsendt af Hr. Høyer i 1874. To Horn. Ikke paaviselige. Lønstrup, $1\frac{1}{2}$ Mil V.N.V. for Hjørring. I en Engmose. Indsendt af samme. Et Horn. Hørmested, 2 Mil Ø. for Hjørring. I en Mose. Givet af Toldinsp. H. Petersen i 1846. Flere Horn, dels paa Stykker af Pander, dels afkastede, og adskillige Knogler af forskellige Skeletter. Baggsvogn, omtrent $1\frac{1}{4}$ Mil N.Ø. for Hjørring. I en Mose ved et Væld. Givet af senere Justitsraad A. G. Juel i 1858. Mellemhaand og Mellemfod af et ungt Dyr. Bindslev, omtrent 2 Mil N.Ø. for Hjørring. I en Mose. Givet af Lærer Andersen i 1865. En Tak af et Horn. Kandestederne, $1\frac{3}{4}$ Mil S.V. for Skagen. I Martørv, i 4 Tørvs Dybde. Givet af Justitsraad Juel sen. i 1837. Et stort afkastet Horn.

Anholt. Maaske fra Middelalder. Stykker af Spoleben, af Naviculare-Cuboideum, højre og venstre Mellemfod, Taaled. Om indført eller ikke, er vel neppe til at afgjøre.

Læsø. Uvis Fortid. I en Mergelgrav. Fundet ved Siden af en afhugget Ege-Gren. Givet af Hr. Willerup i 1848. Stykke af et Horn paa Rosenstok, Øjegrenen manglende, vistnok afskaaren. I Kong Valdemar den Andens Jordebog fra 1231 (udg. af O. Nielsen i 1873, S. 50 og 136) nævnes Hjort som levende paa Læsø, men om indført eller oprindelig vild, vides ikke.

Fyn. Stenalder. Nakkebølle, omtrent 1 Mil S.Ø. for Faaborg. Fundet ved Inddæmnings-Arbejder mellem Nakkebølle og Rødkilde. Givet af Baron Holsten Carisius i 1868. Øvre Ende af et stort Horn, afskaaren i Stenalderen. Bogense. Paa inddæmmed Strand, omtrent 2 Alen under Overfladen. Givet af Hr. Riis i 1881. Stykke af et Horn, efter Steenstrup afskaaret i Stenalderen. Ikke paaviseligt. Samme Sted skulde der være fundet et Par hele Horn. Uvis Fortid. Bjørnø, $\frac{1}{2}$ Mil S. for Faaborg. I en Tørvemose

midt paa Øen. Givet af Pastor J. C. Chievitz i 1871. Stykke af et ualmindelig svært Horn. Ikke paaviseligt. Aspedam. 2 uens, afkastede Horn, fundne nær Mosens Bund. Slædbæk Lergrav, omtrent 1 Mil N. N. V. for Svendborg. Gjemmes i Mineralogisk Museum. Et Horn. Findested og Fund omtalte af V. Madsen i Danmarks geol. Undersøgelse, 2den R., Nr. 14, 1903, S. 24. Broholm, 1½ Mil N. Ø. for Svendborg. Levninger af Kron dyr findes ofte i Eggen, meddeler F. Sehested i „Fortidsminder og Oldsager fra Eggen om Broholm“, 1878, S. 280. Stenbanker, omtrent 1½ Mil N. V. for Svendborg. I en Mose. At Levninger ere fundne her, nævnes af V. Madsen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 9, 1902, S. 123. Dreslette Mose, 1¼ Mil S. Ø. for Assens. Givet af Hr. Chr. Pedersen i 1879. Hjernekasse med store Horn og betydelige Dele af det øvrige Skelet. Flenstofte, omtrent 1 Mil S. Ø. for Assens. I en Mose. Fundet af Smed Jørgen Pedersen. Givet af Oldnordisk Museum i 1889. Et afkastet Horn gnavet af Gnovere. Kongshøj, omtrent 1¼ Mil S. for Nyborg. I en Mose. Levninger herfra nævnes af V. Madsen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 9, 1902, S. 123. Solevad Mark, 1½ Mil S. V. for Odense. I en Mose. Kjøbt af Mølle-Ejer H. Hansen i 1896. Horn paa et Stykke Pande. Erholms Mose. En Del Knogler af mindst 2 Hjorte. Trøstrup-Korup, omtrent 1 Mil N. V. for Odense. I en Mose. Givet af Konferensraad Vedel Simonsen, gennem Oldnordisk Museum, i 1858. Hjernekasse med lidt af Hornene. Vimose. En Ringhvirvel, en 6te Halshvirvel, en Ryghvirvel, et Skulderblad og et Skinneben. Serup Mose, 1½ Mil N. N. V. for Odense. Givet af Vedel Simonsen i 1858. Stykke af afkastet Horn. Adamsminde ved Vigerslev, omtrent 2 Mil N. V. for Odense. I en Mose. Givet af Vedel Simonsen i 1852. Hjernekasse med Horn. Hasmark Mose. Laarben, nedre Ende af Skinneben, Mellemfod. Middelfart. Opmudret i Lillebelt. To Stykker af Horn. Rønnemosegaard ved Haarslev, omtrent 1½ Mil S. for Bogense. I en Mose. Givet af Vedel Simonsen i 1853. Et Horn. Ikke paaviseligt. Einsidelsborg, omtrent 2 Mil N. Ø. for

(*Cervus elaphus.*)

Bogense. I Grus paa Stranden. Givet af Forpagter Hofman Bang i 1865. Et Skinneben.

Langeland. Yngre Stenalder. Lindø. Et tildannet Stykke af et Horn, et Mellemkjæbeben, et Rulleben, et Taaled. Uvis Fortid. Fakkebjerg, omtrent 3 Mil S. for Rudkjøbing. I en Mose lige ved Fyret. Givet af Fyrassistent P.W. Sørensen i 1894. Et afkastet Horn af et ungt Dyr. Rønlykke Mose. Adskillige Knogler, vist sammenhørende, deriblandt en Hjernekasse af Hun, uden Snitmærker; en Mellemfod af et andet Skelet, med dybe Snitmærker.

Lolland. Ældre Stenalder. Vester Ulslev. Knogler i stor Mængde, deriblandt enkelte Pander med Horn, 87 nedre bageste Kindtænder, løse eller i Kjæbestykker, foruden flere Mælketænder, 45 Skulderblade, 32 Rulleben, mindst 36 Hælben. Skottemarke. Nedre Ende af et Skinneben. Middelalder. Lysemose. En Overkjæbe, et Spoleben, en Mellemhaand. Uvis Fortid. Nysted Nor. 2 Hjernekasser, en Underkjæbe; mange Stykker af Horn, deraf 18 med Rodstykke, de fleste afbrækkede fra Hjernekasen, kun 4 naturlig afkastede; flere andre Knogler, deriblandt 6 Skulderblade.

Falster. Uvis Fortid. Byskov, omtrent 1 Mil N. for Nykjøbing. I en Mose. Fundet af P. Nielsen Pynt. Kjøbt i 1899. Hjernekasse af Han; Hornene afkastede.

Møen. Uvis Fortid. Hjelm Mark. Forreste Ende af en Underkjæbe og øvre Ende af en Mellemhaand. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1853, S. 118 i Særtr.; Mellemhaandsbenet har han henført til Rensdyret, med Tvivl; Fejlen har Steenstrup sikkert selv opdaget; paa en Seddel, der følger med Fundet, er Ordet Rensdyr overstreget; men paa Prent synes ikke nogen Rettelse at være fremkommen. Møen. Givet af Cand. polyt. C. Puggaard i 1849. En Hovedskal. Ikke paaviselig.

Sjælland. Ældre Stenalder. Maglemose. Knogler i Mængde og mange Horn, mere eller mindre tildannede, nogle af dem naturlig afkastede; blandt andet 6 uens Skulderblade, 25 hele nedre

Ender af Mellemhaands- eller Mellemfodsben (alle afhuggede eller afskaarne) og 13 løse Ledruller (ogsaa afhuggede), en Underkjæbe af en Unge med Mælketænder i Frembrud. Gammel Kjøgegaard. Stykke af Tak, bageste Stykke af Underkjæbe, Stump af Taphvirvel, Lendehvirvel, Stykker af 2 Skulderblade, 2 Stykker af Overarme, øvre Ender af Spoleben og Albueben, øvre Ender af 2 venstre Mellemhaandsben, 2 venstre Rulleben, et Hælben, 3 Stykker af Mellemfodsben; nogle af Knoglerne ualmindelig smaa. Svenstrup, 2 Mil V.N.V. for Kjøge. I en Mose. Givet af Forpagter Hofman Bang i 1851 og 52. Dele af en Hovedskal af Hun og andre Skelet-Dele; et Ribben har været saaret af et Flint-Redskab; Saaret er lægt; men en Flint-Stump er bleven siddende omvoxt af Knoglen. Omtalt af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1870, S. 111, Tavle III. Faarevejle. Adskillige Knogler og andet, deriblandt 4 uens Hælben. Klintesø. Mange Knogler og Takker, blandt andet 6 højre og 1 venstre Rulleben. Hønehals. Stykker af Takker. Kattinge. Nedre Ende af Spoleben, et Rulleben. Jægerspris. Mange Knogler og Takker. Haraldsborg. Nogle faa Knogler. Havelse. Mange Knogler og andet, af gamle og unge, som oftest ellers i Stenalderens Dynger, ogsaa nogle faa af nyfødte eller Fostre; blandt andet 7 nedre Ender af Spoleben, vist alle uens, 6 højre, 3 venstre Rulleben. Sølager. Mange Knogler, deriblandt 11 Rulleben. Yngre Stenalder. Lejre Aa. Et Par Stumper af Takker. Middelalder og nyere Tid. Vordingborg. Flere Knogler. Uvis Fortid. Ørslev Kohave, omtrent $\frac{1}{2}$ Mil N.Ø. for Vordingborg. I en Mose. Givet af Læge O. Strøm i 1850. Et Horn. Ikke paaviseligt. Taageby, 1 Mil S.S.Ø. for Præstø. I en Mose. Givet af Gaardmandsøn Christoffer Pedersen i 1903. Stykke af Hjernekasse med noget af Rosenstokke. Taarnmark, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil N. for Præstø. I en Mose. Givet af Gaardmand Niels Hansen i 1879. Hjernekasse med Horn. Om Fundet af et Hjorte-Skelet samme Sted melder Niels Hansen i Brev af 1884. Søhulegaard ved Karrebæksminde omtrent 1 Mil S.V. for Næstved. I en Mose. Givet af Mag. sc. A. C. Johansen i 1902.

(*Cervus elaphus.*)

Spoleben og Mellemaand, musegnavede. Kvandløse, omtrent 1 Mil S.S.V. for Holbæk. I en Mose. Givet af Hr. Larsen i 1887. Pande med Horn og væsenlige Dele af det tilhørende Skelet. Aggersvold, $2\frac{1}{4}$ Mil V.S.V. for Holbæk. I en Mose. Givet af Hr. Hofman Bang i 1848. Hjernekasse med ene Horn. Flere andre Knogler og Horn skulle være modtagne fra samme Sted i 1848 og 49, men kunne ikke paavises. Lammefjord, N.V. for Holbæk. Fundet ved Gravningerne for Fjordens Udtørring, mest i 5—6 Fods Dybde i tørveholdig Jord. Givet af Ingeniør Holten i 1874. Hals og Ryghvirvler. Kundby Mose, $1\frac{1}{2}$ Mil V. for Holbæk. Skaffet ved Gaardejer J. P. Petersen i 1899. Pande med Horn. Philipsdal ved Bjerre, omtrent $1\frac{3}{4}$ Mil S. for Kallundborg. I en Mose. Givet af Gaardejer Ole Nielsen's Enke, gennem Sagfører Brøcker, i 1897. En Underkæbe og 2 Halshvirvler. Aldersro, 1 Mil Ø.S.Ø. for Kallundborg. I en Mose. Givet af Proprietær Lund i 1857. Hjernekasse med Horn. En Del Hals- og Ryghvirvler synes at høre hertil. Raklev, $\frac{1}{4}$ Mil N.V. for Kallundborg. I en Mose. Indsamlet af senere Prof. C. F. Lütken i 1851. Levninger. Ikke paaviseligt. Rumperup, 2 Mil Ø.N.Ø. for Kallundborg. I en Mose. Givet af Hr. P. Jensen i 1882. Dele af et Skelet. Ellinge, 1 Mil S.V. for Nykjøbing. I en Mose. Givet af Proprietær Holm i 1870. Adskillige Knogler af et Skelet og et Skulderblad af et andet. Valore Mose ved Viby, omtrent $1\frac{1}{4}$ Mil S.V. for Roskilde. Kjøbt i 1887. Hjernekasse med Horn. Snoldelev, 1 Mil S.S.Ø. for Roskilde. I en Mose. Givet af Lærer Hermann i 1872. Hovedskal med store Horn. Roskilde. I en Mose i Byens Nærhed. Givet af Adjunkt Holm i 1860. Et Horn. Ikke paaviseligt. Hakkemose ved Vridsløsemagle, $1\frac{3}{4}$ Mil Ø.N.Ø. for Roskilde. Givet af Insp. Kjærbølling i 1850. Hjernekasse med lidt af Hornene. Kjøbenhavn, Frihavnen. Stykke af et Horn. Mariedals Mose. Hjernekasse af en ung Han med Horn og nogle tilhørende Skelet-Dele. Hellerup, N. for Kjøbenhavn. I et tørveagtigt Lag med Levninger af Eg og Hassel, dækket af omtrent 2 Alen Strandsand, paa Lemchesvej nærmest Strandvejen. Indsendt af Fabrikant Sødring

i 1897. Stedet efterset af H. Winge. Stykke af et afkastet Horn. Strandvejen, N. for København. I Ler. Givet af Student Lund i 1847. Et Horn. Ikke paaviseligt. Vangede Brogaard's Mose. Stykker af 2 Underkjæber, 2 venstre Mellemkjæber, et Albueben, Mellemhaand, Mellemfod, 3 Taaled. Ordrup Mose, ved Hovmarken. Nogle faa Knogler. Kongshvile, S. for Lyngby Sø, N.V. for København. I en lille Mose. Udpillet midt i en flere Alen høj Væg i en Tørvegrav. Indsamlet af H. Winge i 1875. En Række nedre Kindtænder. Kirkeværløse, $2\frac{1}{4}$ Mil S.Ø. for Frederikssund. I en Mose. Givet af Aftægtsmand Lars Jensen i 1875. Hjernekasse af ung Han med Horn. Stenløse Mark, $1\frac{1}{2}$ Mil S.Ø. for Frederikssund. I en Mose, 3 Alen dybt i fast Tørv paa et Lag af Muslingeskaller og Ler. Kjøbt i 1886. Afkastet Horn. Hagerup Sø, $\frac{3}{4}$ Mil S.Ø. for Frederikssund. I en Mose i Søens Rand. Givet af Lærer E. Carstensen i 1863. Et halvforvitret Horn. „Bortkastet“. Jægerspris, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil N.V. for Frederikssund. I en Mose. Givet af Distriktslæge Kjeldahl i 1851. To Horn. Ikke paaviselige. Havelse Mølle, $\frac{3}{4}$ Mil N. for Frederikssund. I en Mose, under 2 Alen Tørv paa Strandsand. Givet af Landinspektør Bentzon i 1865. Underkjæbe, en Del Hvirvler, Ribben og Lemmeknogler af et Skelet. Rungsted, omtrent $2\frac{1}{2}$ Mil N. for København. I en Mose, V. for Rungsted, Ø. for Hørsholm. Givet af Lieut. Stockfleth i 1854. En ufuldstændig Hovedskal af Han; Hornene afkastede. Skjævinge, omtrent $1\frac{1}{4}$ Mil V.S.V. for Hillerød. I en Mose. Givet af Inspektør I. Koefoed i 1902. Hjernekasse af Han; Hornene afskaarne med skarpe dybe Snit. Brønsholm Sømose. Stykke af et Skulderblad. Donse, 1 Mil S.Ø. for Hillerød. I en Mose. Givet af Prof. Forchhammer i 1851. Knogler. Ikke paaviselige. Damsholt, omtrent 1 Mil Ø for Hillerød. I en Mose. Givet af Distriktslæge Prof. Weber i 1853. Stykke af et Horn. Ikke paaviseligt. Hillerød. I en Mose. Givet af Dampbrænderi-Ejer Marcussen i 1869. Et afkastet Horn af et ungt Dyr. Søborg Sø. Flere Stykker af Horn, glat afsavede, et Horn paa Pande. Hellebæk, $\frac{1}{2}$ Mil N.Ø. for Helsingør. I en

(*Cervus elaphus.*)

Mose. Givet af Stud. med. Krabbe i 1848. Stykke af et afkastet Horn. Frederiksværk. Opgravet under et af Salpeterhusene. Givet af Pastor Strøm i 1851. Hovedskal af Han; Hornene afsavede.

Bornholm. Uvis Fortid. Almindingen, Ø. for Rønne. I en Mose. Givet af Skovrider Rosen i 1848. Hjernekasse af Hun. Ikke paaviselig. Søndergaards Mose i Nykirke Sogn, N.Ø. for Rønne. Givet af nuværende Overlærer Tryde. Væsenlige Dele af et Skelet. Bornholm. Givet af Skovrider Fasting, modtaget af Steenstrup. Øvre Ende af et Albueben, mosefundet.

Mindst 50 Fund, hvorom intet vides, foreligge fra Steenstrup's Tid.

Vore jordfundne Krondyr-Horn frembyde en Mangfoldighed af Former; men ingen af dem fjerne sig dog ret langt fra den typiske Form. I Hornenes Stilling paa Hovedskallen er der paafaldende Forskjelligheder; hos nogle ere Hornene rettede stærkt ud til Siderne; hos andre ere de rettede mere lige ivejret. Det har været troet, at der i denne Henseende var en Forskjel mellem Hjorte fra Jylland og fra Øerne, at de jyske Hjorte havde de udbredte Horn i Modsætning til de andre. Ofte gjelder det; men fast er Forskjellen i hvert Fald ikke; ogsaa hos fynske og sjællandske Hjorte kunne Hornene være stærkt udbredte. Det modsatte synes derimod ikke at finde Sted; hos de jyske synes Hornene altid at være udbredte. Enkelte Prøver af Horn ere afbildede paa Tavle VII. Hornene fra Dreslette paa Fyn (Fig. 3) ere dem, der spænde videst, 1160 Millim., skjønt det længste Horn kun er 900 Millim. langt (maalt i lige Linie fra Rosenkrandsen til fjerneste Spids); hos Hornene fra Gaardby, Slesvig, (Fig. 1) ere de samme Maal 1040 og 900; begge disse Horn ere af den saakaldte jyske Type; af den smalle Type fra Øerne ere Hornene fra Snoldelev, Sjælland, (Fig. 2) med Maalene 980 og 910. (De opgivne Maal over Hornenes Spændvidde ere noget afhængige af Takkernes Længde og give kun en ufuldkommen Forestilling om Vinkelen mellem Hornenes Stammer.) I Museet findes flere jordfundne Krondyr-Horn, baade jyske og sjællandske, der ere meget mere rettede ud mod Siderne, end Dreslette-Hornene ere det.

Der er neppe nogen Pattedyr-Art, der saa ofte som Krondyret opgraves i vore Moser og lignende Aflejninger. Grunden er vist ikke alene, at Krondyret har levet i Landet i umaadelig Mængde, men ogsaa, at det for at forfriske sig, i Sygdom og Alderdom søger til Vand og da let omkommer; flere Søer som Bølling Sø og Hinge Sø synes at være en Slags Kirkegaarde for Hjorte.

I selve Tørven have de allerfleste mosefundne Krondyr-Levninger ligget. Hvor langt tilbage i Mosernes Dannelsesetid Krondyret har levet her, vides ikke.

34. *Cervus dama*. Daadyr. (Tavle VIII.)

Interglacialtid.

Jylland. Ejstrup, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil V. for Kolding. I en sandet Ferskvands-Aflejring, dækket af Diatomé-Jord og, derover, stenet Sand. Fundet af Arbejdere. Givet af Kjøbmand I. O. Brandorff, Kolding, i 1900. Lille Stykke af højre Pandeben med de væsentligste Dele af tilhørende Horn, Dele af det venstre Horn, Stykke af venstre Underkæbe med de to bageste Kindtænder og bageste Halvdel af *m* 1, højre Spoleben med nedre Halvdel af Albueben, højre Mellemhaand. Skelettet skal have været helt tilstede; men det blev ødelagt og spredt af de Arbejdere, der fandt det, og det lykkedes ikke at tilvejebringe mere end de nævnte Stykker. Knoglerne ere i særdeles god Stand, faste og glatte, af Farve brune, tildels med sorte Marmoreringer. Væggene i Marvhulerne i Spoleben og Mellemhaand ere overklædte med smaa Svovlkis-Krystaller, saa at de se ud som forgyldte. Fundet indsendtes til Museet med kun den Oplysning, at det var kommet for Dagen ved Jordarbejder i Anledning af et Vigespør for Statsbanen; et udtalt Ønske om at faa en Prøve af den Jord, hvori Knoglerne vare fundne, efterkom Hr. Brandorff med sin sædvanlige Velvilje; han skaffede den ved Hjælp fra Overbanemesteren; Formanden for Arbejderne havde selv udtaget den paa Findestedet. En Del af Prøven overgaves senere til Mag. sc. N. Hartz, der ved sin Undersøgelse af de deri indeholdte Plante-Levninger kom til den Tro, at Aflejringen maatte være interglacial; han rejste til Finde-

(*Cervus dama.*)

stedet i 1901 og fandt sin Opfattelse stadfæstet af Lejringsforholdene. En Halshvirvel, der øjensynlig har hørt til Skelettet, hjembragte han derfra. Hollerup, omtrent $1\frac{3}{4}$ Mil S.Ø. for Randers, paa Nordsiden af Gudenaal-Dalen. I Diatomé-Jord, overlejret af Diluvial-sand. Fundet af Arbejdere. Givet af N. Hartz i 1897. Lille Stykke af højre Horn paa Rosenstok, Stykke af øvre Ende og hele nedre Ende af højre Overarm, højre Spoleben uden nedre Ende og foroven mangelfuldt. I det mindste Overarm og Spoleben høre sammen. Knoglerne ere i god Stand, faste, lyst brune af Farve, tildels med sorte Pletter. Om Findestedet og om de Planter og Dyr, der ere fundne i paagjældende Aflejring, har Hartz givet en udførlig Beretning (N. Hartz og E. Østrup, Danske Diatoméjord-Aflejringer og deres Diatoméer, i Danmarks geol. Undersøgelse, 2den R., Nr. 9, 1899). Jeg havde først, med Forbehold, bestemt disse Knogler som tilhørende et ualmindelig lille Krondyr; Hartz har ikke lagt saa megen Vægt paa min Tvivl som jeg selv og har i sin nævnte Afhandling opført dem som smaa Krondyr-Knogler; at det var rigtigt at tvivle, viste sig, da Ejstrup-Fundet fremkom; Knoglerne fra Hollerup og Ejstrup ere i den Grad ens, at der ikke kan være mindste Tvivl om, at de ere af samme Art, og lige saa utvivlsomt ere Ejstrup-Knoglerne af Daadyret, selv om det maaske kan siges, at de ere af en noget ejendommelig Race.

I Sammenligning med velvoxne Daadyr fra Nutiden, rigtignok stammende fra Dyrehaver i Danmark, hvor Daadyret vel ikke naar sin bedste Udvikling, have de to jordfundne Daadyr været store, med store Tænder og svære, lange Lemmer, men dog med ret svage Horn. Begge ere fuldvoxne Dyr, men ikke særlig gamle; Ejstrup-Dyret har de bageste Kindtænder ret svagt slidte; alligevel ere Lemmeknoglerne ikke lidt større end hos ældre Hanner fra Nutiden, i Sværhed i høj Grad mindende om spinkle Krondyr-Knogler, saadanne som undertiden ere fundne baade i Moser og i enkelte af Stenalderens Kjøkkenmøddinger især paa Sjælland. Om end maaske ikke i Danmark er der dog vist i andre Lande i Nutiden Daadyr, der i Størrelse kunne maale sig med de jordfundne danske; det

gjelder da sikkert den Race, der er opstillet som *Cervus mesopotamicus* (Brooke, Proceed. Zool. Soc. London, 1875, 76, 78). Hornet af Ejstrup-Dyret er derimod trods Lemmeknoglernes Størrelse spinklere end hos danske Daadyr fra Nutiden af tilsyneladende lignende Alder. Men i Form er Ejstrup-Hornet aldeles af samme Type som hos Nutidens sædvanlige europæiske Daadyr; der er ingen Tilnærmelse til „*Cervus browni*“, „*C. falconeri*“ eller „*C. savini*“ (se især Boyd Dawkins, Quart. Journ. Geol. Soc., vol. XXIV, 1868, p. 511—518, pl. XVII & XVIII, og British Pleistocene Mammalia, part VI, Palæontographical Society, 1887), kjendte fra Englands pliocæne og plistocæne Dannelser, enten Arter, der staa meget nær ved *Cervus dama*, eller maaske snarest kun Racer af samme Art, som det er sagt af Brooke om *C. browni* (On the existence of the Fallow Deer in England during pleistocene times, „Nature“, vol. XI, Januar 1875, p. 210—211). (*Cervus somonensis*, der undertiden stilles sammen med *C. dama* eller *C. browni*, synes derimod at være en langt større Art, at dømme efter de Maal, der opgives af Depéret, Bull. soc. géol. de France, 3 sér., tom. 12, 1883—84, p. 282.) Til Oplysning om Størrelseforholdene hos vore jordfundne Daadyr skulle følgende Maal, i Millim., tjene:

	Ej- strup ♂ ad.	Holle- rup ♂ ad.	Dyre- haven ♂ vet.	Jomfruens Egede ♂ ad.	Dyre- haven ♂ vet.	Dyre- haven ♀ vet.
Længden af $\overline{m2}$ og $\overline{m3}$ tilsammen	44	>	?	40	40	39
Største Tværmaal af Rosenstokken	30	33	43	41	45	>
Hornets Tværmaal mellem Øjegren og den følgende Gren	29	>	31	33	33	>
Hornets Brede tværs over Bladets nederste Gren	141	>	142, 136*)	165, 138	184, 179	>
Breden af Overarmens nedre Ledflade . .	>	38	36 $\frac{1}{2}$	37 $\frac{1}{2}$	>	33
Spolebenets Længde, langs Inderranden	238	>	197	198	>	179
Breden af Spolebenets øvre Ledflade . .	43	>	37 $\frac{1}{2}$	38	>	34 $\frac{1}{2}$
Spolebenets største Brede foroven	47 $\frac{1}{2}$	>	42	43	>	38
Spolebenets største Brede paa Midten . .	27 $\frac{1}{2}$	26 $\frac{1}{2}$	25 $\frac{1}{2}$	28	>	22
Breden af Spolebenets nedre Ledflade . .	37	>	34	35	>	32
Mellemhaandsbenets største Længde . .	233	>	194	198	>	181
Breden af Mellemhaandens øvre Ledflade	31 $\frac{1}{2}$	>	29 $\frac{1}{2}$	30	>	28
Mellemhaandens Brede paa Midten	21 $\frac{1}{3}$	>	18	19	>	15 $\frac{1}{2}$
Breden af Mellemhaandens nedre Ledflade	33	>	30	31	>	27 $\frac{1}{2}$

*) Højre og venstre Horn.

(*Cervus dama.*)

Daadyr-Fundene ved Ejstrup og Hollerup ere særlig velkomne som givende et godt Bidrag til at opklare Daadyrets Historie, der er saa mærkværdig lidt kjendt; de forhistoriske Fund, der foreligge i Europa, ere kun faa og for en stor Del ret tvivlsomme, dels paa Grund af Vanskeligheder ved Art-Bestemmelsen, dels paa Grund af Vanskeligheder ved Findestedernes Tydning (herom især Jeitteles, On the geogr. distrib. of the Fallow Deer in present and in past time, oversat fra Zoologischer Garten, August 1874, af Sclater, i „Nature“, vol. XI, Nybr. 1874, p. 71—74, og den velgrundede nedbrydende Imødegaelse skreven af Boyd Dawkins, The northern range of the Fallow Deer in Europe, ibd., Debr., p. 112—114). At Daadyret i forhistorisk Tid, omkring Istiden og senere, har levet udbredt i Syd-Europa, synes ret sikkert; en Oversigt over en Del Findesteder er given af Woldrich (Diluviale Europäisch-Nordasiatische Säugethierfauna, Mém. Acad. Imp. Sc. St. Pétersbourg, VII sér., tom. XXXV, Nr. 10, 1887, p. 103). Men bortset fra de engelske Fund af Arter eller Racer, der have staaet vort Daadyr nær, er der neppe noget Vidnesbyrd om dets Tilstedeværelse i Nord-Europa før Istiden undtagen Fundet fra Belzig i den sydvestlige Del af Brandenburg, omtalt af Nehring (Sitzungs-Berichte d. Ges. naturforschender Freunde zu Berlin, Jahrg. 1883, p. 68); et helt, stort Skelet, med store Skovle som Horn, kom her for Dagen. For dets Tilstedeværelse i Nord-Europa i Interglacialtid ere de to danske Fund vistnok de eneste Vidner. Efter Istiden synes det at være ganske uddødt i Nord-Europa; og selv fra store Strækninger af Syd-Europa synes det efterhaanden at være forsvundet; Keller (Thiere des Classischen Alterthums, 1887, p. 73—84) har paavist, at det i den klassiske Oldtid neppe har levet vildt hverken i Grækenland eller Italien; men fra Lille-Asien synes Romerne og maaske de græske Kejsere at have indført det og bragt det ud over en stor Del af Europa, saaledes tll England. At det i hvert Fald ikke har levet i Danmark i Stenalderen, fremgaar klart nok af den fuldstændige Mangel af dets Knogler i vor Stenalders Kjøkkenmøddinger, hvor ellers netop Knogler af Hjorte 'ere de allertalrigste Levninger.

Det samme synes at gjelde i Schweiz (Rüttimeyer, Fauna der Pfahlbauten in der Schweiz, 1861, p. 62). Hos os synes det at være indført i Middelalderen; naar, kan ikke gjettes; men tidlig maa det have været; i Kong Valdemar den Andens Jordebog, skreven Aar 1231 (udg. af O. Nielsen i 1873), nævnes mange af vore smaa Øer som Hjemsteder for Daadyret. Mest har det hos os været holdt i Dyrehaver, skjønt det ogsaa paa sine Steder er gaaet som vildt. Som det derfor var at vente, er der i vore Moser kun fundet ganske faa Levninger. Hvad der er kommet for Dagen er:

Uvis Fortid, saa godt som afgjort Middelalder eller nyere Tid.
Jylland. Kolding Fjord. Et Skulderblad.

Vejrø, N. for Lolland. I en Mose paa Gaardejer Daniel Clausen's Mark. Givet af Fyrmester P. W. Sørensen i 1901. Et afskaaet Horn, ogsaa med Snitmærker i Spidsen. Vejrø, „Wætherø“, nævnes i Kong Valdemars Jordebog, 1231 (Udg. 1873, S. 51 og 137); men hverken Daadyr eller Hjort opføres derfra.

Sjælland. Brønsholm Sømose. Et Skinneben.

Desuden findes i Museet, blandt Steenstrups Efterladenskaber, et afkastet Horn med Snitmærker, 2 uens Spoleben, et Bækkenben og et Laarben, hvorom ingen eller kun utilstrækkelig Oplysning haves.

35. *Cervus giganteus*. Kæmpehjort.

Uvis Fortid.

Fyn. Hesselagergaard, omtrent 2 Mil N. N. Ø. for Svendborg. I tørveagtig Grund. Givet af Etatsraad Dons i 1860. En Hjernekasse af Han; Ansigtet og Hornene ere afbrækkede med skarpe Brud. Stykket er noget farvet af Okker; i mange af Hulhederne findes Tørvemasse. Fundet er kort nævnet af F. Sehested i „Fortidsminder og Oldsager fra Egnen om Broholm“, 1878, S. 280, og af Steenstrup, dog uden nærmere Findested, i Bull. du Congrès Internat. d'Archéol. préhistorique à Copenhague en 1869, 1872, p. 162.

Sjælland. Refsnæs, N.V. for Kallundborg. I en Tørvemose. Givet af Læge Bølling i 1847; var dengang for 12 Aar siden fundet.

(*Cervus giganteus.*)

Underste Stykke af et naturlig afkastet Horn. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1848, S. 8 i Særtr.

Om disse to Stykker siger Steenstrup, i Bull. Congr. Intern. etc., at de sandsynligvis i Tørven kun fandtes „dans un lit secondaire“. Det er sandt, at Kæmpehjortens Tilsynekomst i vore Moser ikke særlig godt stemmer med, hvad der ellers vides om Artens Optræden i Europa; men ret vanskeligt vilde det dog være at forklare, hvorledes dens Levninger kunne have i Tørvemoser, hvis de ikke oprindelig have været aflejrede dér. En Mulighed, om end ikke stor, kunde der være for, at de paagjeldende Moser, hvis Sted ikke mere kjendes nøje, kunde stamme fra Tiden før Istiden eller fra Interglacialtid. Snarest maa vel Fundene regnes for Vidnesbyrd om, at Kæmpehjorten efter Istiden har naaet Danmark.

36. *Alces machlis.* Elsdyr. (Tavle IX og X.)

Jylland. Ældre Stenalder. Ertebølle. Stykke af øvre Ende af et Albueben af et ungt Dyr, nedre Ende af et Mellemhaandsben til en af Bitærerne af et voxent Dyr, et 2det Fingerled af 3dje eller 4de Finger af et ungt Dyr. Jylland. Fra Museet i Aarhus modtaget af Nationalmuseet i 1888. En Øxe tildannet af Elsdyr-Horn. Omtalt og afbildet af S. Müller i Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1896, S. 315—316. Kunde maaske være indført i Landet fra andet Sted. Uvis Fortid. Graasten, S. Ø. for Aabenraa, Slesvig. Givet af Apotheker Henningsen i 1851. Stykke af et Horn. Ikke paaviseligt. Kolding Fjord. Stykke af et Horn; Stykke af højre Mellemfodsben, med Længderidser, der synes at være frembragte ved Kunst, vist i Stenalderen. Rødmose ved Tjufkjær, 1¼ Mil S. for Vejle. Fundet af Hr. Jacob Hansen, kjøbt gennem Museet paa Koldinghus i 1898. Væsenligste Dele af et Skelet af Han. Kragelund, Gaverslund Sogn, S. Ø. for Vejle. Givet af Pharmaceut Larsen i 1863. Et mindre Horn. Ikke paaviseligt. Vejle. I en Mose. Indkommet i 1858. Oplysning om Giveren mangler. Hovedskal af Han og adskillige tilhørende Knogler af Skelettet. Stokkemose paa Holtum Mark, omtrent 1 Mil N.

for Vejle. Modtaget fra Oldnordisk Museum i 1846. Et afkastet Horn. Røde Mølle Aa, $1\frac{3}{4}$ Mil N.Ø. for Vejle. Givet af Møller Høst i 1855. Et Horn. Ikke paaviseligt. Urlev, omtrent 2 Mil N.Ø. for Vejle. I en Tørvemose. Givet af Stud. med. Jensen i 1847. Et afkastet lille Horn. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1848, S. 7 i Særtr. Ildved Mose, $1\frac{1}{2}$ Mil N.N.V. for Vejle. Fra Bunden af Mosen. Givet af Pharmaceut Larsen i 1863. En Hjernekasse af Han og adskillige andre Dele af Skelettet. Ørridslev, $1\frac{1}{4}$ Mil N.Ø. for Horsens. I en Tørvemose 2— $2\frac{1}{2}$ Alen dybt. Indkommet vist i 1848. Tegnet og maalt af Prof. Reinhardt sen., Tegningen forefunden blandt Zoologisk Museums Papirer. Et afkastet Horn. Ikke paaviseligt. Tebstrup Mose, $\frac{3}{4}$ Mil S.Ø. for Skanderborg. Givet af Pastor Deichmann Branth i 1883. Nogle Knogler. Ikke paaviselige. Gram Mose, $\frac{1}{2}$ Mil N.Ø. for Skanderborg, 3 Alen dybt i Tørv. Givet af Sagfører Arent, gennem Stiftamtmand Regenburg, i 1883. Det meste af et Skelet af Han. Skjerring Mark, omtrent $1\frac{1}{4}$ Mil N.Ø. for Aarhus. Givet af Hr. Meyer i 1855. Stykker af et Horn. Ikke paaviseligt. Viborg-Eggen. I en Mose 3 Mil S. for Byen. Fra Kong Frederik VII, gennem Oldnordisk Museum, i 1864. Et afkastet Horn. Nørre Nisum, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil Ø. for Lemvig. I en Tørvemose. Indsendt af Baron Ivar Rosenkrantz i 1854. Hovedskal af Han med store Horn. Salling, ved Limfjordens Sydkyst. I en Mose. Givet af Hr. Arup i 1871. Hjernekasse af Hun. Byrsted, 1 Mil S.S.Ø. for Nibe. I en Mose. Givet af Gaardmand Niels Laustsen, gennem Pastor Garde. Et Horn af et ungt Elsdyr. Ikke paaviseligt. Hassing Mose, $1\frac{1}{4}$ Mil N.Ø. for Vestervig. Indsendt af Lærer R. J. Rose i 1884. Det meste af Skelettet af en Han. Thy. I en Mose. Et stort Horn. Nævnet i en Optegnelse af Steenstrup som set hos Amtmand Faye. Sindal, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil Ø.N.Ø. for Hjørring. Gjemmes i Museet i Hjørring. Horn. Nævnet af Cand. pharm. Lønborg-Friis hos A. Jessen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 3, 1899, S. 258. Vendsyssel. I en Mose. Indsendt af Lærer Rosendal i 1866. Et afkastet Horn.

(*Alces machlis.*)

Ærø. Uvis Fortid. Langedam Mose ved Rise Præstegaard. Givet af Apotheker Lotze i 1862. To Horn. Ikke paaviselige.

Fyn. Istiden nærmest. Egebjerg Lergrav, omtrent 1 Mil N.V. for Svendborg. Vistnok i det subarktiske Klæglag. Af Teglværksforpagter H. C. Andersen givet til Mineralogisk Museum. Stykker af et afkastet Horn. Findested og Fund omtalte af V. Madsen i Danmarks geol. Undersøgelse, 2den R., Nr. 14, 1903, S. 19. Uvis Fortid. Hvidkilde, $\frac{1}{2}$ Mil N.V. for Svendborg. I en Mose. Pande med Horn. Nævnet i en Optegnelse af Steenstrup som værende hos Skovrider Fløistrup. Tved, omtrent $\frac{1}{2}$ Mil N. for Svendborg. 3 Alen dybt i Tørv paa Ler. Gjemmes i Broholm-Samlingen. Et Horn. Nævnet af F. Sehested i „Fortidsminder og Oldsager fra Egnen om Broholm“, 1878, S. 279. Lunde Mark, $\frac{1}{4}$ Mil N.N.V. for Svendborg. I en Mose, 3 Alen dybt. Kjøbt af Hr. J. P. Jensen i 1897. De fleste Dele af et Skelet af Han. Sortemose ved Broholm, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil N.Ø. for Svendborg. I Broholm-Samlingen. Nakke og Kjæbe af Han og 4 løse Horn. Nævnte af Sehested, ovennævnte Værk, S. 279. Gudme, $1\frac{1}{2}$ Mil N.Ø. for Svendborg. I Tørv med Blade af Asp. Opstillet i Samlingen paa Broholm. Skelet af Han. Omtalt af Sehested, i ovennævnte Værk, S. 279, og af Steenstrup, i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1880, S. 144—146, der gjør opmærksom paa et lille Hul i det ene Horn, der mulig kunde være frembragt af et Jagt-Redskab i Stenalderen. Gudme. I en Mose i samme Egn. I Broholm-Samlingen. Nederste Stykke af et Horn. Nævnet af Sehested, ovennævnte Værk, S. 279. Bølle-mose ved Mullerup, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil N. for Svendborg. At et Elsdyr-Skelet skal være fundet her, nævnes af V. Madsen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 9, 1902, S. 123. Ikjær Mose ved Trunderup, omtrent 2 Mil N.N.V. for Svendborg. Paa Mosens faste Lerbund under omtrent $1\frac{1}{2}$ Alen Tørv. Ved Sognefoged Stockholm kommet til Mineralogisk Museum. Et Skelet. Nævnet af V. Madsen, samme Sted. Boltinggaard, omtrent $2\frac{1}{2}$ Mil N.Ø. for Faaborg. I en Mose. Givet af Etatsraad Lehmann i 1864. Et Horn. Ikke paaviseligt. Assens. I en

Mose. Modtaget fra Oldnordisk Museum i 1858. Et Horn. Glensbjerg, $1\frac{3}{4}$ Mil Ø. for Assens. I en Mergelgrav, 3 Alen dybt. Givet af Konferensraad Vedel Simonsen, gennem Oldnordisk Museum, i 1858. To store afkastede Horn. Kjerte, omtrent $1\frac{3}{4}$ Mil N.Ø. for Assens. I en Mose. Kjøbt af Skovarbejder N. Chr. Madsen i 1901. Et afkastet Horn. Gislev, omtrent 2 Mil S.V. for Nyborg. I en Mose, omtrent 2 Alen dybt, under Tørv paa Ler. Givet af Hr. S. Lindegaard i 1821. Et Horn. Ikke paaviseligt. Bremer Skov, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil N.V. for Nyborg. I en Mose. At et Horn er fundet her, nævnes af V. Madsen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 9, 1902, S. 123. Hjelmerup Mose, $1\frac{3}{4}$ Mil S.V. for Odense. Givet af Vedel Simonsen, gennem Oldnordisk Museum, i 1853. Et Horn. Ikke paaviseligt. Odense. I en Mose i Egnen. Givet af samme i 1858. Stykke af et Horn. Ikke paaviseligt. Ubberød, 1 Mil V. for Odense. Fra samme i 1852. Et Horn. Ikke paaviseligt. Vigerslev, $1\frac{3}{4}$ Mil N.V. for Odense. Fra samme i 1858. Et ufuldstændigt Horn. Ikke paaviseligt. Serup Mose, $1\frac{1}{2}$ Mil N.N.V. for Odense. Fra samme i 1852. En Hjernekasse med det inderste af det ene Horn. Kindstrup, omtrent 2 Mil S.Ø. for Middelfart. I en Mose. $2\frac{1}{2}$ Alen dybt paa Sandbund under Tørv. Givet af Gaardejer L. N. Larsen i 1897. Væsenligste Dele af et Skelet af Han. Rugaard, $1\frac{3}{4}$ Mil S. for Bogense. Givet af Vedel Simonsen, gennem Oldnordisk Museum, i 1858. Stykker af Horn. Ikke paaviselige. Tevring Mose, $1\frac{3}{4}$ Mil S.S.Ø. for Bogense. Fra samme i 1852 og 58. To Horn. Ikke paaviselige. Fyllested, $1\frac{1}{2}$ Mil S.V. for Bogense. Fra samme i 1858. Et ufuldstændigt Horn. Ikke paaviseligt. Vierne Mose, $1\frac{1}{4}$ Mil S. for Bogense. Fra samme i 1851 og 55. To Horn (ikke paaviselige) og en Overkjæbe. Elvedgaard, $1\frac{1}{4}$ Mil S.S.Ø. for Bogense. Fra samme. Bageste Del af Hjernekasse af Han. Fyn. I en Tørvemose. Givet af Hr. Hofman Bang i 1860. To store afkastede Horn.

Lolland. Ældre Stenalder. Skottemarke. Knogler af mindst 4 voxne, blandt dem en Hjernekasse af Hun, og en ung.

(*Alces machlis.*)

Knoglerne ere af alle Dele af Skelettet med Undtagelse af Mellemhaand og Mellemfod, hvoraf der ikke findes en eneste Knogle; det ser ud, som om de ere frasamlede for at bruges til Redskaber. Uvis Fortid. Haugaard, omtrent 1 Mil N.N.Ø. for Nakskov. I en Mose. Givet af Proprietær Jessen, Adserstrup, i 1850. De væsenligste Dele af et Skelet af Han. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1851, S. 55, og 1853, S. 113 i Særtr.

Møen. Uvis Fortid. Møen. Givet af Cand. polyt. C. Puggaard i 1849. Et Horn. Ikke paaviseligt. Møen. Givet af Byfoged Hage. Dele af Hovedskal af Han.

Sjælland. Istiden nærmest, maaske. Allerød. Et stort afkastet Horn og bageste Stykke af en Underkjæbe. Hornet gjemmes i Mineralogisk, Kjæben i Zoologisk Museum. Hornet nævnet og afbildet af Hartz i Danmarks geol. Undersøgelse, 2den R., Nr. 11, 1902. S. 22 og 23. Ældre Stenalder. Maglemose. Mange Knogler, deriblandt Pander af Han, Hun og mindst én Unge, Haandrodsknogler af mindst 6 uens Hænder, 18 hele nedre Ender af Mellemhaands- eller Mellemfodsben, alle afhuggede, og 8 løse Ledruller, ogsaa afhuggede. Hillerød Omegn. En Øxe, tildannet af Elsdyr-Horn. Omtalt af S. Müller i Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1896, S. 315—316. Kunde maaske være indført. (Et spydbladformet Redskab fra Stenalderen, fundet i Søborg Sø, tildannet af et Skinneben af et stort Hovdyr, er af Steenstrup bestemt som tilhørende Elsdyret, som meddelt af V. Boye i: Fund af Gjenstande fra Oldtiden o. s. v. i og ved Søborg Sø, 1882, S. 12, Tavle I, Fig. 2; efter Billedet at dømme er dog Stykket saa mangelfuldt, at en Art-Bestemmelse maa synes noget tvivlsom.) Uvis Fortid. Kirkebjerg, Iselinge ved Vordingborg. I en Mose. Givet af Læge O. Strøm i 1850. Et Horn. Ikke paaviseligt. Petersgaard, 1½ Mil Øst for Vordingborg. I en Mose. Givet af Proprietær Fabritius de Tengnagel i 1847. Et lille afkastet Horn. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1848, S. 7 i Særtr. Baarse, ¾ Mil V. for Præstø. I en Mose. Givet af Dr. V. Lausen i 1874. Et afkastet Horn. Næstved. I en Mose. Givet af Hr. Thaning i 1855. Et afkastet

Horn. Kastrupgaard, omtrent 1 Mil N. for Ringsted. I en Mose. Givet af Forvalter Conradsen, Etatsraad Neergaard og Forstkand. Mourier-Petersen i 1848 og 49. Det meste af Skelettet af en Han med meget store Horn. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1853, S. 113 i Særtr. Aagerup Mose, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil S.S.Ø. for Holbæk. Modtaget fra Gaardejer J. P. Petersen i 1899. Et afkastet Horn og Stykke af et andet. Løvenborg, omtrent 1 Mil S.V. for Holbæk. I en Mose. Givet af Forpagter Hofman Bang i 1849. Hovedskal. Ikke paaviselig. Aggersvold, $2\frac{1}{4}$ Mil V.S.V. for Holbæk. I en Mose. Givet af Kammerherreinde Rothe i 1860. Hovedskal af Han. Vognserup Mose, $1\frac{1}{4}$ Mil V. for Holbæk. Modtaget fra Gaardejer J. P. Petersen i 1899. Et afkastet Horn. Hagedstedgaards Mose, $\frac{3}{4}$ Mil N.V. for Holbæk. Givet af Kammerherre Grevenkop Castenskiold i 1851. Et afkastet Horn. Gurede Mark, $\frac{3}{4}$ Mil N.N.V. for Holbæk. I en Tørvemose. Fra samme i 1864. Et afkastet Horn. Kjelleklintegaard, $1\frac{1}{2}$ Mil S.Ø. for Holbæk. I en Tørvemose, paa Lerbund. Givet af Hr. H. P. Carlsen i 1881. Et afkastet Horn, ungt. Faverbo, nær Jyderup, $2\frac{1}{4}$ Mil Ø.N.Ø. for Kallundborg. I en Tørvemose. Indsendt delvis af Træskomand N. Jacobsen i 1880, tildels i 1881 udgravet af Steenstrup. Nu i Mineralogisk Museum. Et fuldstændigt Skelet af Han. Grevinge, 2 Mil S. S. V. for Nykjøbing. I en Mose. Givet af Forstlev Petersen i 1848. Et afkastet Horn. Bregnemose ved Grevinge. Af Steenstrup udgravet i 1887. Et fuldstændigt Skelet af Han. Aastofte, 2 Mil S.V. for Nykjøbing. I en Mose. Kjøbt af Husmand J. Larsen i 1896; Udgravningen tilset af Steenstrup. Et noget ufuldstændigt Skelet af Han. Sneglerup, $1\frac{3}{4}$ Mil S.S.V. for Nykjøbing. I en Mose. Dels indsendt af Gaardejer M. P. Sørensen, dels udgravet af Steenstrup i 1886. Et fuldstændigt Skelet af Han. Sejstrup, omtrent 1 Mil S. for Nykjøbing. I en Mose, $3\frac{1}{2}$ Alen dybt. Kjøbt af Boelsmand Anders Clausen i 1889. Et afkastet Horn. Højby, $\frac{1}{2}$ Mil S. V. for Nykjøbing. I en Tørvemose. Givet af Hr. Bang i 1840. Et afkastet Horn. Overby paa Sjællands Odde, $2\frac{1}{4}$ Mil N.V. for Nykjøbing. Gaardejer M. P. Petersen

(*Alces machlis.*)

melder i 1888 i Brev til Steenstrup om Fundet af et Elsdyr-Horn; om det er indsendt til Museet, er ikke oplyst. Thune, 1 Mil S.Ø. for Roskilde. I en Mose. Givet af Lærer V. Mortensen i 1903. Stykke af en Underkjæbe, der synes at være „marvspaltet“ i Stenalderen. Roskilde. I en Mose i Egnen, Indsendt af Kjøbmand Carl Madsen i 1882. Et Horn. Ikke paaviseligt. Hakkemose ved Vridsløsemagle, 1½ Mil Ø.N.Ø. for Roskilde. Modtaget fra Insp. Kjærbølling i 1850. Et Horn. Ikke paaviseligt. Kjøbenhavn. I en Mose ved Vestre Kirkegaard. I 1899 givet til Mineralogisk Museum af Lærer Rosenkjær. Stykke af et afkastet Horn. Lyngby Mose, N. for Kjøbenhavn. Givet af Steenstrup i 1848. Stykke af en Underkjæbe. Stolpegaard, S. for Lyngby N. for Kjøbenhavn. Skaffet af Bestyrer Paludan i 1876. Dele af et Skelet. Ikke paaviseligt. Neder Draaby Mose, i Horns Herred, ½ Mil N.V. for Frederikssund. Givet af Kammerraad Kjeldahl i 1859. Et Horn. Ikke paaviseligt. Jægerspris, omtrent ¾ Mil N.V. for Frederikssund. I en Mose. Fra samme i 1851. Et afkastet Horn. Bregnemose ved Isterrød, omtrent ¾ Mil Ø.S.Ø. for Hillerød. Indsendt af Gaardmand P. Nielsen i 1853. Et Horn. Ikke paaviseligt. Hørsholm, ¾ Mil Ø.S.Ø. for Hillerød. Fra Kunstammeret, Aar 1770 (?). Et afkastet Horn. Rungstedgaard, 2 Mil Ø.S.Ø. for Hillerød. I en lille Tørvemose. Givet af Proprietær David og Dr. Pingel i 1843. Et afkastet Horn. Karlsberg Sø ved Hillerød. Fundet ved Opmudring i 1888. Givet af Godsejer Sønnichsen, gennem Oldnordisk Museum, i 1891. Stykke af et afkastet Horn. Damsholt, omtrent 1 Mil Ø. for Hillerød. I en Mose. Givet af Proprietær Weber i 1853. Væsenlige Dele af et Skelet af Hun. Helsinge, 1½ Mil N.V. for Hillerød. I en Tørvemose. Fundet i 1844. Et afkastet Horn. Søborg Sø. En Hjernekasse af Han.

Bornholm. Uvis Fortid. Aaremyre, i Almindingen, Ø. for Rønne. Givet af Skovfoged Rosen gennem Cand. pharm. Schiøtz i 1850. Et Horn. Ikke paaviseligt. Almindingen, Ø. for Rønne. Under et 3 Alen tykt Moselag. Givet af Skovrider Rosen i 1861.

Hjernekasse af Hun. Brudesengsdalen, V. for Amindingen. I Mergel. Indsamlet af Dr. Grønwall i 1902 for Mineralogisk Museum. 3 Ribben. Søndergaard's Mose, Nykirke Sogn, N.Ø. for Rønne. Givet af nuværende Overlærer Tryde i 1883. Et afkastet Horn, ungt. Sandegaard, Øster Lars Kirke Sogn, N.V. for Svaneke. I en Mose, 8—10 Alen dybt i Mergel under Tørv. Givet af Gaardejer J. Grønbech, gennem Lærer J. A. Jørgensen, i 1882. Det meste af et Skelet af Hun. Langemyre, en Mose i Ruts Kirke Sogn, N.Ø. for Hasle, tæt Ø. for Vejen mellem Hasle og Ruts Kirke. Indsendt af Amtmand Jespersen dels i 1821 til Oldnordisk Museum og vistnok derfra havnet i Zoologisk Museum, dels i 1822 til Reinhardt sen. ved det Kongelige Zoologiske Museum. To Hovedskaller. Ikke paaviselige. I Reinhardt's efterladte Brevskaber findes en lang Indberetning om Fundet skreven af Pastor Melby i 1822, stilet til Amtmand Jespersen; Hovederne vare fundne for, dengang, omtrent 20 Aar siden ved Tørvegravning i den Del af Mosen, der tilhører Ruts Præstegaard; flere andre Skelet-Dele vare fundne samtidig; paa Findestedet var Mosen neppe 2 Alen dyb; om Knoglerne havde ligget ved Bunden eller ej, kunde da ikke mere oplyses. Spadlinge Myre, Rø Sogn, S.Ø. for Allinge. Givet af Landmand Lund, gennem Cand. pharm. Schiøtz, i 1850. Et Horn. Ikke paaviseligt. Styggegaard, Olufs Kirke Sogn, S. for Allinge. I en Mose. Fundet af et Elsdyr-Skelet er af Lærer L. Petersen, Allinge, i 1876 indberettet til Zoologisk Museum. Bornholm. Uden nærmere Oplysning. Fandtes i Steenstrup's Efterladenskaber. Stykke af et afkastet Horn.

Omkring 30 umærkede Fund foreligge i Zoologisk Museum.

I Hornenes Form ere de jordfundne danske Elsdyr meget forskellige; men næsten alle have dog stærkt udbredte, skovlformede Horn; selv ganske unge Dyr, der have lidt mere end de første to Grene, have skovlformede Horn. Der er blandt vore Elsdyr ingen, der have grenformede Horn, saaledes som de kunne findes hos Elsdyr fra Sverig (omtalte og afbildede af Lönnberg, On the variation of the Elk, Proceed. Zool. Soc. London, 1902, vol. II, p. 352—360)

(*Alces machlis.*)

eller fra Sibirien (opstillede af Lydekker som egen Art, *Alces bedfordiæ*, P. Z. S., 1902, vol. I, p. 107—109, en „Art“, der dog med god Grund igjen er inddragen af Lönnberg, l. c., og af Elwes, P. Z. S. 1903, vol. I, p. 147 ff.) eller andre Steder (som fremstillet af Pohlig, Die Cerviden des thüringischen Diluvial-Travertines, Palæontographica, Bd. 39, 1892, p. 235 ff.). Den almindeligste Horn-Form hos vore fuldt udvoxne Elsdyr er den, der, i særlig smuk Udvikling, er afbildet Tavle X, Fig. 1 og 2, gjengivende Hoveder af Skeletterne fra Kastrup (med 15 Takker paa hvert Horn, med Spændvidde 1470 Millim.) og fra Lunde Mark (med 15 Takker og Vidde 1410); ret sjelden er en tydelig Spaltning af Hornet i et forreste og et bageste Afsnit; en Egenskab, der flere Gange kommer igjen, er, at en af Hornets forreste Takker vender lige nedad, medens alle de andre pege opad, saaledes hos Skelettet fra Bregnemose ved Grevinge, afbildet Tavle IX (med 15 Takker paa højre, 12 paa venstre Horn, med Spændvidde 1340). En Tilnærmelse til den grenede Form vise Hornene paa Hovedskallen fra Nørre Nissum, afbildet Tavle X, Fig. 3; de ere ogsaa i andre Henseender ualmindelige; de ere vistnok de mægtigste blandt vore jordfundne Elsdyr-Horn (Spændvidden 1530 trods Ufuldstændighed; Dyret er midaldrende, at dømme efter Tændernes Slid; øvre Kindtænders Række er 153 Millim., altsaa af almindelig Størrelse); men Skovlen er forholdsvis smal, og Takernes Tal er lille (mindst 9 paa hvert Horn), men deres Selvstændighed iøjnefaldende; Hornets Stamme er mærkværdig svær, lang og lige.

Ret paafaldende er den Forskjel, der kan være i Ansigtets Form, der dog kun er at se tydelig hos 11 af vore danske jordfundne Elsdyr. Hos Skelettet fra Lunde Mark (Tavle X, Fig. 2) er Næsebenet forholdsvis langt, ragende frem over Næse-Aabningen, frem over Mellemkjæbens øverste Rand, og Mellemkjæben strækker sig, veludviklet, højt op langs Overkjæbebenets Forrand, saa at det er meget nær ved at møde Næsebenet. Hos Skelettet fra Bregnemose (Tavle IX) er Næsebenet kortere, ikke naaende frem over Mellemkjæben, og Mellemkjæben er øverst spinklere og strækker sig

mindre langt op, saa at det er vidt skilt fra Næsebenet. Skelettet fra Rødrose er i denne Henseende saa mangelfuldt, at Forholdene ikke tydelig kunne ses; men det synes, at Mellemkjæben er endnu meget sværere end hos Skelettet fra Lunde Mark, endnu nærmere ved Hjortenes sædvanlige Form. Skelettet fra Sneglerup slutter sig meget nær til Lunde-Mark-Skelettet. De andre af vore jordfundne Skeletter ere derimod heri nærmest som Bregnemose-Skelettet, med større eller mindre Tilnærmelse til Lunde-Mark-Hovedet. (Hos 6 foreliggende Nutids-Elsdyr, fra Sverig og Preussen, ere Forholdene oftest som hos Flertallet af vore jordfundne; kun hos ét, fra Sverig, er Mellemkjæben øverst endnu meget spinklere end hos Bregnemose-Dyret, helt nedsænket i sin Fure i Overkjæbebenets Rand.) Til at regne Elsdyrene fra Lunde Mark og Sneglerup for en egen Race, endsige Art eller Slægt, kan der ikke være nogen Grund; dertil er Overensstemmelsen i alt andet for stor, og dertil er Tilknytningen til det sædvanlige, ved Mellemed, for stor; Lunde-Mark-Typen er sikkert kun en enkeltvis opdukkende, gammeldags udseende Afvigelse fra den sædvanlige Elsdyr-Type, en Tilbagevenden til tidligere Tilstande, der i Fortiden har kunnet ske lettere end i Nutiden, hvor den fremskredne Type er mere fæstnet. (Paa lignende Maade maa vist den jordfundne „*Cervalces americanus*“ opfattes; den er neppe en egen Art, endsige Slægt. Den kjendes kun efter et enkelt Skelet, hvorom Scott har skrevet sin Afhandling: *Cervalces americanus*, a fossil Moose, or Elk, from the Quaternary of New Jersey, i Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia, 1885, p. 181—202, pl. II. Sin væsentligste Afvigelse fra sædvanlige Elsdyr viser den i Ansigtets Form, der er endnu et Skridt nærmere ved den almindelige Hjorte-Type end hos Lunde-Mark-Dyret. Ogsaa i flere andre Ting afviger den, især i Horn og Fodrod; men heri er den alt andet end oprindelig. De meget mærkelige Horn ere saa godt som vist kun misdannede, med en videre Udvikling af den Egenskab, der findes hos de danske Elsdyr med en nedadrettet Tak. Til Sammenvoxningerne i Fodroden kunne danske Elsdyr nogenlunde vise Mage. Endnu foreligger neppe nogen Grund til at tro, at „*Cervalces*“ er andet end en enkeltvis

(*Alces machlis*.)

opdukkende, i en enkelt Henseende gammeldags, i andre Henseender fremskreden Afvigelse fra sin Tids Elsdyr-Type.)

Af andre mere eller mindre tilfældige Egenheder hos vore jordfundne Elsdyr kan nævnes, at hos Skelettet fra Bregnemose ere alle Fodrodens Cuneiformia, i begge Fødder, sammenvoxede med Naviculare-Cuboideum, en meget fremskreden Egenhed, og at hos Skelettet fra Aastofte 5te Mellemfodsben (i højre Fod; venstre Fod mangler) findes som en lang, nu i nedre Spids afbrudt, Bensplint, hvis øverste Ende er fastvoxet paa Ydersiden af 4de Mellemfodsben, en meget gammeldags Egenskab; 5te Mellemfodsben plejer at mangle helt.

Det afbildede Skelet fra Bregnemose (Tavle IX) er af Middelsørrelse. Følgende Maal, i Millim., af dette Skelet og af et Par andre give lidt Oplysning om den ikke ringe Vexlen, der findes i Maal-Forholdene (og de vise, at „*Cervalces americanus*“ ikke er saa afvigende højbenet i Sammenligning med mere sædvanlige Elsdyr, som Scott mener):

	<i>Alces machlis</i>			(<i>Cervalces americanus</i> *, efter Scott.
	Bregne- mose.	Lunde Mark.	Rød- mose.	
Hovedskallens Længde, fra Nakkeled- knude til Mellemkjæbens Spids...	♂ 570	♂ 555	♂ »	♂ 536*)
Øvre Kindtænders Række.....	149	152	144 omtr.	»
Nedre Kindtænders Række.....	165	»	160	»
Næsebenets Længde.....	112	130	»	181
Fra Mellemkjæbe til Næseben.....	49	8	»	0
Hornenes Spændvidde.....	1340	1410	»	1620
Skulderbladets Længde.....	426	»	»	443
Overarmens Længde, fra Ledhoved..	384	361	»	»
Spolebenets Længde.....	418	409	432	450
Mellemhaandens Længde.....	339	334	356	355
Laarbenets Længde.....	452	414	434	440
Skinnebenets Længde.....	505	480	510	512
Mellemfodens Længde.....	394	390	414	421)

*) Vist maalt anderledes end de andre.

De af vore mosefundne Elsdyr, om hvis Lejringsforhold der haves nogen Oplysning, have ligget dybt i Moserne, ved Bunden, tildels under Tørven, i Lag fra Tiden forholdsvis nær op mod Istiden, vist især fra Aspeskovens Tid.

Det er ret paafaldende, vist mere end en Tilfældighed, at Elsdyrets Levninger findes talrigst i Øst-Jylland, paa Fyn og i den nordlige Del af Sjælland (og paa Bornholm), medens Uroxen synes talrigst i det østlige Jylland, paa Fyn og i det sydligere Sjælland. Det kunde maaske tyde paa, at Aspekovens Omraade paa Sjælland har været et noget andet end Fyrreskovens. De forholdsvis mange Bæver-Fund fra det nordlige Sjælland vise maaske noget i samme Retning.

37. *Rangifer tarandus*. Rensdyr. (Tavle XI.)

Istid eller nærmest følgende Tid.

Jylland. Skovby, Svansen, Gottorp Amt, Slesvig. I en Mose. Givet af Etatsraad Lehmann i 1864. Pande med Horn. Haderslev, Slesvig. Fra samme i 1864. En Gren af et Horn. Holbæk ved Christiansfeld, Slesvig. I en Mergelgrav, 8—10 Alen dybt. Givet af Grev Knuth og Cand. pharm. Th. Schiøtz i 1856. En Gren af et Horn; forneden har den Snitmærker, men Snittene ere skarpe og stamme vist fra nyere Tid. Østerbygaard, omtrent $1\frac{3}{4}$ Mil S.V. for Kolding. I Mosekalk under Tørv i et Par Alens Dybde. tilhørende Klasselotteri-Kollektør Warming. Hjernekasse med paa-siddende Horn. Nævnet af N. Hartz i Danmarks geol. Undersøgelse, 2den R., Nr. 11, 1902, S. 49. Et Fotografi foreligger. Horsens. I en Mergelgrav i Omegnen. Givet af Adjunkt Erslev i 1860. Et afkastet Horn. Glibinggaard, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil Ø.N.Ø. for Horsens, paa Nordsiden af Horsens Fjord. I en Mose. Givet af Cand. polyt. Søtoft i 1867. Stykke af et Horn. Silkeborg Omegn. Givet af Jægermester Klüwer, gennem Stiftamtmand Regenburg, i 1882. Et afkastet Horn. Bølling Sø, $1\frac{1}{4}$ Mil V. for Silkeborg. I Mergel. Givet af Forpagter Christiani i 1902. Et afkastet Horn. Ungstrup Mose, $2\frac{1}{4}$ Mil S.S.V. for Viborg. Givet af nuværende Prof. A. Feddersen i 1877. Stykke af et Horn. Hvam, 2 Mil S.S.V. for Viborg. Fra samme. a) Et Horn, spinkelt, vist afbrækket fra Hjernekassen. b) Et afkastet Horn af et ganske ungt Dyr. c) Stykke af et ungt Horn. d) Et Mellemfodsben.

(*Rangifer tarandus.*)

Skovsborrggaard, $2\frac{1}{4}$ Mil S.S.Ø. for Viborg. I en Mergelgrav. Fra samme. Et afkastet Horn, ret stort. Brandstrup, $1\frac{1}{2}$ Mil S.Ø. for Viborg. I en Mergelgrav. Fra samme. Et afkastet Horn. Skavngaards Mose, 1 Mil S.S.Ø. for Viborg. Fra samme. To smaa afkastede Horn. Hjorthede, $2\frac{1}{2}$ Mil Ø.S.Ø. for Viborg. I en Mergelgrav. Fra samme. Øvre Ende af et stort Horn, tilsyneladende afskaaren i Stenalderen. Viborg. I en Mergelgrav i Omegnen. Fra samme. Stykke af et Horn. Nissum Fjord, i Nærheden af Thorsminde, S.V. for Lemvig. Indsendt af Husmand Chr. Nielsen ved Plantør Drewsen i 1873. Et Horn. Ikke paavise- ligt. (Rubjerg Knude, ved Skjellet mellem Rubjerg og Lyngby Sogne, V.S.V. for Hjørring. Fundet i 1889 paa Stranden, i Ler, der mentes at være nedstyrtet fra Strandklinten, hvor der øverst findes Levninger af en Boplads fra Stenalderen, dækket af Flyve- sand. Fra Museet i Hjørring modtaget af Nationalmuseet i 1897. Et Horn, i Stenalderen tildannet som Øxe. Omtalt og afbildet af S. Müller i Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1896, S. 304—313. Kunde maaske tilhøre et ældste Afsnit af vor Stenalder, men er maaske snarest senere indført nordfra.)

Fyn. Fjellebro, $1\frac{1}{4}$ Mil S.Ø. for Faaborg. Efter Med- delelse til Steenstrup fra Kjøbmand Lindberg i Faaborg skulde her være fundet et helt Rensdyr-Skelet; Knoglerne vare solgte til en Ben- handler. Grønderup, $\frac{3}{4}$ Mil Ø.N.Ø. for Faaborg. I en Mose. Kjøbt af Mølle-Ejer H. Hansen i 1896. Et stort afkastet Horn. Skjerninge, omtrent $1\frac{1}{4}$ Mil V. for Svendborg. Ejers af Kjøbm. Lindberg i Faaborg. Et Horn af anselig Størrelse. En Tegning deraf var sendt til Steenstrup. Slædbæk Lergrav, omtrent 1 Mil N.N.V. for Svendborg. Gjemmes i Mineralogisk Museum. Tre Horn. Findested og Fund omtalte af V. Madsen i Danmarks geol. Under- søgelse, 2den R., Nr. 14, 1903, S. 24. Brudager, omtrent 1 Mil N.N.Ø. for Svendborg. Gjemmes i Broholm-Samlingen. Stykke af et Horn. Nævnet af F. Sehested i „Fortidsminder og Oldsager fra Egnen om Broholm“, 1878, S. 279. Gudme, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil N.N.Ø. for Svendborg. Paa Broholm. Et Stykke af et Horn. Nævnet

af Sehested, samme Sted, S. 279. Langkilde, $1\frac{1}{4}$ Mil N.N.V. for Svendborg. I en Mose. At et Horn er fundet her, nævnes af V. Madsen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 9, 1902, S. 123. (Odense. Fundet ved Udgravninger ved Odense Kanal i 1890. Fra Museet i Odense overdraget til Nationalmuseet i 1897. Et Horn, i Stenalderen tildannet som Øxe. Omtalt og afbildet af S. Müller i Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1896, S. 304—313. Er maaske indført nordfra.) Seden, $\frac{1}{2}$ Mil N.Ø. for Odense. Givet af Konferensraad Vedel Simonsen, gennem Oldnordisk Museum, i 1858. Stykke af et afkastet Horn. Dræby, $1\frac{1}{4}$ Mil N.Ø. for Odense. I en Inddæmning fra Odense Fjord. At et Horn er fundet her, nævnes af V. Madsen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 9, 1902, S. 123. Serup Mose, $1\frac{1}{2}$ Mil N.N.V. for Odense. Givet af Vedel Simonsen i 1858. Et Horn. Ikke paaviseligt. Tevring Mose, $1\frac{3}{4}$ Mil S.S.V. for Bogense. Fra samme i 1858. Lille Stykke af Hjernekasse med Horn.

Lolland. Røgbølle Sø, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil S.S.Ø. for Maribo. I Brev af 1847 til Steenstrup giver Kammerherre Wichfeld til Engestofte Oplysninger, fulgte af en Tegning, om et Horn fundet her; det fandtes i en sid Egn ved den vestlige Ende af Søen, ikke i Tørvemosen, men 2 Alen dybt paa Ler under opskyllet Grus ved Foden af en Skovskrænt, hvor Mosen ophører. Nævnes af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1848, S. 8 i Særtr., som indsendt til Zoologisk Museum, men kan ikke paavises. Knuthenborg, $\frac{3}{4}$ Mil N. for Maribo. At et Horn er fundet her, nævner Forstraad N. Holten i 1884 i Brev til Steenstrup. Vilhelms-højs Mose, $1\frac{1}{2}$ Mil Ø.S.Ø. for Nakskov. Forstkand. Møller har i 1859 meddelt Steenstrup, at han i 1833 herfra havde faaet et Stykke af et Rensdyr-Horn. Fra Lolland ere tre afkastede Horn indsendte til Museet af Kmhr. Wichfeld, et i 1847, to i 1867; intet af dem er det ovennævnte fra Røgbølle Sø.

Falster. Gaabense, N.V. for Stubbekjøbing. I en Mose ved Færgegaarden. Givet af Worsaae i 1853. Et afkastet Horn, spinkelt.

(Kangifer tarandus.)

Sjælland. (Kragevig, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil S.S.Ø. for Præstø. I en Mose. Givet til Nationalmuseet af Figurmaler Holger Roed i 1874. Et Horn, tildannet til Redskab, stammende fra en Metaltid. Omtalt og afbildet af S. Müller i Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. for 1896, S. 304—313. Utvivlsomt indført andenstedsfra.) Vredsløse, $\frac{1}{2}$ Mil N. for Næstved. I en lille Mose, i Ler overlejret af Tørv. Ved Hjælp fra Forstraad N. Holten og Adjunkt Traustedt skaffet til Museet i 1884. I en medfølgende Jordprøve fandt Steenstrup Blade af Dryas. Rødehus, ved Thurebyholm, under Bregentved, omtrent 2 Mil S.V. for Kjøge. I en Lavning ved en Aa, $5\frac{1}{2}$ Fod under Overfladen, i Lermergel dækket af tørvblandet Sand. Indsendt af Skovrider Ulrich i 1836. Et Horn. Omtalt af Reinhardt sen. i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl., 1836—37, S. 7. Ikke paaviseligt. Risbanke, Gjørlev Sogn, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil Ø.S.Ø. for Ringsted. I en Mose. Givet af Pastor Thanning i 1852. Et afkastet Horn. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1853, S. 113 i Særtr. Fra samme Mose og fra samme Giver indsendtes et ungt afkastet Horn i 1853. Ellermose, mellem Gjerlev og Slotsbjergby, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil S. for Slagelse. Under 3—4 Fod Tørv paa Blaaler. Givet af Student L. P. Fenger i 1853. Stykke af et Horn. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1853, S. 113 i Særtr. Mullerup, omtrent 2 Mil N.V. for Slagelse. I et Teglværks Lergrav, under Tørv. Givet af Lærer M. J. Mathiassen, gennem Museumsassistent G. Sarauw, i 1901. Et Horn siddende paa et lille Stykke Pande. Et andet Stykke Pande med noget af et paasiddende Horn indsendtes i 1902. Ondløse Mark, omtrent 2 Mil S.V. for Holbæk. Om et Horn herfra, tilhørende Minister Estrup, har Steenstrup gjort en Optegnelse. Løvenborg Mose, omtrent 1 Mil S.V. for Holbæk. Modtaget fra Gaardejer J. P. Petersen i 1899. Stykke af et afkastet Horn. Kjelleklintegaard, omtrent $1\frac{1}{4}$ Mil S. Ø. for Kallundborg. I Ler under Tørv, i en Dybde af $5\frac{1}{2}$ Alen, $\frac{1}{2}$ Alen fra Sandbunden. Givet af Hr. H. P. Carlsen i 1881. Et afkastet Horn, spinkelt. Værsløv, 1 Mil Ø.S.Ø. for Kallundborg. I en Bakkeskrænt ved en

Mose ved Vørslev Mølle. Givet af Stud. med. Bølling i 1847. Stykke af et afkastet Horn. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1848, S. 8 i Særtr. Store Vejleaa, tæt S. for Roskilde Kro, 2 Mil V. S. V. for Kjøbenhavn. Givet af Polytekniker Jelstrup i 1858. Et afkastet Horn. Vintappergaardens Mose, tæt S. for Lyngby, N. for Kjøbenhavn. Givet af Pharmaceut K. A. Larsen i 1862. Et Horn. Ikke paaviseligt. Et afkastet Horn, der dengang for vist 20 Aar siden var fundet i samme Mose, modtog Museet i 1863 fra Polytekniker Larsen. Oppesundby, $\frac{1}{2}$ Mil S. Ø. for Frederikssund. I Blaaler i 4 Fods Dybde, paa Byens Mark. Givet af Maskinbygmester Jørgen Mogensen i 1859. Et stort Horn. Ikke paaviseligt. Allerød. 4 Horn, de tre mangelfulde, det 4de helt. Nævnte af N. Hartz i Danmarks geol. Undersøgelse, 2den R., Nr. 11, 1902, S. 22; et af Hornene er afbildet, S. 23. Bregnemose ved Damsholt, omtrent 1 Mil Øst for Hillerød. Indsamlet af Steenstrup i 1856. Et afkastet Horn, ganske lille. Hillerød. I en Mose i Omegnen. Givet af Hr. Lowzow, gennem Oldnordisk Museum, i 1858. Et Horn. Ikke paaviseligt. Karlsberg Sø ved Hillerød. Fundet ved Opmudring i 1888. Givet af Godsejer Sønnichsen, gennem Oldnordisk Museum, i 1891. Stykker af to uens, afkastede Horn. Maarum, $1\frac{1}{4}$ Mil N. for Hillerød. I Ler ved Skovrider-Gaarden. Givet af Forstraad N. Holtén i 1870. Stykke af Hjernekasse med paasiddende Stykke af Horn.

Sejrø. Svale Klint. I Tørv i Stranden. Af Sognefoged A. Pedersen i 1902 givet til Cand. polyt. V. Milthers for Mineralogisk Museum. Stykke af et afkastet Horn. Nævnet af N. Hartz i Danmarks geol. Undersøgelse, 2den R., Nr. 11, 1902, S. 45.

Bornholm. Aaremyre i Almindingen Ø. for Rønne. Givet af Skovfoged Rosen i 1850. Nedre Ende af en Mellemfod. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1853, S. 113 i Særtr. Almindingen. I en Mose, under Tørven. Givet af Skovrider Rosen i 1855. Stykke af en Hjernekasse med noget af et paasiddende Horn. Fra samme Sted, en Mose i Almindingen, indsendte Hr. Rosen i 1861 flere Dele af et Skelet: en Hjernekasse

(*Rangifer tarandus.*)

(Hornene afkastede) med et Stykke af Ansigtet, venstre Underkjæbe, 1ste til 6te Halshvirvel, 6 Ryghvirvler, 4 Ribben, Stykke af et Brystben. Vallensgaard Mose, S. for Almindingen, Ø. for Rønne. I Snegle-Mergel. Indsamlet af Dr. Grönwall for Mineralogisk Museum i 1902. Et stort afkastet Horn af Han og en Pande med Horn af Hun. Klemens Kirke Sogn, Ø. for Hasle. I en Mose tilhørende Parcellist Thor Westh. Gjennem Amtmand Holten i 1880 og 82 tilstillet Museet. 3 afkastede Horn, et stort, et anseligt og et spinkelt, og en Hjernekasse med et paasiddende stort Horn. Klemens Kirke Præstegaards Mose. Indsendt af Hr. Chr. Hansen, gjennem Amtmand Holten, i 1882. Et stort afkastet Horn. Ruts Kirke Sogn, N.Ø. for Hasle. I en Mose. Givet af Lærer Siersted i 1877. Et afkastet Horn, ungt. Risegaard, i Olufs Kirke Sogn, S. for Allinge. Givet af nuværende Overlærer E. Tryde i 1883. Et afkastet Horn.

Omkring 15 umærkede Fund foreligge, fra Steenstrup's Tid.

De danske Rensdyr-Horn ere ret forskellige i Form. De fleste have trind Stamme; nogle ere tydelig sammentrykte; de fleste ere svagt buede, lange; nogle ere stærkt buede og ret korte; noget nærmere Forhold mellem Længde og Grad af Sammentrykning synes ikke at findes. Nogle af de mest uens Former ere afbildede paa Tavle XI. Fig. 1 og 2, begge fra en Mose i Klemens Kirke Sogn, ere af den korte, stærkt buede Form (henholdsvis 830 og 840 Millim. lange, maalte i lige Linie fra Krandsen til den fjerneste Spids); Fig. 3, fra Klemens Kirke Præstegaards Mose, og Fig. 5, fra Vredsløse, ere af den lange Form (860 og 1010 Millim. lange i deres mangelfulde Tilstand). (Fig. 4 er den kunstig afskaarne Horn-Spids fra Hjorthede.) De fleste af de afbildede, ligesom de fleste af de hos os fundne, ere klart nok af „Barren-ground“-Racen; men det Horn, der er afbildet i Fig. 1, viser i sin korte Form og i sin samtidig delvis stærkt sammentrykte Stamme en tydelig Tilnærmelse til „Woodland“-Racen; betydelig mere sammentrykte, men mindre buede, ere Hornene fra Skovby. (En righoldig Samling Billeder af de forskellige Typer af Nutidens Rensdyr-Horn foreligger, til Sammen-

ligning, i en Afhandling af Madison Grant: *The Caribou*, i *Seventh Annual Report of the New York Zoological Society*, 1902. Grant regner, at der, især efter Hornenes Form, kan skjelnes 14. „Arter“ Rensdyr; bedre end til at retfærdiggjøre Opstilling af Arter kunde hans Billed-Række tjene til at godtgjøre det umulige i at skjelne skarpt mellem Racer.) Man har ment at gjøre den Iagttagelse, at Renner af Barren-ground-Racen i den Gamle Verden som jordfundne ikke ere komne for Dagen udenfor det vestligste Europa, at de ere de eneste, der ere fundne eller findes i Irland og Skandinavien, medens Woodland-Racen ellers er den almindelig jordfundne i Europa-Asien, enten som i England og Frankrig blandet med Barren-ground-Racen eller eneraadende; i Nutiden skal Barren-ground-Racen være den, der findes over hele Artens Udbredningskreds i den Gamle Verden, undtagen sine Steder i Sibirien, og over den nordligste Del af Artens Omraade i Amerika; og af Udbredningsforholdene har man draget Slutninger om tidligere Landforbindelse mellem Grønland og Europa, ad hvilken de vesteuropæiske Renner skulde være indvandrede fra Amerika, o. s. v. (se især Scharff, *The History of the European Fauna*, 1899, p. 150 ff., og Madison Grant, l. c., p. 11—12). Men først er det et Spørgsmaal, om Iagttagelsen er rigtig; at dømme derom er neppe muligt efter det lidet, der foreligger virkelig oplyst om de jordfundne Rensdyr. Og selv om Iagttagelsen var rigtig, kunde der gives andre Forklaringer end den, man har givet. Som Sagen hidtil foreligger, synes Rensdyr-Horn altfor lunefuldt vekslede til, at der kan bygges ret meget paa Forhold, der knytte sig til deres Form.

I næsten alle de Tilfælde, hvor noget har været oplyst om, i hvilke af Mosernes Lag de mosefundne Rensdyr-Levninger have været lejrede, har det vist sig, at det var i Mergel under Tørv, i Mosernes ældste Aflejringer fra Tiden nærmest Istiden. Enkelte Levninger synes dog at være fundne i Tørv. Maaske ogsaa en og anden af de Levninger, der opgives at stamme fra „Mergel“, kan have ligget i Rullestens-Dannelsen. At Rensdyret har været forsvundet fra Landet allerede i vor egenlige Ældre Stenalder, i Skaldyngernes Tid, Ege-

(*Rangifer tarandus.*)

skovens Tid, er sikkert nok; ikke en eneste Levning af Rensdyret er kommen for Dagen blandt de mange tusinde Hjorteknogler fra Stenalderens Affaldsdynger. Men et Spørgsmaal er det dog maaske, om ikke Rensdyret i en Ældste Stenalder er truffet sammen med Mennesker i Danmark. De to hos os fundne Stenalders-Redskaber af Rensdyr-Tak, fra Rubjerg Knude og Odense, kunde tyde noget i denne Retning, selv om det maaske, saa længe de vare de eneste foreliggende Vidnesbyrd i Sagen, laa nærmest at tænke sig dem indførte i Landet fra andre Egne. Det afskaarne Stykke af et Horn fra en Mergelgrav ved Hjorthede vilde derimod næsten give Sikkerhed, hvis der ikke kunde være en og anden lille Tvivl om Snitmærkernes Art.

38. *Ovibos moschatus.* Moskusoxe.

Sjælland. Istiden. Rullestens-Dannelsen. Bannebjerg, omtrent 2 Mil N.N.V. for Hillerød. I Mergel, 3 Alen dybt. Indsendt af Maler Martin Olsen i 1888. Hjernekasse af Han. Nævnet af H. Winge i Vidensk. Medd. for 1899, S. 305.

39. *Bos bison.* Bison.

Sjælland. Uvis Fortid. Langkjær, en Skovmose ved Baldersbrønde, omtrent 1 Mil Ø. for Roskilde. 7 Alen dybt i Tørv. Givet af Gaardmand Peder Larsen i 1852. En Hjernekasse. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1852, S. 237. (I Bull. du Congrès Internat. d'Archéol. préhistorique à Copenhague en 1869, 1872, p. 161, siger Steenstrup, at man to Gange i Danmark har fundet Stykker af Hovedskaller af Bison. I Museet findes kun det nævnte Stykke fra Langkjær; hvad der ellers kan sigtes til, har det ikke været muligt at opdage.)

40. *Bos taurus urus.* Uroxe. (Tavle XII og XIII.)

Jylland. Ældre Stenalder. Mejlgaard. Nogle faa Knogler af Oxe, saa store, at de vistnok ere af Uroxe: Stykke af Underkjæbe med de 3 forreste Kindtænder, en bageste Kindtand, Kindben, Stykke af Taphvirvel, øvre Ende af et Laarben. Aamølle. Nogle faa

Knogler. Havnø. Enkelte Knogler. Krabbesholm. Nogle faa Knogler, deriblandt Stykke af en Pande, Stykke af Underkjæbe, nogle løse nedre Kindtænder, blandt dem 2 uens bageste; øvre Ende af et Spoleben o. a. Virksund. Stykke af en Underkjæbe, nedre Ende af en Overarm, lille Stykke af et Albueben, et Laarbens-Hoved. Knoglerne ere forholdsvis smaa, dog vist for store til at være af tamt Kvæg. Ertebølle. Enkelte Knogler. Gudumlund. En Hornstejle. **Yngre Stenalder.** Ørum Aa. Nogle faa Knogler. **Uvis Fortid.** Tinglev, S.V. for Aabenraa, Slesvig. Fundet i Sommeren 1858 ved Kanalgravning ved Udtørringen af Tinglev Søer. I 1863 af Amtmand Kammerherre Heltzen givet til Kong Frederik VII og af Kongen skjænket til Zoologisk Museum. Hovedskal og det meste af det øvrige Skelet. Kolding Fjord. Adskillige Knogler, deriblandt 8 Hornstejler. Ure, $1\frac{1}{4}$ Mil N.V. for Kolding. I en Mose. I 1893 indsendt til Bestemmelse for Museet paa Koldinghus. Røde Mølle Aa, $1\frac{3}{4}$ Mil N.Ø. for Vejle. Givet af Møller Høst i 1855. En Hovedskal, noget ufuldstændig. Løsning, $1\frac{1}{4}$ Mil S.V. for Horsens. I en Mose. Indsendt af Hr. Rosenstand i 1872. Hovedskal, uden Ansigt, og nogle Lemmeknogler. Ikke paaviseligt. Raarup, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil S.Ø. for Horsens. Givet af Amtmand Vedel i 1868. Dele af et Skelet. Ikke paaviseligt. Horsens Fjord. Indsendt af Ingeniør Seligmann i 1896 sammen med Sager fra Ældre Stenalder. Givet af Nationalmuseet i 1897. En Stejle. Toftum Mose. Hjernekasse og 2 sammenhørende Underkjæbe-Grene. Ørting Mose, $2\frac{1}{2}$ Mil Ø.N.Ø. for Horsens. Kjøbt af Arbejdsmand L. Jensen gennem Politibetjent L. N. Christensen i 1896. Hovedskal, noget ufuldstændig, og nogle Hvirvler og Ribben. Randlev, $2\frac{3}{4}$ Mil N.Ø. for Horsens. I en Mose. Givet af Adjunkt Holm i 1850. Stykke af et Nakkeben. Julianelyst, $1\frac{1}{4}$ Mil N.V. for Horsens. Givet af Proprietær N. Lund i 1882. En Hjernekasse. Stilling Sø, $\frac{3}{4}$ Mil N.Ø. for Skanderborg. I en Mose. Giveren ikke nævnet. Fundet i Steenstrup's Efterladenskaber. Hjernekasse, en Mellemfod og et Taaled. Hørning Mose, omtrent 1 Mil N.Ø. for Skanderborg. Givet af Justitsraad Dr. Poulsen i 1868.

(*Bos taurus urus.*)

Nakke med Stejler. Aarhus Mølle-Aa. Fundet under Engen ved Gravninger i Anledning af Jernbane-Broen over Aaen. Givet til Steenstrup af Hr. C. M. Poulsen. En Stejle. Aarhus Havn. Opmudret sammen med Sager, der for en stor Del stamme fra Stenalderen. Givet af Justitsraad Müller og Premierlieut. Braem, gennem Mineralogisk Museum, i 1859. Stykke af en Underkjæbe med de tre bageste Kindtænder. Aarhus. I en Mose i Byens Nærhed. Givet til Steenstrup af Cand. med. Hecquet. Hjernekasse. Bjørnekjær, ved Lading, 2 Mil N.V. for Aarhus. I Tørv, 1 Alen dybt. Givet af Pastor Saaby i 1843. Pande med Stejler. Ulvemose paa Rosenholm ved Rodskov, omtrent 2 Mil N.N.Ø. for Aarhus. I Mosens Bund, 3 Alen dybt. Givet af Hr. Hübertz i 1834. Hjernekasse. Nævnet af Reinhardt sen. i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1834. Holme Mose, $\frac{3}{4}$ Mil N.Ø. for Æbeltoft. Givet af Konsul Ørting i 1868. Dele af en Hovedskal. Benzon Gods, $1\frac{1}{4}$ Mil N.N.Ø. for Grenaa. Givet af Hofjægermester Benzon i 1864. Mellemkjæbe, Ringhvirvel, en Ryghvirvel, flere Ribben. Terp Mose, 1 Mil N.V. for Randers. Kjøbt af Gaardejer Brendstrup i 1883. Adskillige Knogler af et Skelet. Nørlund Skov, 2 Mil N.N.V. for Hobro. I en Mose, $2\frac{1}{2}$ Alen nede i Kalklaget, $\frac{1}{2}$ Alen fra Bunden. Indsendt af Apotheker H. Hansen i 1897. En Mellemhaand. Vibholm Mose, omtrent $2\frac{1}{4}$ Mil N. for Ringkjøbing. Indsamlet af Kand. Nørregaard i 1903 for Mineralogisk Museum. En øvre Kindtand og 4 nedre, sikkert sammenhørende. Feldborg Plantage, omtrent $2\frac{1}{2}$ Mil Ø. for Holstebro. I et Mosehul. Fundet af Skovrider Jenssen Tusch i 1881, indsendt gennem Overlæge Gad i 1883. Over- og Underarm. Mors. Nærmere Oplysninger mangle. Fundet i Steenstrup's Efterladenskaber. En ufuldstændig Hovedskal og et Baglem. Hundborg Mose, $1\frac{1}{2}$ Mil V. S. V. for Thisted. Givet af Steenstrup i 1835. Pande med Stejler. Ikke paaviselig. Ulvhøj Mose, S. for Serridslev, omtrent 2 Mil S. for Hjørring. Gjemmes i Museet i Hjørring. Stejle. Nævnet af Cand. pharm. Lønborg Friis hos A. Jessen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 3, 1899, S. 258. Hørbylund,

1¹/₄ Mil N.V. for Sæby. I en Aa. Museet i Hjørring. Stejle. Nævnet af samme, samme Sted. Vidstrup, omtrent 1¹/₂ Mil N.V. for Hjørring. I en Mose. Museet i Hjørring. Stejle. Nævnet af samme, samme Sted. Vendsyssel. Pontoppidan nævner i „Danske Atlas“, Bd. III, 1767, S. 503, at han selv ejede en Pande med Stejler, efter Beskrivelsen af Uroxe, nylig opgravet i Vendsyssel.

Fyn. Yngre Stenalder. Svendborg. Nedre Ende af et Mellemfodsben, vistnok af Uroxe. Uvis Fortid. Faaborg. I en Mose. Givet af Realskole-Bestyrer Deichmann i Steenstrup's Tid. Hovedskal. Broby, omtrent 2 Mil N. for Faaborg. Indsamlet af Steenstrup og Lütken i 1852. En Underarm. Aspedam. En Stejle. Ejsemoseløkke ved Broholm, 1¹/₂ Mil N.Ø. for Svendborg. Gjemmes i Broholm-Samlingen. Et Skulderblad, bestemt af Steenstrup. Nævnet af F. Sehested i „Fortidsminder og Oldsager fra Egnen om Broholm“, 1878, S. 237 og 280. Bøllepose, ved Gudbjerg, omtrent 1¹/₂ Mil N.N.Ø. for Svendborg. I Broholm-Samlingen. Nogle Tænder og Knogler. Nævnet af Sehested, samme Værk, S. 280. Barløse, omtrent 1 Mil N.Ø. for Assens. Givet af Konferensraad Vedel Simonsen, gennem Oldnordisk Museum, i 1858. Pande med Stejle. Ullerslev, 1¹/₄ Mil N.V. for Nyborg. I en Mose, ved Bunden. Gjemmes i Mineralogisk Museum. Et næsten fuldstændigt Skelet. Fund og Findested omtalte af V. Madsen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 9, 1902, S. 121. Vissenbjerg, omtrent 2 Mil V. for Odense. I en Mose. Givet af Kong Frederik VII i 1850. Nakke med Stejle, Afstøbning; hvor selve Stykket findes, vides ikke. Næsbyhoved Mølle, omtrent 1¹/₄ Mil N.V. for Odense. Givet af Proprietær Trolle i 1848. Stykke af Pande med Stejle, Laarben, Skinneben, Mellemfod. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1848, S. 27 i Særtr. Trøstrup, 1¹/₄ Mil N.V. for Odense. I en Mose. Fundet i 1830. Givet af Hr. Kühl i 1833. Hjernekasse. Nævnet af Reinhardt sen. i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1834. Kulemile Mose ved Mosegaardby, omtrent 1¹/₂ Mil S.Ø. for Middelfart. Givet af Kapt. J. V. Nielsen i 1851. Overside af Hjernekasse. Nævnet af Steenstrup

(*Bos taurus urus.*)

i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1853, S. 113 i Særtr. Hinds-gavl, V. for Middelfart. Pontoppidan nævner i „Danske Atlas“, Bd. III, 1767, S. 503, et Horn, efter Beskrivelsen af Uroxe, fundet her i en Mose. Tevring Mose, $1\frac{3}{4}$ Mil S.S.Ø. for Bogense. Givet af Vedel Simonsen, gennem Oldnordisk Museum, i 1851 og 52. To Horn. Ikke paaviselige. Bro, omtrent 1 Mil S.V. for Bogense. I en Mose. Givet af samme i 1839. Fra Zoologisk overgaaet til Mineralogisk Museum. Skelet. Nævnet af I. A. Hofman Bang i Bidrag til Kundskab om de danske Provindsers nærværende Tilstand i oekonomisk Henseende, 16de Stykke, Odense Amt, 1843, S. 19. Fyn. Givet af Pastor Appeldorn i Steenstrup's Tid. Hjernekasse.

Langeland. Uvis Fortid. Bønnelykke, omtrent 1 Mil S.Ø. for Rudkjøbing. Givet af Sagfører Boesgaard i 1861. Hovedskal og væsentlige Dele af det øvrige Skelet. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1880, S. 132.

Møen. Uvis Fortid. Store Damme, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mil S.V. for Stege. I en Mose tæt ved Bunden, omgivet af Levninger af Fyr. Skaffet ved Amtsforvalter Assessor Reinsholm i 1864, noget ogsaa udgravet i 1865 under Steenstrup's Tilsyn. Et næsten fuldstændigt Skelet. Omtalt af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1870, S. 105—110.

Sjælland. Ældre Stenalder. Maglemose. Mange Knogler, deriblandt Haandrodknogler af mindst 5 uens Hænder. Sølager. 3 nedre Fortænder, skaarne i Roden. **Yngre Stenalder.** Kirke Helsinge, $2\frac{1}{2}$ Mil S.S.Ø. for Kallundborg. I en Mose. Givet af Oldnordisk Museum i 1848. Et Mellemfodsben tildannet som Mejsel. Afstøbning. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1848, S. 27 i Særtr. **Uvis Fortid.** Taageby, 1 Mil S.S.Ø. for Præstø. I en Mose, 8 Alen dybt, under store Egestammer. Givet af Gaardmandsøn Christoffer Pedersen i 1903. Nakke med en Del af Stejlerne. Det mentes, at hele Skelettet var tilstede; men Udgravningen hindredes af Vand. Rønnebæksholm, $\frac{1}{4}$ Mil S.Ø. for Næstved. I en Mose. Givet af Stiftsdame Frk. Francisca de Carlsen i 1857. Hovedskal og en større Del af

det øvrige Skelet. Ollerup Vesterrose, $\frac{3}{4}$ Mil N.N.Ø. for Slagelse. Kjøbt af Politibetjent P. L. Peitersen i 1903. En Stejle. Stokholthusene mellem Bjernede Kirke og -Skov, $\frac{3}{4}$ Mil N.Ø. for Sorø. I en Mose. Skaffet ved Adjunkt Lorenzen i 1853. Et næsten helt Skelet. Omtalt af Lorenzen i Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. for 1853, S. 66—68. Fuldbby, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil N.N.Ø. for Sorø, i Retning af Ebberup. I en Mose. At et Uroxé-Skelet er fundet her, meldes af Adjunkt Lorenzen i Brev af 1866 til Steenstrup. Store Taastrup, $1\frac{1}{4}$ Mil N.N.V. for Ringsted. I en Mose. Indsendt af Husmand N. Jensen i 1880. En Underkjæbe, adskillige Hvirvler og Lemmeknogler. Gammel Kjøgegaard, tæt V. for Kjøge. Fundet ved Grøftegravning. Givet af Hofjægermester Carlsen i 1872. Stykke af en Stejle. Mørkøv, $1\frac{3}{4}$ Mil S.V. for Holbæk. Givet af Hr. Fr. Wulff i 1875. Hjernekasse. Knapstrupgaard, $1\frac{1}{2}$ Mil S.V. for Holbæk. Givet af Assessor Lunn i 1852. Dele af Hovedskal og flere andre Dele af Skelettet. Nævnet af Steenstrup i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1853, S. 113 i Særtr. Torpe, $1\frac{1}{2}$ Mil Ø.N.Ø. for Kallundborg. I en Mose. Givet af Hr. Hofman Bang i 1849. En Underarm. Højby, $\frac{1}{2}$ Mil S.V. for Nykjøbing. I en Mose. Indsendt af Hr. R. Madsen i 1884. Nogle øvre Kindtænder. Om mere er indsendt, kan ikke siges; et helt Skelet synes at være fundet, ligeledes et i 1885, efter Brev til Steenstrup fra Hr. Madsen. Aagerup, 1 Mil N.Ø. for Roskilde. Givet af Konsistorialraad Qvistgaard i 1850. Nævnet af Steenstrup i Vidensk. Medd. for 1851, S. 66, og i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1853, S. 113 i Særtr. Gjentofte, N. for Kjøbenhavn. I en Tørvemose i Eggen. Fundet blandt Steenstrup's Efterladenskaber. En Stejle. Lyngby Mose, N. for Kjøbenhavn. Fundet i Steenstrup's Efterladenskaber. Hovedskal. Arresø ved Frederiksværk. I en Mose i Nærheden. Givet af Pastor Visby i 1847. Hovedskal (ikke paaviselig), Taphvirvel og 2 Ryghvirvler. Nævnet af Steenstrup, dog uden Findested, i Vidensk. Medd. for 1851, S. 65. Søborg Sø. Et Skinneben.

Mellem 10 og 20 Fund foreligge uden Oplysninger, fra Steenstrup's Tid.

(*Bos taurus urus.*)

Nogle Ord om de ikke smaa Forskjelligheder, som vore Uroxxer vise i Hornenes Form og Retning og i Nakkevoldens Form, findes i „Affaldsdynger“, 1900, S. 189—190. Et Par Billeder til Oplysning meddeles Tavle XII og XIII. Det afbildede Skelet fra Store Damme (Tavle XII) har Horn af den sædvanligste Form (deres Spændvidde er 850 Millim.). Paa Hovedskallen fra Faaborg (Tavle XIII, Fig. 2) ere Hornene mere end sædvanlig rettede lige ud til Siderne, kun svagt bøjede og næsten ikke vredne; Overfladen er ualmindelig svagt furet (de spænde, i deres noget mangelfulde Tilstand, 1030; Hovedskallen er vistnok den største, der haves i Museet; dens Længde fra Nakkeledknude til Mellemkjæbens Spids er 650, Længden fra Nakkevold til Næsebenets Spids 630). Hornene fra Trøstrup (XII, 1) ere stærkere buede end sædvanlig (Spændvidde 770). Et Par Horn, hvis nærmere Findested ikke kjendes (XIII, 3), ere snoede noget mere end ellers (de spænde 780). Tilfældigvis er Nakkevolden næsten ens hos alle de afbildede Hovedskaller, dens øverste Rand næsten lige, saaledes som det oftest er Tilfældet; den kan være jevnt buet ivejret i hele sin Udstrækning eller i Midten staa pukkelformet op eller i Midten være lidt buet fremad.

Skelettet fra Store Damme (Tavle XII) er blandt de store; nogle af dets Maal ere følgende:

	Millim.	Millim.	
Hovedskallens Længde, fra Nakkeledknude til Mellemkjæbe ..	610	Overarmens Længde, fra Ledhoved 374	
Ansigtets Længde, fra Nakkevold til Næsebenets Spids	600	Spolebenets Længde.....	394
Øvre Kindtænders Række omtr.	161	Mellemlhaandens Længde.....	262
Nedre Kindtænders Række.....	165	Laarbenets Længde, fra Ledhoved	465
Længden af bageste nedre Kindtand.....	49	Skinnebenets Længde.....	470
Skulderbladets Længde.....	520	Mellemlfodens Længde.....	284
		Spolebenets Brede paa Midten..	69
		Mellemlhaandens Brede paa Midten	49
		Mellemlfodens Brede paa Midten.	42

Om flere af de mosefundne Uroxe-Levninger er det oplyst, at de laa dybt i Moserne, paa Bunden; dermed er dog ikke sagt ret meget om Tiden for Nedlæggelsen i Mosen; det tunge Skelet kan være sunket ned gjennem allerede dannede Lag. At Arten har været her i Fyrreskovens Tid, fremgaar af Fundet ved Store Damme.

41. *Balaena mysticetus*. Nordhval.

Jylland. Istid. Vodskov Kjær, omtrent 1 Mil N.Ø. for Nørre Sundby paa Limfjordens Nordkyst. Fundet ved Grøfte-Gravning. Utvivlsomt stammende fra Yoldia-Ler, hvoraf endnu nogle Levninger findes paasiddende. Tilbyttet fra Museet i Aalborg, gennem Hr. T. Bang og Hr. Hedelund, i 1900. Et Skulderblad. Ravns-holt (Langholt), S.V. for Sæby. I en Mergelgrav med Yoldia-Ler. Gjemmes i Mineralogisk Museum. Et Ribben, saa godt som sikkert af Nordhval. Fund og Findested nævnte af H. Winge, Vidensk. Medd. 1899, S. 307, og af A. Jessen, Danmarks geol. Unders., 1ste R., Nr. 3, 1899, S. 173. Raaholte ved Frederikshavn. I en Grusgrav, i Zirphæa-Grus. Mineralogisk Museum. Stykke af det bageste af en Hovedskal, sikkert af denne Art. Winge, l. c., K. J. V. Steenstrup, Danm. geol. Unders., 3dje R., Nr. 1, 1896, S. 52, A. Jessen, l. c., S. 214. Borgbakke ved Frederikshavn. I en Grusgrav. Mineralogisk Museum. Stykke af et Nakkeben, sikkert af denne Art. Winge, l. c., K. J. V. Steenstrup, l. c., A. Jessen, l. c., S. 215. Bovbæk, omtrent 2 Mil N. for Hjørring, tæt ved Vesterhavet. I Bækkens Bund, vist i Yoldia-Ler. I sin Tid indsendt af Pastor Friis. 13 af de bageste Lendehvirvler og forreste Halehvirvler. Winge, l. c., A. Jessen, l. c., S. 220.

42. *Megaptera boops*. Pukkelhval.

Uvis Fortid.

Fyn. Føns Vig, S. for Middelfart. Paa inddæmmed Strandbred. Givet af Grev Wedell Wedellsborg i 1891. Væsenlige Dele af et Skelet.

Sjælland. Helsingør. Fundet ved Gravning i Havnen omkring 1880. Ved Uhrmager Bronée skaffet til Zoologisk Museum i 1899. Stykke af en Underkjæbe.

43. *Lagenorhynchus albirostris*. Hvidnæse.

Sjælland. Uvis Fortid. Gniben, Sjællands Odde, N.V. for Nykjøbing. I Cardium-Ler. Givet af Statsgeolog Dr. K. Rørdam i 1896. En næsten fuldstændig Hovedskal, uden Underkjæbe. Fund

og Findested nævnte af H. Winge, Vidensk. Medd. 1899, S. 308, og af K. Rørdam og V. Milthers, Danm. geol. Unders., 1ste R., Nr. 8, 1900, S. 116.

44. *Tursiops tursio*. Øresvin.

Jylland. Uvis Fortid. Kolding Fjord. To uens Underkjæbe-Grene modtagne i 1889; Stykke af en Overkjæbe og Halthvirvler modtagne til Bestemmelse i 1898. Kolding. Opgravet i Enge ved Byen. Givet af Museet paa Koldinghus i 1899. To næsten fuldstændige Hovedskaller, uden Underkjæber, og en Underkjæbe-Gren af en tredje. Hirtsholm Havn. Ringhvirvel og Taphvirvel. Saa godt som sikkert af denne Art.

45. *Phocæna communis*. Marsvin.

Jylland. Ældre Stenalder. Fannerup. En Ryghvirvel. Ertebølle. Stykke af et Nakkeben, et Trommeben. Uvis Fortid. Hirtsholm Havn. Halehvirvel.

Anholt. Middelalder maaske. Et Tindingben.

Sjælland. Ældre Stenalder. Klintesø. Et Tindingben, 2 Stykker af Ryghvirvler.

Sejrø. Jernalder. Borrebjerg. Stykker af 2 Hvirvler.

Bornholm. Yngre Stenalder. Frennemark. Mange Hvirvler og flere andre Skelet-Dele af flere Marsvin.

46. *Orca gladiator*. Spækhugger.

Jylland. Ældre Stenalder. Ertebølle. Stykke af et Ribben. Uvis Fortid. Ringkjøbing-Egnen? Fundet i Strandgrus. Gjennem Højskoleforstander Jeppesen i 1897 modtaget fra Staby Højskole. En Hjernekasse. Den havde henligget i Staby i saa mange Aar, at man havde glemte dens Oprindelse. Hirtsholm Havn. 5 Lende- og Halehvirvler af vistnok 3 Spækhuggere.

Anholt. Uvis Fortid. Nordbjerg. Fundet i Nordøst-Foden af Bakken af Distriktslæge Thierry. Modtaget fra Dr. K. J. V. Steenstrup i 1895. Stykke af en Overkjæbe med Tandgruber.

Sejrø. Jernalder. Borrebjerg. To Tænder.

47. *Delphinapterus leucas*. Hvidfisk.

Jylland. Ældre Stenalder. Mejlgaard. En Ringhvirvel.

Ligesom Svartsiden er Hvidfisken i Vinteren 1902—3 strejft fra Ishavet langt mod Syd, saa at den endogsaa har vist sig ved Danmark. En blev set ved Helsingør en Dag i Maj, som meddelt, efter „Helsingør Avis“, i Dansk Fiskeritidende, 1903, S. 190; og en blev set i Kolding Fjord 23de Maj af Mandskabet paa Skonnerten „Ingolf“, som meddelt i Skrivelse fra Marineministeriet til Kultusministeriet og Zoologisk Museum; den kom ind paa Fjorden tæt forbi Skibet, men stod kort efter igjen tilsøs.

48. *Mesoplodon (Belemnoziphius) sp.*

Sjælland. Rullestens-Dannelsen. Svanemøllen, i Nordkanten af Kjøbenhavn. I Rullestens-Ler, et Par hundrede Alen indenfor Kysten, 1½ Alen dybt i Leret. Fundet i 1882. Forreste Ende af en Hovedskal. Omtalt af Winge, Vidensk. Medd. 1899, S. 312.

49. *Hoplocetus sp.*

Jylland. Tertiær. Fra miocænt Glimmer-Ler ved Odderup Teglværk, omtrent 1 Mil S. Ø. for Tarm, har Lærer S. K. Lauridsen i 1885, 90 og 92 tilstillet Mineralogisk Museum mange Tænder og Knoglestykker af Hvaler; paa samme Sted har Dr. K. J. V. Steenstrup i 1885 indsamlet adskilligt mere. Ialt foreligger henved 40 Tænder, et lille Stykke af en Underkjæbe, adskillige Hvirvelkroppe og nogle faa Stykker af Lemmeknogler. At alle Tænderne, af hvilke de fleste ere ret hele, i god Stand, af Farve næsten sorte, ere af samme Art, er saa godt som sikkert; Tvivl i denne Henseende kunde neppe engang gjelde de mest slidte eller mangelfulde; men om de ere af samme Dyr, er uvist. De ere alle fuldt udvoxede, have lukket Rod; men nogle ere kun ganske lidt slidte, saa at der kun er en lille jevn Slidflade paa Kronens Spids; andre have halvt nedslidt Krone; andre igjen ere saa slidte, at hele Kronen er forsvunden, og Slidfladen er da stumpt hvælvet eller mere eller mindre skjæv. Den forskjellige Grad af Slid kunde skyldes forskjellig Plads i Kjæben; men snarest stamme Tænderne vel fra flere Dyr af forskjellig Alder;

(*Hoplocetus sp.*)

de ikke faa foreliggende Hvirvelkroppe ere i hvert Fald af forskjellig Alder; der er nogle af dem, der have, og andre, der ikke have Endestykkerne tilvoxede. Om Hvirvlerne høre sammen med Tænderne, er dog ikke sikkert; de synes tildels at være for smaa dertil; det samme gjelder Lemmeknoglerne.

Hvirvler og Lemmeknogler ere saa mangelfulde og saa lidt ejendommelige i Form, at der ikke kan siges ret meget om dem. — Om Tænderne kan det derimod ret sikkert siges, at de have tilhørt en Kaskelot-lignende Hval af anselig Størrelse og med forholdsvis oprindelig Tandform, med veludviklet, emailleklædt Krone. En Art-Bestemmelse kan ikke gives; dertil ere de tertiære Kaskelot-Arter altfor lidt kjendte; de ikke faa Arter og Slægter, man har opstillet, ere mest grundede paa løst fundne Tænder, for hvis Sammenhøren eller Forskjel man ingen rigtig Sikkerhed har. Afbildninger af Tænder af de fleste opstillede Arter ere givne af van Beneden og Gervais i *Ostéographie des Cétacés vivants et fossiles*, Atlas, 1868 —79, pl. XX, og Arterne ere omtalte i den tilhørende Text, 1880, p. 332—346. Bedst stemme Odderup-Tænderne med Tænder af Slægten *Hoplocetus*, der kjendes fra miocæne og pliocæne Lag i Frankrig, Belgien og andre Steder i Europa; særlig stemme de med *Hoplocetus curvidens* (afbildet l. c. pl. XX, fig. 25), først kjendt fra pliocænt Sand ved Montpellier, senere vist funden i England; men af samme Art ere de dog neppe; der er lidt Forskjel i Form. Stor Lighed have de i Form med Tænder af *Hoplocetus minor*, fra pliocæne Lag i Valle Andona i Italien, omtalte og afbildede af Brandt (*Ergänzungen zu den fossilen Cetaceen Europa's*, *Mém. de l'Acad. Imp. Sc. St. Pétersbourg*, VII sér., tom. XXI, Nr. 6, 1874, p. 49, pl. V, fig. 13, under Navnet *H. crassidens?*) og af Portis (*Catalogo descrittivo dei Talassoterii rinvenuti nei terreni terziarii del Piemonte e della Liguria*, *Mem. della R. Accad. delle Sc. di Torino*, 2 ser., tom. XXXVII, 1886, p. 321—325, pl. VII, fig. 87 & 88); men de ere meget større. Blandt de Slægter, der ikke ere omtalte i *Ostéographie des Cétacés*, laa det nær at tænke paa *Physeterula*, en Slægt, som van Beneden (*Bull. Acad. Roy. Belgique*, 2 sér., tom. XLIV, 1877,

p. 851—856, pl.) har opstillet efter Levninger fra Pliocæntiden i Belgien; men om denne kan der ikke godt være Tale, skjønt Ligheden ikke er ringe; *Physeterula* har meget spinklere Tænder. Ouderup-Tænderne have en lille spids kegleformet Krone, der er ganske ubetydelig i Sammenligning med den uhyre tenformede Rod. En af de længste Tænder er omtrent 180 Millim. lang, men har været lidt længere, inden Kronens Spids blev afslidt; Kronen er nu $21\frac{1}{2}$ høj; Roden er paa det bredeste Sted 45 i Tværmaal; Kronen er ved sin Grund 20 i Tværmaal; de tilsvarende Maal paa en af de mindste Tænder, der ogsaa mangler Spidsen, ere 125, 19, $35\frac{1}{2}$ og 17. Hele Tandens er oftest mere eller mindre stærkt buet, men kan ogsaa være næsten lige. Kronen er ikke ved nogen Indsnevring skilt fra Roden; oftest udvider Roden sig ret pludselig under Kronen; undertiden er Overgangen mere jevn. Kronens Emailleklædning er forholdsvis tyk, omtrent 1 Millim. i Tværnsnit. En iøjnefaldende, vandret, bugtet Indsnevring, der løber rundt om Kronen omtrent paa dens Midte, deler den i en spinklere øvre og en tykkere nedre Halvdel, af hvilke den nedre er ret stærkt lodret riflet og ogsaa ellers ujevn i Forhold til den mere glatte øvre Del. — Det nævnte lille Underkæbe-Stykke er sikkert af samme Art som Tænderne; det indeholder to Tandgruber, der naa næsten til Bunden; Kjæben har været ganske lav. — Den væsenligste Forskjel fra *Hoplocetus curvidens* er, at Antydning af Indsnevring mellem Krone og Rod helt mangler. Hvor stor Vægt der kan lægges paa denne Forskjel, er et Spørgsmaal.

50. *Physeter macrocephalus*. Kaskelot.

Læsø. Uvis Fortid. Klitgaard, N. for Byrum. I Sand paa hævet Strandbred. En Tand i 1843 given til det Kongelige Museum af en af Øens Præster gennem Hr. Tyge Becker; 13 Tænder i 1872 af Kjøbmand Carl B. Sørensen, gennem Worsaae, skjænkede til Zoologisk Museum; 4 Tænder og nogle Stumper af hensmuldrende Knogler ligeledes i 1872 skjænkede af Øens Læge S. H. Jensen (de sidstnævnte Gaver med et Par Ord nævnte af Steenstrup i Vidensk.

(*Physeter macrocephalus*.)

Medd. 1872, S. IV, og i Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1873, S. (12)); en Tand erhvervedes for Mineralogisk Museum i 1890 (nævnet af A. Jessen i Danmarks geol. Undersøgelse, 1ste R., Nr. 4, 1897, S. 13). Det opregnede er fundet paa samme Plet og skriver sig fra samme Dyr. Om Tandens fra 1843 var kun oplyst, at den var funden i et Gruslag under en Mose; om Fundet fra 1872 har derimod Læge Jensen i Brev til Steenstrup givet udførlig Oplysning. Alt er kommet frem ved Gravning ved en Vej, der fører N. om Klitgaard mod Ø.; Findestedet er ved den søndre Ende af Matr. Nr. 4 L af Byrum, 224 Alen fra vestre Side af samme. Højden over Havet opgives tilnærmelsesvis som 13 Fod; Havet har i umindelige Tider ikke naaet herop. Stedet havde inden Gravningen for Anlægget af Vejen henligget udyrket som et Morads med Siv og Græs. Jorden er øverst omtrent $\frac{1}{2}$ Alen Muld; derunder ligger vandførende fint hvidt Havsand. I Sandet, nær dets Overflade, laa baade Tænder og Knogler. De fleste af Tænderne, der ere ret vel bevarede, laa omtrent i deres naturlige Stilling, i to Rækker; men af Kjæbebenene fandtes kun faa Spor, hensmuldrende Knoglestumper. Af andre Dele af Skelettet fandtes heller ikke andet end ganske svage Spor, mest som Tegninger af Bensmuld i Sandet; man kunde skjønlige, at Hvirvler og Ribben havde ligget kastede mellem hverandre, saaledes som Tilfældet bliver, naar et frit liggende Skelet opløses og falder sammen.

50 Arter jordfundne vilde Pattedyr ere altsaa bragte for Lyset i Danmark, efter Fundforholdene fordelte saaledes:

Fra Tertiærtid.

Phocidarum sp. e primitivis. *Hoplocetus sp.*
Mesoplodon (Belemnophius) sp.

Fra Interglacialtid.

Cervus dama.

Fra Istid

og nærmest forudgaaende og efterfølgende Tid.

<i>Spermophilus rufescens.</i>	<i>Alces machlis.</i>
<i>Canis lupus.</i>	<i>Rangifer tarandus.</i>
<i>Trichechus rosmarus.</i>	<i>Ovibos moschatus.</i>
<i>Phoca foetida.</i>	<i>Balæna mysticetus.</i>
<i>Elephas primigenius.</i>	

Fra Stenalder.

<i>Erinaceus europæus.</i>	<i>Lutra vulgaris.</i>
<i>Lepus europæus.</i>	<i>Phoca foetida.</i>
<i>Hypudæus glareola.</i>	<i>Phoca vitulina.</i>
<i>Castor fiber.</i>	<i>Phoca groenlandica.</i>
<i>Sciurus vulgaris.</i>	<i>Halichoerus grypus.</i>
<i>Felis catus.</i>	<i>Sus scrofa.</i>
<i>Felis lynx.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Canis lupus.</i>	<i>Alces machlis.</i>
<i>Ursus arctus.</i>	<i>Bos taurus urus.</i>
<i>Martes sylvatica.</i>	<i>Phocæna communis.</i>
<i>Mustela putorius.</i>	<i>Orca gladiator.</i>
<i>Meles taxus.</i>	<i>Delphinapterus leucas.</i>

Fra Bronzealder.

<i>Erinaceus europæus.</i>	<i>Felis lynx.</i>
<i>Lepus europæus.</i>	<i>Mustela vulgaris.</i>
<i>Sciurus vulgaris.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>

Fra Jernalder.

<i>Canis vulpes.</i>	<i>Halichoerus grypus.</i>
<i>Ursus arctus.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Phoca foetida.</i>	<i>Phocæna communis.</i>
<i>Phoca vitulina.</i>	<i>Orca gladiator.</i>

Fra Middelalder eller nyere Tid.

<i>Lepus europæus.</i>	<i>Canis lupus?</i>
<i>Mus rattus.</i>	<i>Martes sylvatica.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Phoca vitulina?</i>

Halichoerus grypus. *Cervus elaphus.*
Cervus capreolus. *Phocæna communis.*

Fra uvis Fortid
 efter Istiden.

<i>Talpa europæa.</i>	<i>Mustela putorius.</i>
<i>Erinaceus europæus.</i>	<i>Meles taxus.</i>
<i>Sorex vulgaris.</i>	<i>Lutra vulgaris.</i>
<i>Sorex pygmæus.</i>	<i>Phoca groenlandica.</i>
<i>Lepus europæus.</i>	<i>Halichoerus grypus.</i>
<i>Hypudæus glareola.</i>	<i>Sus scrofa.</i>
<i>Arvicola amphibius.</i>	<i>Cervus capreolus.</i>
<i>Arvicola agrestis.</i>	<i>Cervus elaphus.</i>
<i>Mus sylvaticus.</i>	<i>Cervus giganteus.</i>
<i>Castor fiber.</i>	<i>Alces machlis.</i>
<i>Sciurus vulgaris.</i>	<i>Bos bison.</i>
<i>Felis catus.</i>	<i>Bos taurus urus.</i>
<i>Felis lynx.</i>	<i>Megaptera boops.</i>
<i>Canis vulpes.</i>	<i>Lagenorhynchus albirostris.</i>
<i>Canis lupus.</i>	<i>Tursiops tursio.</i>
<i>Ursus arctus.</i>	<i>Orca gladiator.</i>
<i>Martes sylvatica.</i>	<i>Physeter macrocephalus.</i>

En Forestilling om vor Pattedyr-Verdens Historie, om end kun mangelfuld, faar man ved at sammenholde den Kundskab, der haves om vore jordfundne Dyr, med hvad der vides om de nulevende (Fortegnelse over dem findes i Vidensk. Medd. for 1899, S. 313) og deres Udbredelse i det hele.

Fra den varme Tertiærtid kjendes fra Danmark hidtil kun tre Havdyr, en af de forholdsvis oprindelige Sæler og to Hvaler af Kaskelot-Familien: *Hoplocetus sp.* og *Mesoplodon (Belemnoziphius) sp.*, de to første Arters Knogler fundne i deres oprindelige Leje, den sidstes flyttede af Istiden.

Endnu i forholdsvis varm og frodig Tid forud for Istiden levede her eller i Nærheden Mammut og Daadyr. Mammuten blev fortrængt af Istiden; dens Knogler bleve af Isen strøede ud over Danmark, og den vendte ikke senere tilbage. Daadyret blev ogsaa fordrevet,

men ikke længere bort, end at det i en Afbrydelse af Istiden kunde vende tilbage hertil, for dog snart efter igjen at forsvinde helt herfra. I Middelalderen kom det hertil paany, men kunstig indført.

Under den haardeste Istid har Moskusoxen levet her i Nærheden; som Rullesten er dens Hjernekasse funden hos os.

Endnu under Istiden, men paa en Tid, da den var mildnet. saa at her igjen blev Plads for Pattedyr, har der i vore Farvande levet Hvalros, Ringsæl, vist Svartside, Nordhval og vist Hvidfisk, og paa Land fandtes Ulv og Rensdyr. Ringsælen, der synes at have været her ogsaa forud for den haardeste Istid, hvad maaske ligeledes de andre Arter have været, har holdt sig her til Nutiden, om end den nu kun findes ganske faatallig, snarest som Gjæst fra det inderste af Østersøen. Svartsiden var endnu i Stenalderen ret almindelig hos os, men vistnok kun kommende hertil paa Strejftog fra Ishavet, ligesom den kan gjøre det i Nutiden en yderst sjelden Gang. Ogsaa Hvidfisken er kjendt fra vor Stenalder, og kun en sjelden Gang i Nutiden sees den hos os som Gjæst fra Nord. Hvalros og Nordhval kjendes ikke her fra senere Tider. Ulven holdt sig i Landet til nær op mod Nutiden. Rensdyret er snart igjen forsvundet efter dog at have lagt sine Horn og Knogler spredte over det hele Land; maaske har det naaet op i Tiden til at røre ved vor allerældste Stenalder. Muligt er det, at flere af vore endnu levende Pattedyr-Arter ere komne hertil omtrent samtidig med Ulv og Ren; det vilde da snarest gjelde saa nordlig udbredte Arter som Spidsmus, Vandrotte, Markmus (*Arvicola agrestis*), Løkat (*Mustela erminea*) og Brud; de have neppe ventet ret længe. Det samme kunde gjelde vore Sæler og Hvaler.

Snart efter Istiden, inden Landet endnu var skovklædt, have vi haft Steppedyrene, Birkemus (*Sminthus subtilis*) og Steppe-Egern, meget muligt ogsaa andre, mere alsidige Arter som Ræv, Ilder, Grævling. Steppe-Egernet har vistnok ikke levet længe her; men Birkemusen har mærkeligt nok holdt sig her til den Dag idag, skjønt den ellers er uddød over den største Del af Europa.

I Aspeskovens Tid havde vistnok Elsdyret sin Blomstring i

Landet, udbredt overalt, om det end maaske har vist sig her tidligere. I Aspens Tid er maaske Bæveren kommen hertil; Aspen hører til dens bedste Føde; ogsaa Bæveren bredte sig overalt. Begge Arter fandtes her endnu i Stenalderen, i Egeskovens Tid, Elsdyret dog allerede dengang meget nær ved at uddø.

I Fyrreskovens Tid har vist Uroxen været talrigst, udbredt overalt, undtagen maaske til Bornholm. Til samme Tid kunne mange andre af vore Pattedyr have været her; men sikker Oplysning derom haves ikke. Nærmest ligger det i denne Henseende at tænke paa saa gode Fyrreskovs-Dyr som Egern og dets Fjende Skovmaaren, maaske ogsaa Los og Bjørn. Op i Egeskovens Tid har Uroxen endnu levet her, men vist allerede i Stenalderen faatallig.

Naar Kæmpehjort og Bison ere indkomne i Landet, er ganske usikkert; men tidlig maa det vist have været. Deres Faatallighed i vore Moser er paafaldende og staar vel paa en eller anden Maade i Forbindelse med, at de slet ikke findes i engelske Moser, skjønt begge Arter ere talrige nok i engelske Huler og Aflejringer af anden Slags, der regnes for at skrive sig fra en tidligere Tid. Naar Kæmpehjorten er uddød i Europa, er endnu usikkert; den har vist neppe længe overlevet Istiden. Bison-Oxen, der endnu lever i Øst-Europa, har haft Mulighed for forholdsvis langt op i Tiden at kunne vise sig her, selv om den i Hovedsagen allerede var uddød i Vest-Europa.

Allerede forud for Ældre Stenalder, der væsenligst falder i Egeskovens Tid, er vistnok Hovedmængden af vore Pattedyr indvandret i Landet. Deres Indvandring maa være omtrent fuldført paa en Tid, da de danske Øer vare landfaste med Jylland og Skaane; hvis ikke, vilde Landets Pattedyr-Verden neppe være saa ensartet over det hele, som den er det; kun fra det afsides Bornholm have enkelte Arter holdt sig borte; og enkelte have holdt sig tilbage i Landets sydligste Egne, skjønt der har været Mulighed for dem for at brede sig overalt; dette gjelder de forholdsvis sydlige Arter Hasselmus og Brandmus (*Muscardinus avellanarius*, *Mus agrarius*). Men vistnok kun to Arter (bortset fra Husmus og Rotter og maaske

en eller anden Flagermus), den Sydlige Markmus og Dvergmusen (*Arvicola arvalis*, *Mus minutus*), ere komne hertil, efter at de danske Øer vare endelig udskilte, saa at Dvergmusen kun har naaet at brede sig over Jylland, Fyn og Langeland, den Sydlige Markmus kun over Jylland. At Dyrelivet hos os i den Ældre Stenalder har været ualmindelig rigt, derom vidne de Levninger, som Kjøkkenmøddingerne have gjemt til os. Der fandtes dengang endnu Arter fra Fyrreskovens Tid og fra endnu ældre Tider, og til dem havde Ege- og Hasselskovens Arter sluttet sig. Som nogle af de sidste Indvandrere, der i hvert Fald neppe have haft deres fulde Blomstring før Egeskovens Tid, maa man vel regne de forholdsvis sydlige Arter Vildkat, Vildsvin, Raadyr, Krondyr, de tre sidste dem, der gav Stenalderens Folk det vigtigste Udbytte af Jagten.

Hvad der er sket med Landets Pattedyr-Verden efter Stenalderen, er saa godt som udelukkende, at den er udtyndet ved Udryddelse. Selv af Stenalderens vigtigste Jagtdyr er nu kun Raadyret tilbage i nogenlunde stor Mængde; Krondyret er paa Udryddelsens Rand; og Vildsvinet er udryddet tidlig i det 19de Hundredaar. Samme Skjebne har Ulven haft; og længe forud, vist før historisk Tid, forsvandt Bæver, Vildkat, Los, Bjørn, Elsdyr og Uroxe.

Tavle VII—XIII.

Jordfundne Pattedyr fra Danmark.

Fotografier.

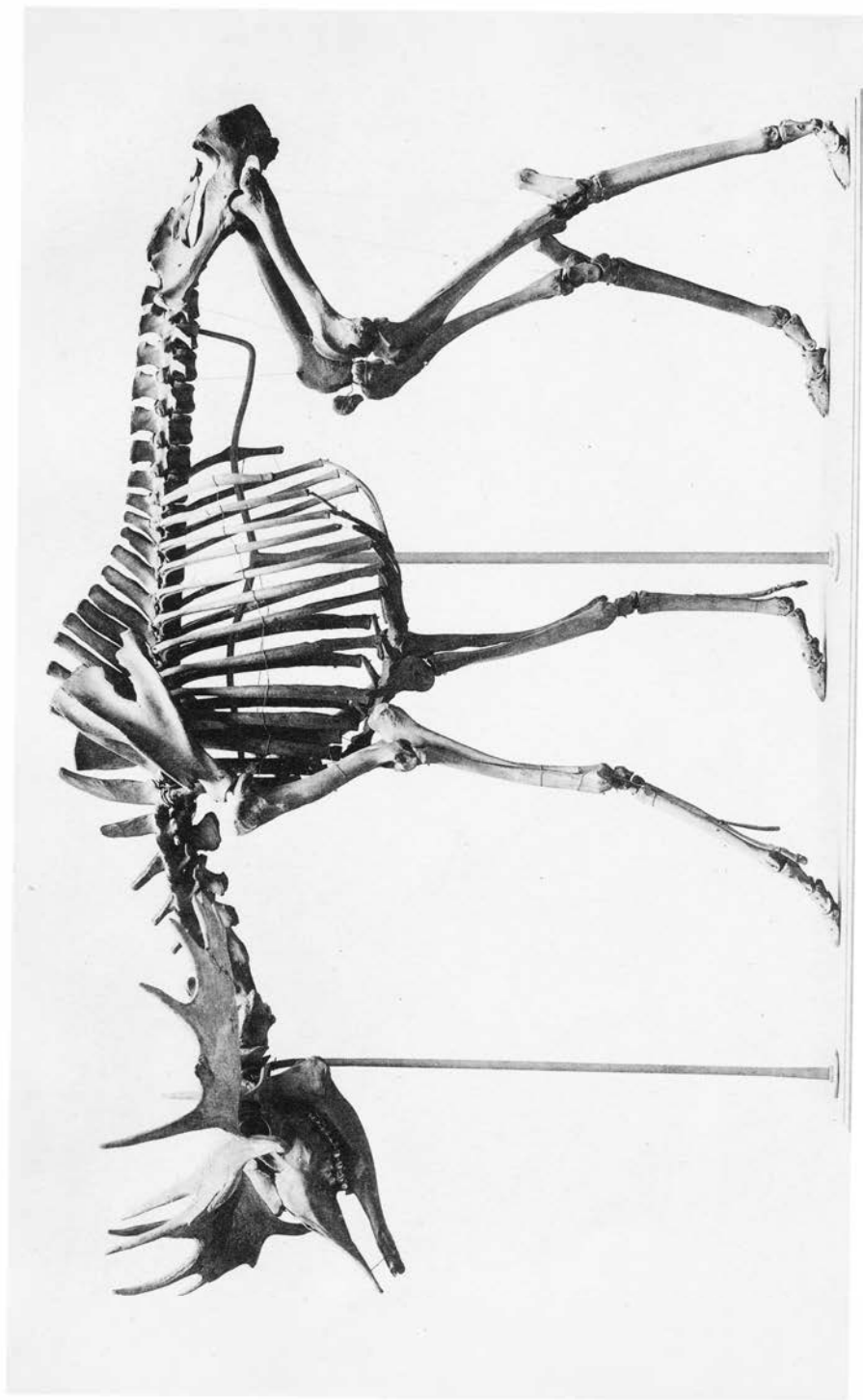
- VII. *Cervus elaphus*. Hovedskaller fra Moser. 1. Gaardby, Slesvig. 2. Snoldelev, Sjælland. 3. Dreslette, Fyn. (S. 262.)
- VIII. *Cervus dama*. Interglacial. Ejstrup, Jylland. Stykke af højre Pandeben med Horn, manglende de to nederste Takker, Stykke af venstre Underkæbe, højre Spoleben og Mellemaand. (S. 263.)
- IX. *Alces machlis*. Skelet. Brøgnemose ved Grevinge, Sjælland. (S. 276.)
- X. *Alces machlis*. Fra Moser. Hovedskaller. 1. Kastrupgaard, Sjælland. (En af de mellemste Takker paa venstre Horn er kunstig.) 2. Lunde Mark, Fyn. 3. Nørre Nissum, Jylland. (S. 276.)
- XI. *Rangifer tarandus*. Horn fra Moser. 1. og 2. Klemens Kirke Sogn, Bornholm. 3. Klemens Kirke Præstegaards Mose, Bornholm. 4. Hjorthede, Jylland. 5. Vredsløse, Sjælland. Fig. 4 er en kunstig afskaaren Ende af et Horn, de andre ere naturlig afkastede. (S. 284.)
- XII. *Bos taurus urus*. Skelet fra Mose ved Store Damme, Møen. (S. 292.)
- XIII. *Bos taurus urus*. Hovedskaller fra Moser. 1. Trøstrup, Fyn. 2. Faaborg, Fyn. 3. Danmark; nærmere Finstedet ukjendt. (S. 292.)

CERVUS ELAPHUS FRA DANMARK.

CERVUS DAMA FRA DANMARK.

ALCES MACHLIS FRA DANMARK.

1.

2.

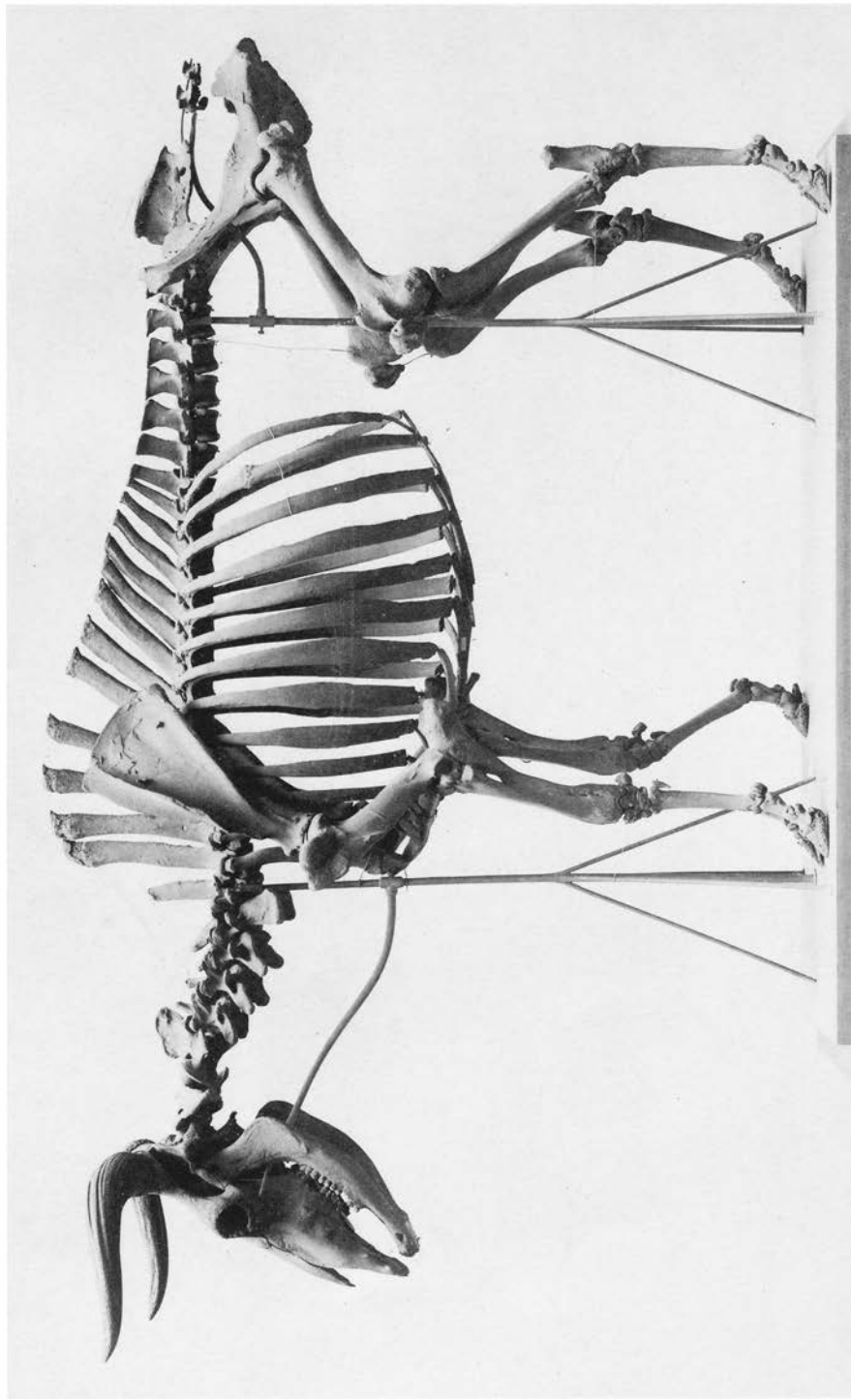
3.

ALCES MACHLIS FRA DANMARK.

RANGIFER TARANDUS FRA DANMARK.

BOS TAURUS URUS FRA DANMARK.

1.

2.

3.

BOS TAURUS URUS FRA DANMARK.